پښتو متلونه

یا

ضرب الامثال

راټولونکی او لیکونکی:
دکتُر عنایت الله شهرانی

کره کتنه د یوڅه زیاتونو سره:
سیداګل غریب یار
قوس-۱۳۸۷

Pashto Proverbs

Author:
Dr. Enayatullah Shahrani

Published by:
Qizil Chupan Cultural Center
Dec. 2008

پښتو متلونه

یا

ضرب الامثال

راټولونکی او لیکونکی:

دُکتُر عنایت الله شهرانی

کره کتنه دیوځه زیاتونو سره:

محترم سیدا ګل غریب یار

د پښتو متلونه یا ضرب الامثال

د دی کتاب د متلونو راټولونکی او لیکونکی
دکتُر عنایت الله (شهرانی)

کره کتنه دیوخه زیاتونو سره محترم سیدا گل (غریب یار)

د متلونو شمیر: ۳۰۰۰

هـ.ش. کال ۱۳۷۹ میلادی کال ۱۹۹۹

موتی خاوره د وطن به پری ورنه کړم
که په سرد څمکی هر وطن ختن شی
همیش خلیل

یاداشت

ضرب المثلهای زبان پشتو (د پشتو امثال او حکم) که در سال ۱۳۵۴هـ ش برای نخستین بار از جانب دکتور عنایت الله شهرانی جمع‌آوری و تدوین شده از طرف (د کتاب چاپولو مؤسسه) به چاپ رسیده بود در جریان بیشتر از سی و سه سال اینجا و آنجا در ضمن نشریه ها و کتابهای که در مطبوعات کشور و بیرون مرزی به زبان پشتو به نشر رسیده است، مهر چاپ خورده است.

مجموعهٔ د پشتو امثال و حکم کار آغازین و ابتدایی بود اینک مجموعهٔ د پشتو متلونه یا ضرب الامثال باغنای بیشتر با تصحیح و نقد شاد روان سیداگل غریب یار و دانشمند گرامی عبدالحمید عاطف و اهتمام برهان الدین نامق از سوی کانون فرهنگی قیزیل چوپان اقبال چاپ می یابد.

کانون فرهنگی قیزیل چوپان افتخار دارد که این اثروزین را که بخش بزرگ از فرهنگ غنامند زبان پشتو است به دسترس علاقه مندان میگذارد و در راه خدمت هرچه بیشتر به فرهنگ کشور از بارگاه ایزومتعال(ج) توفیق مزید میخواهد.

در اخیر از جناب دکتور بهرامی و دوستانش که زمینه چاپ این اثر را مهیا نموده اند اظهارسپاس میدارم و برای شان از خداوند(ج) سرفرازی دارین آروز مینماییم.

باااحترام
کانون فرهنگی قیزیل چوپان

د الفبا په ردیف:

۱ - هغه متلونه چی په "الف" شروع شوی	۱۹۷	۱۸ - هغه متلونه چی په "ښ" شروع شوی	۵۹
۲ - هغه متلونه چی په "ب" شروع شوی	۱۱۵	۱۹ - هغه متلونه چی په "ش" شروع شوی	۳۵
۳ - هغه متلونه چی په "پ" شروع شوی	۱۵۱	۲۰ - هغه متلونه چی په "ص" شروع شوی	۷
۴ - هغه متلونه چی په "ت" شروع شوی	۱۵۷	۲۱ - هغه متلونه چی په "ع" شروع شوی	۲۷
۵ - هغه متلونه چی په "ټ" شروع شوی	۶	۲۲ - هغه متلونه چی په "غ" شروع شوی	۶۸
۶ - هغه متلونه چی په "ج" شروع شوی	۲۰	۲۳ - هغه متلونه چی په "ډ" شروع شوی	۳۸
۷ - هغه متلونه چی په "ځ" شروع شوی	۴۵	۲۴ - هغه متلونه چی په "ف" شروع شوی	۸
۸ - هغه متلونه چی په "څ" شروع شوی	۲۲	۲۵ - هغه متلونه چی په "ق" شروع شوی	۱۳
۹ - هغه متلونه چی په "ح" شروع شوی	۱۶	۲۶ - هغه متلونه چی په "گ" شروع شوی	۳۱
۱۰ - هغه متلونه چی په "چ" شروع شوی	۳۱۳	۲۷ - هغه متلونه چی په "ک" شروع شوی	۱۵۳
۱۱ - هغه متلونه چی په "خ" شروع شوی	۱۵۱	۲۸ - هغه متلونه چی په "ل" شروع شوی	۱۵۳
۱۲ - هغه متلونه چی په "د" شروع شوی	۵۳۹	۲۹ - هغه متلونه چی په "م" شروع شوی	۹۲
۱۳ - هغه متلونه چی په "ر" شروع شوی	۳۱	۳۰ - هغه متلونه چی په "ن" شروع شوی	۹۳
۱۴ - هغه متلونه چی په "ړ" شروع شوی	۱۳	۳۱ - هغه متلونه چی په "و" شروع شوی	۹۴
۱۵ - هغه متلونه چی په "ز" شروع شوی	۱۱	۳۲ - هغه متلونه چی په "ه" شروع شوی	۷۵
۱۶ - هغه متلونه چی په "ژ" شروع شوی	۱۵	۳۳ - هغه متلونه چی په "ی" شروع شوی	۱۳۷
۱۷ - هغه متلونه چی په "س" شروع شوی	۱۱۱		

د دی کتاب د متلونو شمیر (۳۰۰۰) دری زره دی.

د پښتو ژبی دا فولکلوری او ادبی اثر شهید ډکتور پوهاند بهاؤالدین (مجروح) ته چی د گران هیواد افغانستان د آزادی په لاره کې د هیواد د دښمنانو له خوا شهید شو. په ډېره مینه ډالی کوم.

په درناوی

دکتُر عنایت الله شهرانی

مُقدّمه

سیداگل (غریب یار)

د افغانستان د کورنیې پادشاه محمد ظاهرشاه د دریمی لسیزی په پیل کې د تعلیم یافته یا په بل عبارت د باسوادو ډلی شمېر درې نیم فیصده شاوخواکې وو.

هیله داوه چی که د باسوادو شمېر څومره مخ په زیاتیدو شی هماغومره به هیواد د ترقي او پرمختگ په لوری چټک گامونه واخلی. یو وخت دا شمیر د دوه نیم فیصدونه دری، دری نیم- څلور او څلور نیم فیصدو ته ور سیده.

ولی څومره چی د باسوادو یا تعلیم یافته کسانو شمېر په هیواد کی زیاتیدو. مونږ فکر کاوه چی دا تحوّل به د هیواد آبادی- ترقی، ملّی وحدت او قوی وروروّلی د پاره ښه زمینې برابری کړی.

ښاغلي ډکتر عنایت الله شهراني چې مورنی ژبه (ترکي- اوزبیکي) ده. ولې ده ته خپل هیواد - خلک دورونو په شان ښکاري د هغوی ژبه فرهنګ ادب او فولکلور د ځان ګڼي او خپل ځان د هغوی.

محترم شهراني د پښتو ژبې دری زره متلونه. په ډیرو مشکلاتو را ټول او نشر ته تیار کړي دي چې دا پخپله د پښتو ژبې یوه لویه ادبي پانګه ده.

چې زه د نوموړي دی لوړ اقدام او خدمت ته د قدر او احترام په سترګه ګورم هیله لرم چې زمونږ نور علمي او ادبي شخصیتونه د ښاغلي ډکتُر شهراني خدمت غوندې خدمتونو ته لاس پوري کړي. او د افغانستان د ټولو قومونو ته دیو واحد ملت په سترګو وګوري داسې خدمتونه د افغانستان د قومونو مینځ کې ملي وحدت، یو په بل اعتماد او احترام پیدا کوي. افغانستان د ټولو اوسیدونکو قومونو ګډ کور دی او د تاریخ په اوږدوکې دورونو په شان ګډ ژوند کړی دی.

زه ښاغلي ډکتُر صاحب شهراني ته د دی لوی ادبي خدمت له کبله مبارکي وایم. داد ده د نظر وسعت، بې تعصبي او هیوادوالو سره د رښتني وروری ثبوت او بیلګه دی.

دا متلونه د الفبې په ردیف راټول او لیکل شوی دي. متلونه په روانه - ساده او سلیسه طریقه لوستونکوته وړاندې شوی. دا کتاب افغاني ټولنې ته په داسې حال او وخت کې وړاندې کیږي. چې افغانستان کې پخواني علمي او ادبي کتابونه د افغانستان د دښمنانو له خوا یا سوزول شوي او یا له مینځه وړل شوی دي داسې کتابونه که په پښتو وي یا په دري لیکل را ټولول او نشرول یې د بل هر وخت په نسبت مهم او ضرور دي.

د بله خوا هغه افغانان چې لویدیځې نړۍ ته مهاجرت کړی دی هغوی چې خپل هیواد خپلو خلکو او خپل ملي کلتور په یاد کې ساتلي دي.

د ادبي کتابونو درلودلو او لوستلوته ضرورت لري. زه بیا بیا محترم ډکتُر صاحب شهراني ته د دی لوړ ادبي خدمت له کبله مبارکي او کورودانی وایم.

په درنا وی سیداګل غریب یار
د امریکې د کلورادو ایالت د اروادا ښار
د ١٩٩٩ کال د دسمبر میاشت

پښتو متلونه یا ضرب الامثال ډکتور عنایت الله شهراني

دویم چاپ

دا د پښتو ضرب الامثال مجموعه چې در نو لوستونکو ته وړاندې کیږي د دې متلونو راټولولو د ۱۳۴۵ هـ ش. د پیل نه تر ۱۳۵۴ هـ ش کال پورې لس کاله وخت نیولی دی.

څرنګه چې د دې متلونو زیاته برخه راټولول د نشراتو او کتابونو نه برسیره د پښتو ژبې سیمو اوسیدونکو او عامو پښتنو نه په لاس راغلي.

نو د وخت د اطلاعاتو او کلتور وزارت وغوښتل چې د پښتو څېړنو د بین المللي سیمینار په ویاړ د پښتو د متلونو دا کتاب چاپ او د سیمینار ګډون کونکوته یې وړاندې کړي. همدارنګه هغوي د کابل ښار د کتاب خرڅولو دوکانو د لارې خرڅلاوته وړاندې کړی.

مخکې له دې څو رسالې تیارې شوې وې چې د لومړي چاپ په سر کې نومونه یاد شوي دي. ولې د دې کتاب ارزښت او قیمت په دې لوړ وو چې دا متلونه یا ضرب المثلونه د لومړنیو منابعو او سیمونه راټول شوي وو. دویم د هغه وخت د پښتو ژبې د متلونو لوی کتاب چې ډېر متلونه په کې راټول شوي وو. یوهم دا کتاب حسابیده.

د هغه وخت د مهمو علمي شخصیتونو نه چې شپه او ورځ د دې مجموعې په راټولولو کې بید ریغه مرسته راسره کړیده. خدای بخښلی شهید پوهاند ډکتور سید بهاؤالدین مجروح وو. شهید ډاکټر مجروح د افغانستان د لویو علمي شخصیتونو څخه وو. چې د نړۍ په څو ژوندیو

ژبو پوهیده، په فلسفه کې لوی لاس درلود. چې دهغه آثار زما دا ادعا لوی ثبوت دی.

شهید ډکتور مجروح تل ویل چې زه حاضریم د پښتو ژبې د موادو په راټولولو کې تا سره ډېره مرسته وکړم. زه چې دا کتاب د هغه په نوم اهداء کوم یو دلیل یې همدا دی. او دا هم باید له یاده ونه وزي چې د دې لیکونکې (ډاکټر شهراني) سره یې د دوستي او ورورۍ یوه خاصه مینه او اړیکې درلودې. یو وخت چې استاد مجروح د اریزونا د پوهنتون د میلمه پروفیسور په حیث امریکې ته تشریف راوړی وه. زه هلته د ډاکټرۍ اخستلو په درسونوکې بوخت وم. په وار وار زما د پښتو دا کتاب درناوی کوله. لوی څښتن دې پرې ورحمیږي. روح دې خوشاله وي. کله چې د امریکې د زرق و برق د تیولنې د ژوندانه نه په ۱۹۹۵ کال کې ستړی شوم. خپل کډ سره بېرته پاکستان ته ولاړم. یوه ورځ د پېښور یونیورستي ته ولاړم. د پروفیسور ډکتور انور خان چې د پېښور د پوهنتون رئیس وو. ولید د خبرو په ترځ کې نوموړي د ضرب الامثال دپښتو د کتاب نه یا ده وکړه. څکه چې د کتاب یوه نسخه د پوهنتون د مرکزي اسیا د تحقیقاتو په مرکز کې موجوده وه. ما ورته وویل چې ما هغه کتاب د دویم وار نشر د پاره تیار کړی دی.

یو څه موده وروسته مې د کتاب د بیا نوښت نه وروسته د ښاغلي واصل نور سره د ډکتور انورخان دفتر ته ولاړم پوه شوم چې پروفیسور انورخان تقاعد کړی و او دهغه پر ځای عبدالله جان (خلیل) مقرر شوی و. د خبرو په ترځ کې د ښاغلي سره د ضرب الامثال په هکله خبره یاده شوه هغه راته په ډاګه وویل چې د پېښور د پښتو اکاډمي یونیورستي د پښتو د متلونو کتاب تیار کړی چې ستاسي کتاب هم په هغې متلونو ورزیات شوی دی.

پرته د تردیده دا یوه زورونکې او نه منلووړ خبره وه چې د علم او
پوهې په مرکز کې پرته د مؤلف دا جازې او یا د نوم یادولو د هغه کتاب د
یو بل کتاب سره یو ځای وکړی شی. چې دا د ادب د علمی اساساتو او پر
نسبونو د ټولو اصولو مخالف یوه ادبی کړنه ده. دا موضوع می تری
بیابیا و پوښتله ښاغلی (خلیل) وویل چې دا کار په همدی ډول پای ته
رسیدلی دی.

یو ځلی می دا موضوع د ښاغلی انجنیر احسان الله (مایار) سره
طرحه کړه. هغوی غوښتل چې دا کتاب بیا چاپ کړی، ولی د هغوی د
مصروفیتونو له کبله ته دا فُرصت میسر نه شو.

د ۱۹۹۹ کال د نومبر د میاشتی په پنځمه نیټه می د جناب استاد
محمد اسحق نګارګر مشهور بیدل شناس مُحَقِق او لیکوال سره می
امریکی نه لندن کی تیلیفونی خبری وکړی. نوموړی د عامیانه
فولکلوری دری ادبیاتو په خاصه توګه ضرب المثلونو په هکله اوږدی
خبری وکړی د خبرو په ترڅ کی د پښتو د متلونو موضوع را یاده شو. پرته
د خندنه استاد نګارګرو فرمایل جناب استاد سیدا ګل خان (غریب یار)
د امریکی کلورادو ایالت کی اوسیږی. د پښتو د ژبی پیژندل شوی
لیکوالو ځخه دی. هغه کولی شی چی د ضرب الامثال یا پښتو متلونو
کتاب په هکله کی در سره مرسته وکړی. زه باور لرم چی خپله مرسته ونه
سپموی.

وروسته له دی خبر و د اروا ښاد غریب یار سره‌می تیلیفونی تماس
ونیو. او پوه شوم چی نوموړی پوه، عالم او په عین زمان کی د یو پراخه
نظر خاوند دی.

ښاغلی غریب یار د خبرو په ترڅ کی د خدای بخښلی ملنګ جان د
پښتو ژبی ملی شاعر د دی لاندی شعر د وه بیتونه چی زما ډیر خوښ
شول وویل.

چې یې موروی په دی خاوره زیږولی چی په هره ژبه ګویاوی خو افغان
دی چی خیرخواه د وطن نه وی ملنګ جانه خلص داچی نه افغان او نه
انسان دی. همدارنګه یې د قران کریم یو متبرک آیه چی ژبنی او نژادی
تعصب اسلام کی مردود ګنی وو ایه دا دی زه هم د اروا ښاد غریب یار د
قول په تایید دا لاندی آیات شریف چی قومی ژبنی او نژادی تضادونه بی
اهمیته ثابتوی. په صراحت باید ووایم چی د دی کتاب
لیکونکی(شهراتی) یوی ژبی – یو قوم، یو نژاد ته تر هغه وخته پوری په
احترام او درناوی ګورم چی د هغوی نه تعصب. تفوق طلبی تفرقه اچول-
او خاص امتیازونه ګورم او دی اهدافو په خاطر می هیواد را وران نه
کړی. او که چیری دا ټکی د یو شخص – یو قوم یا یو ولایت او سیمی نه
وکتل شی. په هغه صورت کی دا ډلی او ټولنی زما د احترام او قدر
وړپرګنی نه دی. اصلاً ژبه که پښتو دی – دری او یا ترکی یا بیله ژبه دا
ټولی په یوه ټولنه کی د افهام او تفهیم وسیلی دی. او دا دی متبرکه ایات
شریف.

شروع کوم د لوی خدای په نامه چی بخښونکی او مهربان دی.
و من ایاته خلق اسموات والارض و اختلاف السنتکم والوانکم.
(د لوی ښتن د نښونه د اسمانونو – ځمکی پیدا کول او اختلاف د
ژبو او ستاسی د رنګونو دی)

دا دی دا کتاب د جناب غریب یار په قلمی مرسته تیار شو او د
یادولو وړټکی په کی دا دی. چی اروا ښاد غریب یار ماته وویل چی زما
مورنی ژبه پښتو او په پښتو کی می دری اثرونه او ډیری مقالی لیکلی
دی. که چیری زه ورته د دی اجازه ورکړم چی ځینی نیمګړتیا وی که
املایی وی یا انشایی یا نوری اصلاح کړم. دا د دوی مهربانی او اخلاص
وو. چی ما د ده د دی مهربانی نه ډیر استقبال وکړو.

مهم دلیل چې د اروا ښاد غریب یار د نامه په مقابل کې مې تصحیح ولیکه. په دې دلیل چې لومړی چاپ یو لړ غلطۍ او خطاوې درلودل. چې په رښتیا کې هغوی دې کتاب ته نوې ساه ورکړ.

لکه څنګه چې وویل شو پخپله د څو کتابونو مؤلف دی. لوی څښتن دې په ګران افغانستان کې یوه داسې ورځ راولي چې ټول ملتونه د ورونو په شان د افغاني ملت په نوم ژوند وکړي. او خپله لار د اسلام د سپېڅلي دین د لار ښوونو سره سم د ژوندانه د تېرولو د پاره وټاکي. آمین یارب العالمین.

ومن الله توفیق

دکتر عنایت الله شهراني

بلومینګتن - انډیانا نومبر ۱۹۹۹.

فهرست

د (آ) دریف	د (ژ) ردیف
د (ا) ردیف	د (س) ردیف
د (ب) ردیف	د (ښ) ردیف
د (پ) ردیف	د (ش) ردیف
د (ت) ردیف	د (ص) ردیف
د (ج) ردیف	د (ع) ردیف
د (څ) ردیف	د (غ) ردیف
د (ځ) ردیف	د (ف) ردیف
د (ح) ردیف	د (ق) ردیف
د (چ) ردیف	د (ک) ردیف
د (خ) ردیف	د (ل) ردیف
د (د) ردیف	د (م) ردیف
د (ډ) ردیف	د (ن) ردیف
د (ر) ردیف	د (و) ردیف
د (ړ) ردیف	د (ه) ردیف
د (ز) ردیف	د (ی) ردیف

د ا د لومړي چاپ په وخت په ۱۳۵۴ کال

یادونه

د پښتو ژبې په غني ادب کې د فولکلور برخه او د پښتون قام د اجتماعي تفکر د راویستونونو په جمله کې د اولسي ادب، د مختلفو د سلسلې ځانګو یوه غوره ساحه د پښتو متلونو، امثالو او حکمو شته منه ذخیره ده چې د دې ژبې په څېړنو کښې لوی فصل او باب جوړوي. پدې برخه کښې هغه تتبعات چې تر اوسه پورې شوي دي د خپل حجم په لحاظ د څېړنې خاوندانو ته مُکلفیت ور په مخه کوي چې پدغه ساحه کښې، د خپل مطالعات نور هم پراخ کړي او نتیجه یې افغاني ټولنې ته وړاندې کړي تر څو یې، د پښتو ژبې د دې درنې برخې په څرګندولو سره د دې ژبې د علمي او ادبي څېړنو په لړ کښې خپله ملي وجیبه د اطلاعاتو، او کلتور وزارت د جمهوري دولت د کلتوري پالیسي په رڼا دا کړې دي کښې د پښتو ژبې د انکشاف او تقویې په حقله خپلو مهمو ملي وظایفو ته کلکې پاملرنې له لارې دادې په کابل کې د پښتو ژبې د تحقیقاتي مرکز د تاسیس په درشل کې د پښتو ژبې د نوروثقه متنونو د چاپولو په سلسله کې د دې ژبې د امثالو او حکمو دغه مجموعه هم وړاندې کوي چې د بیهقي د کتاب چاپولو مؤسسې خپره کړې، او پدغه برخه کې د پښتو ژبې د علمي او ادبي تتبعاتو د وړاندې بیولو او پراختیا او تقویې د پاره خپل ځان او نورو هغو پوهانو او ادیبانو ته دلوی خدای نه دلا زیات خدمت توفیق غواړي، چې پدې لاره کښې په تحقیق او مطالعه لګیادي.

پوهاند دوکتور نوین

د اطلاعاتو او کلتور وزیر

مخنی خبری

د پښتو متلونو (امثال او حکم) مجموعه مې د خپلو دوستانو په مرسته وروسته له څو کالو زیار ایستلو نه وروسته سرته ورسوله که دغه مجموعه د ځینو پوهانو لکه اروانباد ګل محمد نوري، محمد دین ژواک او نورو آثارو کتل او له یو بل سره مې په تله کړې همداراز د پښتو ژبوسیمو له بیلو بیلو ګوټو څخه مې د دوی اصلي اصطلاحات د پښتواري، حکم او امثال په ترتیب سره و کښل زما په ګروهه دا متلونه او اصطلاحات پښتونولي حکم او امثال ګڼل کیږي.

د پښتو متلونو دا مجموعه له درې زره درې سوه، څخه زیاته ده چې ما په ډیر زیار په اصلي بڼه راټول کړې دي او تر وسه مې زیار ایستلی چې د خلکو اصلي اصطلاح ولیکل شي ما ډیره هیله درلوده چې د (موضوع) له مخې متلونه ولیکم خو د ډیرې مشغولتیا او دوخت د لږوالي له کبله مې دا کار ونه کړای شو هیله کوم چې نور محترم لیکوالان به دغه نیمګړتیا پوره کړي.

د دغه کتاب تالیف د افغانستان د بیلو بیلو ژبو د متلونو په لړ کې یوه بله مجموعه ده چې د پوهنې مینانو ته وړاندې کیږي البته د دغه کار څخه د مخه مې یو بل اثر د درې د "امثال و حکم" په نامه لیکلی دی. دواړه پښتو او درې کتابونه د لومړي او دویم ټوک په څیر ترتیب شوي او د هیواد د نورو محلي ژبو متلونو لپاره مې دریم ټوک ترکتنې لاندې نیولی دی. پدغه لوی کار کښې ځینو ملګرو په خاصه توګه د بناغلي محترم نصرالله سوبمن د پښتو ټولنې د ریاست غړي زیار او مرسته د زړه

له کومې ستايم او ورته کوروداني وايم. په پای کښې هيله کوم چې د دغې مجموعې په ليکلو سره وکړای شم د گران هيواد افغانستان فولکلور ته د يو څه خدمت مصدر وگرځم.

په درناوی

دُکتُر عنايت الله (شهرانی)

نظريه

د ادبياتو د پوهنځی تدريسی غړی ښاغلی دُکتُر عنايت الله شهرانی چې د پښتو متلونو کومه مجموعه‌يی ترتيب کړی ده، ماوليد له، د ښاغلی دغه زيار دنمانځنې وړدی او د ده د مليت غوښتنې، بی تعصبی او وسعت نظر ښکارندوی شميرل کيدای شی.

زه مربوطو ادارو ته دا ويل لازم بولم چې بايد د دغه کتاب په چاپولو سره د ښاغلی عنايت الله شهرانی حوصله افزايی وکړی او نور ځوانان هم دغی بی تعصبی او وسعت نظر ته تشويق کاندی.

پوهاند عبدالشکور رشاد

د ادبياتو په پوهنځی کی د پښتو څانگی مشر

پښتو متلونه

په تېرو زمانو کې چې خبرې او ليک نه وو نو انسانانو د خپلو اړتياؤ له پاره ځينې نښې او اشارې په کارولې د دغو نښوپه لړکې ځينې نښې داسې هم وې چې د خلکو ډېرې زياتې خوښېدلې په نتيجه کې همدا خوښ کړل شوې ويناوې او يا اشارې د متلونو په څېرپاتې شوې. کله چې خبرې او ليک منځ ته راغې نو په دغه وخت کښې ښايسته او د منلوړ جملې سينه په سينه او يا د ليک په صورت کې له يوه نسل څخه بل ته منتقل شوې. څرنگه چې ذهن ټول مطالب ساتلای نشي نو د دغه کړاو دليرې کيدو له پاره ليک يوازينې وسيله ده چې د معنی څخه ډک کلمات او افکار د کاغذ پرمخ کارې او په دې ډول دورک کيدو له خطر څخه ژغورل کيږي.

په وروستيو وختو کې پوهانو او علماؤ په دې باور پيدا کړ چې ټول ادبی موضوعات دې په يوه ځانگړي ترتيب سره راوړل شي او د ترتيب له پاره يو معيار جوړ کاندي چې د هغې له مخې مطالب د حدودو څخه ونه وځی. دوي په دې گروهه وو چې داسې کلمات و کارېږي چې عامه خلک د هغې له ښکاره کولو څخه بې برخې وي او يا په بله وينا کتابی وي. که څه هم دا ټکی په خپل ذات کی د ارزښت وړدي او هرو مرو په ادبياتو کې به معيار موجود وي خو د دغه په څنگ کې د اکثريت ژبه هم د خپلو معيارونو په نظر کې نيولو سره بايد ترخيړنې او کتنې لاندې ونيول شي. له نيکه مرغه په دغه وروستيو وختو کې د ملی ادب او فولکلور له پاره ډيره زياته پاملرنه شوې او په دغه برخه پراخې څېړنې ترسره کيږي.

د فولکلوري موضوعاتو ټولول، څېړل او ترتیب کول آسان کار نه دي او له دغه عهدې څخه وتل ډېر زیار ایستل غواړي. د دغې هیلې سرته رسیدل یواځې د عامه ټولنې سره اړیکې ټینګول ایجابوي او هغه فولکلوري شتمنې چې له د وي څخه سینه په سینه پاتې دي بې له کوم تصرف څخه اخستل کیدای شي د عامه ټولنې دا خبرې یا لنډې معنی لرونکې محلي (متلونه) د دوي په خواله حکمت بلل کیږي خو دا باید و وایو چې د دوي حکمت تل د منلو وړنه وي بلکه ځینې وخت کیدای شي چې یو سړی له خپله ځانه یوه جمله جوړه کړی نو له دې امله موږ هغو مطالبو ته ارزښت ورکوو چې د اکثریت عوامو په ژبه معمول وي او یا دا چې له یوي کیسې څخه چې زموږ اصلي مطلب جوړ وي لاس ته راشي په دې ډول په عامیانه ادبیاتو کې ډول ډول اړخونه لکه ظرافت، ښنبې متلونه یا امثال و حکم، سندري یا څلوریزي، دودونه، کیسې، اساطیر، نڅا، جادوګري او خرافات لیدل کیږي. زموږ اصلي مقصد په دغه برخو کې یواځې متلونه دي او باید په دغه برخه کې څوټکې ښکاره شي. متلونه د یوه نسل څخه و بل نسل ته د افکارو، کلچر او دودونو دلیږ دولو یوه وسیله ده چې خپله دنده (وظیفه) یې په شه توګه ترسره کړي او د میني، اخلاقي، اجتماعي، ذهني او اقتصادي اړخونه لري.

دا چې د معنی څخه ډکې لنډې جملې ولې د متل په نامه یادیږي یو څه د مخه ښکاره شو خو بیا د معلوماتو د زیاتولو له پاره یو څوټکې نورهم دلته راوړو:

په عربي ژبه کې ضرب دوهلو او مثل لکه چې پوهیږو د مثال په معنی راځي. په دې ډول ضرب المثل (په پښتو کې متل) یوه مرکبه کلمه یا جمله چې اغیزه وکړي او یا د کلمې وړاندې کولو دخبرې غښې مطلب ویل او داسې نور ژباړه کیږي. د دې څخه دا معنی اخستل کیږي چې ګواکې انسان د خبرو غښې فیر کوي او خپل هدف (ښښه) تر مثبتې

اغیزې لاندې نیسي. اوریدونکي د دغې مطلب داوریدو څخه ډېره ګټه اخلي او ژوره اغیزه وربانذې کوي. ضرب[١] د لومړي توري په زور د "ر" په سکون او دابجد ب سره سیخولو ته وایي چې په پښتو کې ځیژکې بلل کیږي ضرب[٢] المثل (متل) هغه شي ته وایي چې د هغه په واسطه مثل شړل بادوهل کیږي. محمد عرفي وایي:

در مقامی که بُوَد روی کنایه به عدو – ضرب شمشیر ندارد اثر ضرب مثل[٣] ضرب المثل (متل) هغه لنډې او معنی لرونکې جملې ته وایي چې د لفظ او عبارت له مخې کولای شو هغه ایجاز وبولو. ضرب[٤] د زور سره بیان کولو او د یوه شي او بل شي ګډولو ته وایي او یا چټک تګ په روزي پسې د مځکې په مخ خوځیدل او نور.

د فارابي[٥] له نظره ضرب المثل هغه مفهوم ته ویل کیږي چې د لفظ او معنی له کبله د خاص او عام د منلو وړشي او هغوی د خوښې او یا خپګان په وخت کې هغه په یاد کې استعمال کړي او یاد مطالبو د پیدا کولو له پاره هغه په کار واچوي د محنت په وخت کې د نصیحت په څېر یه کار شي مفهوم یې د حکمت څخه ښاره وي ځکه عوام خلک ناقص شي نه مني. یو بل پوهاند وایي[٦] د ضرب المثل امتیاز راشه والي ګه نورو خیرو څخه په دغو څلور شیانو کې دي. د لفظ لنډوالي د معنی رسول تشبیه، اوښه کنایه او دا څلور واړه د بلاغت وروستي پړاوډي. پوهیږو[٧] چې مثل یا ضرب المثل هر یو د یوی واقعی یا کیسې عصاره ده چې د هغه

(١) برهان قاطع - ٧٧ مخ
(٢) بهار عجم دویم ټوک ١٩٨ مخ
(٣) ادب محلي هزارګي مجله ادب ٥٨ مخ شهرستاني
(٤) شمس الغات مخ ٤٢
(٥) ضرب المثلها مخ ٣ د بدخشان ورځپانه ش ٣٩ - ٢١ ثور ١٣٥٠
(٦) " " " "
(٧) مخ ١٢ د هزاومردم مجله ش ٧٩ علي اکبر هخدا شهر یور ماه ١٣٣٩

وخت د عمومي افكارو او احساساتو نماينده گي كوي.

همدا راز ځيني خلک مثل (درمنشور) د مادي او معنوي ژوند د خوی او عادت مثل (نمونه) گڼي چي د نيكه گانو او مشرانو څخه پاتي وي او يا د ټولني د فكر او لاس نماينده گڼل كيږي.

ضرب المثلوته (متلونه) ([1]) د هري ژبي د ادبياتو غوره برخه بلل كيږي چي د ادب او فضل څښتنان هغه په كار وي. ضرب المثل په نظم او نثر كي هغه ټول مطالب دي چي د استعاراتو، حكمت، اخبار، پند او اصطلاحاتو په څيرراځي او نورليكوالان او پوهان هغه د خپل كلام د ښايسته كيدو يا پخيدو له پاره راوړي.

ضرب المثل ([2]) مثل وهل يعني په كلام كي د يوه شي مثال راوړل د يوه قوم ([3]) او يا ملت د علماو او پوهانو د فكر او ذوق محصول امثال او حكم گڼل كيږي.

ضرب ([4]) دوهلو مثل، شكل، نوع او وصف په معني راځي چي جمع اضراب كيږي او هم د هوښيار چټک سړي په معني او د عروض په اصطلاح كي د شعر د دوهمي مصراع وروستي جز ضرب الفتح: د فتحي او پيروزي په وخت كي د ډرهل وهل د (م) او (ث) په زور سره د مثل يا مثال راوړل دي.

په دي توگه ښكاره شوه چي هريوه پوهاند ضرب مثل (متل) په بيل ډول تعريف كړي دي خو په عمومي ډول مثل د افكارو او عقايدو د لنډولو او يا په يوه نقطه كي يو ځای كولوته وايي او دا افكار د يوه قوم او يا ملت محصول دي او د خورا زيات ارزښت وړبلل كيږي.

([1]) امثال او حكم مخ ۹ علی اكبرو د هخد شهر يورماه ۱۳۳۹

([2]) غياث اللغات مخ ۲۲۸

([3]) د امثال منظوم له كتاب څخه، لومړی ټوک تاليف سعيد نفيسی

([4]) فرهنگ عميد صفحه ۷۰۰

آ

- آبا كور نشته له ادی ډار نشته.
- آدم خان دي په خيال گوروان درغلی دي.
- آره آره يوم پرغاړه.
- آسان يی نالول چونگښو هم پښی پورته كړي.
- آس د موږې په زور غورزي.
- آسمان په ولاړ وي لاټ به مرد اروی.
- آسمان چي غوريږی هومره نه اوريږي.
- آسمان چي وريځی ښوروي باران به وكړي.
- آسمان لري مځكه سخته.
- آس كه ټكی دي ميدان لنډ دی.
- آس يی په سوو گټی، ميړونه يی په خولو گټی.
- آس يی خپله، غمچينه دې له ځنگله چي يی نه وهی نو كله.

- آس دی له بله تازینه دی له ځنګله څه اوس نزغلی نو کله.
- آس یی و هغوته ورکړ چی د تانګ د ټرلونه وو.
- آموخته خور بلا خور.
- آموخته خوربنه دی که میراث خور؟ ویل آموخته خور.
- آئینه د چا عیب نه پټوي.
- آس پر دي سپور پري میري.
- آس چی خدای خوار وی نو یا بوتری کړي.
- آس چی د خرو سره و تړي د خره خوي زده کوي.
- آس خپلی وربشی خپله زیاتوي.
- آس یی پرخره بارکړ، خویی پری مردار کړ.
- آس لره په لاس لره.
- آس می در کړ، خو پري سپریږبي به نه.
- آس زړه شوه له شو که و نه لویده؟.

الف

- ابامه ګوره -- خورچین یې ګوره.
- اتنه وران شی چی امرالدین ناري کوي.
- ابا او بو یوور، ویل یی ابا څه کوی غاړي غرونه یی یووړه.
- اختر پټ میره نه دي.
- اختر پټ میره ته دی چی تیرسی.
- اختر تیر سومتهایی یی هیره نه شوه.
- اختر چی تیرشی، نکریزی په دیوال و تپه.
- اختر دیوه سړی ندی.
- اخر عمر د خواری دي.
- اخوریی جوړ کړ، ویل یی آس به خدای راکړی.
- ادب له بې ادبه زده کیږی.
- ادب له زحمته اخیستل کیږی.
- ادې چې زوروره ده، دبابا د زوره ده.
- ادی مه یی پو که چی سړیږی.
- ارزان بی علته نه وی-ګران بی حکمته.
- ارمان به کړی هلکه، بیا به نه مومی اد که.
- ارمان چی وروستی عقل لمړی وایی.
- اړسترګی نه لری.
- اړه په اړه خلاصیږی.

- ازاری ته په ازارولو گناه نشته.
- ازمویلی څوک نه آزمویی.
- ازمایلی بیا مه ازمایه.
- اسیاوان چی تسپی اړوی ژوند ه گړی خطا کوی.
- اصل بها لری.
- اصیل په جنډه کالو کی هم معلومیږی.
- اصیل په گډله کښی کم اصل کزاره کښی.
- اصیل ته اشارت کم اصل ته کوتک.
- اصیل چی خوارشی نه خاوری کیږی.
- اصیل خطانه لری کم اصل وفانه لری.
- اصل کوټ ورکم اصل څپړور.
- اشه شه بابا راشه، قاضی غلام غوندی مویی لری.
- اغزی له اولی ورځی نه تیره وی.
- اکو یو په بل پوری پکو.
- الابلا به ته کړی - لور اوزوی به پری مارۍ کړی د مولاجواب په څه کړی.
- الف که څه نه لری د ب دی څه لښکری ولیدی.
- الم نشرح هغه الم نشرح ده خو خوله د ملا عثمان غواړ.
- آلو په شپتالو نه پیوندیږی.
- امانت مځکه هم نه خیانتوی.
- انا سپره کټوی باندی.
- انا مړه شوه تبه یی وشلیده.
- آنسان بی وزره مرغه دی.
- انسان په شان د گل دی.
- انسان تابع د احسان دی.

- انسان ترکانی کلک ترگل نازک دی.
- او باز یم خوبی گودره نه گډیږم.
- ابو اخیستی زگ ته لاس اچوی.
- اوبه په ډانگ نه بیلیږی.
- اوبه په اوبو شیدی په شودو
- اوبه په ځی نه په جگه ځوړی.
- اوبه په کمزوری ورځ بنی ځی.
- اوبه پورته وهه کښته یی لرده.
- اوبه چی تر سر تیری شی څه یوه نیزه څه سل نیزی.
- اوبه چی تر غاړی ورسیږی زوی تر پښولاندی کیږی.
- اوبه چی ډنډشی خوند یی بدیږی.
- اوبه تر حلقه زوی ترپښو.
- اوبه د سره خړیږی.
- اوبه که هر څو بندی کړی خپله لیاره پیدا کوی.
- اوبه د لوښی له مخه څښلی کیږی.
- اوبه که بری دی تر بله لری دی.
- اوبه ته لیدلی دی که پوی یی په لاس کی نیولی.
- اور او اوبه نه سره یوځای کیږی.
- اوربش څه په مینځکه کی څه په جوال کی؟
- اوربشی که په جوال شی د خره برخه لپه وی.
- اور ته خپل او پردی یو دی.
- اور چی مړی تاوی زیاتیږی.
- اور له خپلی لمنی لگیږی.
- اوړه په موټی غوړی په گوته.
- اوړه دی په اوړو منت دی پر خه.

- اوړه په خيشته پيشته کړی منت پر تناره کړی.
- اوړه د ميچنی زوی د خچنی.
- اوړه که تمام دی پيمانه خويی پر ځای ده.
- اوړه يو موټی نه لرې تنور يی پر بام جوړ کړی دی.
- اوړه يې يو موټی نشته شل يې تنورونه دی.
- او سپنه په او سپنه ماتيږی.
- اوسپنه چی څومره ټکيږي هغومره پخيږی.
- اوسپنه څومره چی سره شی هغومره پخه شی.
- اوس دي اوبنی کړي چی دي ماشو پروړ دي پرو خوړ.
- او ښان درانه بارونه وړي خوراک يی ځوز دي.
- اوښان بيګاريدل ګيدړه هم ځغاسته چی بی پرسی ده.
- اوښان نه ژاړي بارونه يې ژاړي.
- اوښ په خپلومتيازو کی ګوډ يږي.
- اوښ په يده نه وهل کيږي.
- اوښ په چج نه درنيږی.
- اوښ تر پله لاندي نه شی پټيداي.
- اوښ ته يې ويل الفيندي و که ده ويل په کومو لاسو؟
- اوښ ته يی ويلی غاړه دي کږه ده، ده ويل کوم ځای مي سم دي
- اوښ ته يې ويل لوبی و که، ده جړو نګان د بيخه و کنبل؟
- اوښ چی ولاړ مهاريې زه څه کوم.
- اوښ که لوي دی هم د شيدوتمه تری مه کوه.
- اوښ که هر څونه لوي دي الوتی نه شی.
- آوښ مي د ګوډه وی مګر د خڅګير مخ دی نه وينم.
- اوښه هر څه دي بی هوښه.
- او ګره په پوکي نه سريږي.

- اول سلام پسې کلام
- اول ځان پسی جهان.
- اول حق د ګاونډی دي.
- اول مي نه خوړل ګلونه اوس په تالا باغچو کی پانی ټولومه.
- اول زده کړه بيا کوز ده کړه.
- اول کوه احتياط، وروستی مه کوه پرياد
- اول ميړانه په سيالی وه اوس سپيتانه په سيالی ده.
- اول اميانی ګوره بيا نو شی رانيسه.
- ايلچی ته نه بند شته نه زندان.

ب

- بابا به ویل ادی به منل.
- بابا چی غلا کوله اول یې له ملا کوله.
- بابا دي خداي وبخښی خو د سهار په لمانځه سست ؤ.
- بابا که کار کم کاوه خو محکم کاوه.
- بابا لري مې واده کړه چې ستا کنډولی واړه کټوري کړم.
- بابا ګیلی کوي – ادي پیږي کوي.
- با چهان چې د او کړي پیږوي خوري وس یې لري.
- با چهی با چهانو لره ښایې لويی خدا لره.
- باد چې پاسنی شی د باران دستی شرنګی شی.
- باران په تیراوشو خره یې دلړه مړي یو وړه.
- باران وشو چاکو نه پټ شول.
- بارونه یې ترل او ښانو ژړل.
- باریې په شا نه شووړا یو لرګی یی بل کښیښود.
- بازار ته څه وړي ویل طالع.
- باز چي هر څومره خوارشي چونګښی نه خوري.

- باز خانه – بی بازه نه وی.
- باغ چي لانښ شی باغوان یې خوار شی.
- باغ چي پوخ شو باغوان یې کوڼ شو.
- باغ د باغوان دی ژرنده د ژرند ګړی.
- باغ که باغوان لري چغال هم خدای لري.
- باغ که خرابوي الوپکښی ږدي.
- بام یې لوړ، کوریې ډګر.
- بتې کوتې چي خوار شی نری و ریجی خوري.
- بخت په تنډه دي نه په منډه.
- بخت چي کوته شی باچهان تکري خوري.
- بخت چي د زور مل شی هر کاریې جلبل شی.
- بخت دهغه چاچی غم یی پر بل چا.
- بخت یا په کوځی دي یا په کوټې.
- بخت چي کوته شی تندی ترتن تکری خورینه.
- بخښنښ په لک حساب په کک.
- بد با نجن آپت نه وهی.
- بد بوټی بلا هم نه وهی.
- بد به یم نه له وروره سره.
- بد په بلا اخته نه دي.
- بد په سلام نه ورکیږی.
- بد تر بور په بد ځای کی په کاریږی.
- بد خصلت سړی یا د یو دی یا پیړی.
- بد درد ته بده دوا په کار ده.
- بد زوی نه زوی، چی بد ګرځی بد به پرځی.
- بد عادت چی زور ورشي عقل مرور شی.

- بدمه راسره کوه ښه دی نه غوارم.
- بد مه کوه بد به نه وینی.
- بده ماندینه پرینبوده کیږي، بد کښت نه پرینبول کیږي.
- بده ماندینه، تنگه موچڼه ده .
- بده ماندینه کړه لښته ده ماته به‌شی سمه به نشی لکه چې په دری ژبه وایي.
- زن بد در سرای مرد نکو – هم درین عالمست دوزخ او.
- بدنیتي د مال نیستی ده.
- بد یاران په بده ورځ په کاریږي.
- بدي پر بدي واوښت بدي ټیټه تری لاندی واوښت.
- بدای له خواره ګټي خواریږي له بډایه.
- بر بنه له لاری اوري اووږی نه اوری.
- برج دې تر آسمانه، سپی دی له لوږی مری.
- برج مې جوړاوه رانه کاداڼه شوه.
- برخي تولی ازلی دی نه په زورنه په زاري دی.
- برخی ویشه میړونه ګوره.
- بره یې وهه کوزه یې لار ده.
- بریت ښه بریت دی خو په خوشی شونډه ولاړ دی.
- بریې شته برکت یې نشته.
- بزه په خپل ښکرنه دریږي.
- بزه چې پر بام و خیږی لیوه ته هم شکنځل کوی.
- بلاویده ښه وی نه ویښه. یا لکه په تورکی ژبه چې وایی: اوقیلب یاتګن ایت نی قویروغینی باسمه! ترجمه: (ویده سپی لکۍ تر پښو لاندی مه کوه!).
- بلا په مخ وهله کیږی نه په شا.

- بلا چې په مخ ونه وهی پرښتې نه وهله کیږي.
- بلا دهغه پښی چی یی ګرتګ پر بریتو څاخي.
- بلا پر بلا واوښت بلا پوځ تری لاندی واوښت.
- بلا له خپلې لمنې پورته کیږي.
- بلا وه برکت یی نه وه.
- بل ته کوهی مه کنه نه چی په خپله پکښی ولوېږی.
- بل ته ګوته نیوله کیږی او ځان ته نه.
- بلخه بی تمیزه، لالی درته راغی بی کمیسه.
- بلمنګی خواږه دی له پرد یو څه مانه دی.
- بنده اریان خدای مهربان یا لکه چی په دری ژبه وایی: (مشکلی نیست، که آسان نشود - مرد باید که هراسان نشود).
- بنده راشه د خدای خپل شه، لکه پرځان داسی پر بل شه.
- بنده چی داد کی نو الله یې یاد کی.
- بنده وترل بارونه مولا وکړه خپل کارونه.
- بنده او خپل عمل یا خپل عمل د لاړې مل دی.
- بنده هم بی وزره مرغه دی.
- بوت نه خپلی کیږی.
- بوچ له اختره خلاص دی.
- بوری هم ژاړی واری هم ژاړی.
- بیاله که ترور د لاندی اوبه پکښی بهاندی.
- بی اتفاقی د کوروراني ده.
- بی چرګه به هم سباشي.
- بی حرکته برکت نشته.
- بی ډوډۍ اوسی بی کوره مه اوسی، وږی اوسه مه بې کوره.
- بی ډوډۍ مه ګدیږی.

- بیړی په نیت چلیږی.
- بی زحمته راحت نشته.
- بیزاره دی له خیره خوسپی دی درو تړه.
- بیزی په بد راضی.
- بی سته څوک جنت ته نه ځی.
- بی بنځی سړی بنه دی نه په کور کښی همیش جنګ.
- بی عقل دونه په بل نه کوی لکه په ځان.
- بی عقل جمال خوښوی، عاقل کمال.
- بی عقل زوم د خواښی په باتو ختاوزی.
- بی کاری د بدبختی زانګو ده.
- بی کسه بدی نشی پاللای.
- بی گود ره چی ګډیږی خو د به دی سیند وړی.
- بی ګو دره مه ګډیږه.
- بی مزده کارمی نه زده چی مزد راکی کارمی ښه زده.
- بی میوه ونه څوک په ډبره نه وهی.
- بی وخته میلمه يې له خپلی خوری.

پ

- پاړوګرد مارله لاسه مري.
- پاک اوسه بی باک اوسه.
- پټه وم پټه به اوسم.
- پټه خوله د مرګی لیوه دی.
- پخواله پخوا سره ولاړ.
- پر اوبښ سپورسپی یی وخوړه.
- پر پچه وختی کشمیر دی ولیده.
- پر پردی خوله توره نه وهله کیږی
- پر پوست سکه نه وهله کیږی
- پر خره یوه لپه اور بشی ډیرې دي
- پر خره سپور دی، خریې لټوی یا لکه چی په دری ژبه چی وایی:
(خرتهٔ پام خرمی شورم) خر زیر پایم، خر می پالم
- پر دي اور ترو اوري سوړدي.

- پر دي خرشل منهٔ باروړي يا لکه چې په دري ژبه وايي (مال مردم زير كُنده).
- پر دي خر په شا زورور دي.
- پر دي زوي نه زوي.
- پر دي جنګ نيم اختر دي.
- پر دي سپي په ډوډۍ خپل دي
- پر دي کټ تر نيمو شپووي.
- پر دي عيب د کلي رنځ دي.
- پر دي غم ترو اوري سوړ دي.
- پر دي غم نيمه ښادي ده.
- پر دي غوښه په ځان پوري نه نښلي.
- پر دي موچڼه پرپښنه معلوميږي.
- پر دي مال نه خپليږي.
- پر دي شورواته پياز په ګنډه وهي.
- پر دي شي نيمه خوادي
- پر دي مورنه سور کيږي.
- پر دي ډوډۍ ترزرمنه تيږي لاندي ده.
- پر دي ورکړه نيمه خواده.
- پر دي خواره يا پور دي يا پيغور دي يا لکه چې په دري ژبه وايي: (نان مردم نخور؛ چون نان در شکمت نمی ماند ولی منتش دايمی می ماند).
- پر ړلنده شپه او ورځ يوه ده.
- پر-سپي هډو کي ډير دي.
- پرېښو تلوار پربدوتامل
- پر کورنګ نيمن دانه ډيره ده.

- پر کور خاوري خړلي ښې دي نه د هنجي کروت او غوړي
- پر کورو هغه ډوډۍ ښه ده نه د بل کروت او غوړي.
- پر ګازره نه يم پر خرپ يې يم.
- پر لځه خيټه يې ملاتړلې ده.
- پر لوړه وخيږه ځارو کړه خلک چې کړي هغه کارو کړه.
- پر ملايې لمبول دي بخښنه يې په خداي.
- پر هغه دي خداى ميلمه چې ميلمه يې نه وي ليدلى.
- پر يوه باندې چې دوه شي رڼاورځ پرې توره شپه شي.
- پر يوه لاس کښې قرآن په بل کښې توره يا لکه چې په دري ژبه وايي: (يک دست در طبق، يک دست در يخن).
- پرمې کړه مرمى کړه.
- پسرلى څه ځان اګاه کړه ځان ته زيړه غوا پيدا کړه.
- پس له واده څوک سندري نه وايې يا (بعد از توی و نغاره زدن).
- پښتون سل کاله وروسته و ارواخست ويل يې چې اوس مې هم تلوارو کړ
- پش مور شو چې پاتي يې کورشو.
- پښه دي پاس وي که په خره وي که په اس وي.
- پښې هلته ځي چې زړه ځي.
- پښې لوځي نه تنګې موچنې يا لکه چې په انګريزي ژبه وايي:

Your feet is your second heart.

- پشې به د اوړو جوړه کړم ميو به څوک وکوي.
- پشو ته دي خداى وزرنه ورکوي که نه د چوغکو تخم به ورک واي لکه چې په دري ژبه وايي:

(گربهٔ بيچاره گر پرداشتی – تخم گنجشک از زمين برداشتی).

- پک په پمن پوري خاندي.
- پک ته چې پيغورور کوي نو ورته وايي خنيوره.

- پک نه په سرتار لري نه په چړی کارلري.
- پک نه په سر تارلری نه په چا کار لری.
- پکه دا دي لابله سپکه.
- لینډا گان (پکان) مولیدلی ماغزه وتلی مونه وه لیدلی.
- پک نه سر لري نه یی په جا اوبی.
- پکی سریه خیال کی چی میږه یی شا بازخان دي.
- پگړي چی له سره ولویږی په اوږوتکیه شی نه ده لویدلی.
- پلاریې کړه خوپه لاریې کړه.
- پلار دی سپرو مړکی که پلو؟ ویل څه یی کوم زما دښی ووت که سپرو مړ کړ که پلو.
- پلاریې ګټی زوي یې څټی.
- پلاریې په اته زوي یې په شپیته.
- پلار ګټلی زوي ته هیڅ دي.
- او یا: پلار ګټلی زوی ته آسان دی.
- پند انه راوړه شړومبی وړه کور دی خپل دی؟
- پندیې مه ګوره ایمان یې ګوره.
- پنځه ګوتی سره یو دي خو برابرې نه دي- په دری ژبه: پنج انگشت برادر است برابر نیست.
- پنځه ګوتی په خو له نه منډلی کیږي.
- پور پرغاړه میږ مرداره.
- پور په ورکړه خلاصیږی.
- پور په پور نه خلاصیږي.
- پور چی تر سلو پور ته شی وچه یې مه خوره لکه چی په دری ژبه وایی: (قرض که به هزار رسید قند آو بزن).
- پور چی څنډیې شی خوروني شی.

- پورچی خندی شی جنګنی شی.
- پور ته چی ګورم پاڼ دی کښته ګورم پړانګ دی. (پیش جر، پس تبر)
- پور د بدو برخه ده.
- پور دي په پورمنت دی نور.
- پور که د پلار شی خواږه پري زهر شی.
- پوروړي به له نیستمن څه یو سی.
- پورور کړي غلیم وژلی.
- پوره ورک دي کړه دوه کوره.
- پوستین یو تودوي بل نه ځایوي.
- پوهان دتکی پسی نه ګرځی.
- په آسمان ستوري نه لري په ځمکه سیوري.
- په اوبو څوک نه چاغیږي.
- په اوړي یې ګټه په ژمی یې څټه؛
- په بادراغلی په باد تللی.
- په مستی کښی بنګړي ماتیږی.
- په یارانه کې بنګړی ماتیږی.
- په باران پسی پټی ګرزوي په خیرات پسی شکري.
- په باغ کښی الو په کلی کښی بلوغو.
- په بدلو څوک نه لویږي.
- په بدو زوی ښه پلار یادیږي.
- په پټه خوله څه نه کیږي.
- په پردي کورسل میلمانه هیڅ دي یا لکه چی په دری ژبه وایی: خرچ اگر از کیسهٔ مهمان بُود- حاتم طایی شدن آسان بُود.
- په پردي مال ځوانی نه کیږي.
- په پردې ملک خانی نه کیږي.

- په پوښتنه سړي مکې ته ځی یا لکه‌چی وایی: (جوینده یابنده است).
- په تیاره کښې خپل سیوري هم نه ښکاري.
- په تیاره پسې رڼا ده.
- په تیر پسې پرتاب نشته.
- په تیرو اوبو پسې چا بیل نه دی اخیستی. (پشت آو رفته بیل نه وردار)
- په تش گومان بدبخت وخوړ خپل ایمان.
- په تش لاس چی اخلاص کړي څوک به خلاص کړي.
- سل بابړ د یوه لوړ.
- به ټول بابړ یو لوړ.
- په جار جار می دښه نسته، گیډه می مړه که.
- په جنگ کښې حلوانه ویشله کیږي.
- په جنگ یو گام دسلو کالو لارده.
- په جنگ کښې مړی کیږي.
- په څاڅکی څاڅکی ډنډ جوړیږي یا لکه په دری ژبه: (قطره، قطره جمع گردد و انگهی دریا شود).
- په چاچی د خدای نظر شی تورې خاوری ورته زرشی.
- په چغل کښې اوبه نه دریږی.
- په خپل کسب مه شرمیږه.
- په خپل کور کی میږي هم زورور دي.
- په خپله خر نه لري د بل په آس پوری خاندي.
- په خپله‌ډوډی مړپه کلی نازولی.
- په خندا پسې ژړا ده.
- په خواره مځکه کی هرو ابنه شین کیږي.
- په خواري څوک بد نه ایسی په بیکاری بد ایسی.

- په خوله کښې گوله نه پخیږي.
- په خوله دی شین پسرلی په زړه دي کړنگ ژمی.
- په خوله صاف په زړه خلاف.
- په خوله تنگ په گیډه لوی.
- په دوبی چیری وی چی په ژمی سیوري کوي.
- په در نود روند په سپکوسپک.
- په دوه بیړیو پښې مه ږده.
- په دنیا باورمه کوه کله لوړوي کله ځوړ.
- په ډېرو کی خوره په لږو کښې یې ویشه.
- په رنگ ښایسته په عمل خوار خسته.
- په ړندو کښې یو سترگی پاچا دې.
- په زړه هوښیار په خوله بی کار.
- په زحمت پسې راحت شته.
- په زهیرو زړو گوتی مه وهه.
- په ژرنده کښې دی شپه شه، دزوم کره دي مه شه.
- په ساتیری کی تل خوابدې پیښیږی.
- په سپکو سپکه په درندو درنده.
- په سپین سرمزو په سر.
- په سپی د خاوند زړه بد یږی.
- په سترگو گوري په زوي توړې.
- په سترې مشی د چا څه شی.
- پړه سینه چی کیږی به جنگ کله موندل کیږی.
- په سلووهلی ښه دې نه په یوه پړ.
- په شرم هغه شرمیږی چی پری پوهیږی.
- په شړومبو که چاغیدلاې غړک به چاغه شوې و ای.

- په شوتلو کښې چې وانښه کوی په دي کښې دی هم چل دي.
- په شيد و سوي مستی پوکی.
- په شپه کښې هر څوک بيربړی څوک حال وايې څوک يې نه وايې.
- په شمله دې شوم غلطه کور ته چې دي راغلم يوه اوښه وه بله کته.
- په ښادې دي ښاده نه شوم په غم دي توره تلبه و سوم: لکه چې په دری ژبه به آتشش گرم نه شدم، دودش کورمان کرد.
- په ښو پردي خپلیږی یا (به زبان شیرین مار از خانه اش می برآید).
- په ښه ورځ هم بده ورځ نه هیریږي.
- په ښه کی ورور په بده کښې پيغور.
- په صورت کشی نري دې په کار کښې گرندې دي.
- په ظاهر دوست په باطن وروښت.
- په عمل کشر په عقل مشر.
- په غرمویې وګته په سیوري یې وخوره.
- په غره کښې اور بلیږی سورنا چې ورته نخیږی.
- په غم پسي ښادي ده.
- په غم کی ناری وی په ښادی کی نغاری.
- په غوجل کشی یوه میر رنګ د ټولو بد کړی.
- په کام پسی ناکام دي.
- په کور کښې يو تک دارونه لري پر ځان یی نو غمباره اینبی ده.
- په کور کی نه سوړ سک نه پیاز، اربړی دواز ګو.
- په ګرزید نه مري په کښنستومري.
- په ګوړ کی یې غوانه در لوده د ګوروان سریی مات کی.
- په ګته نه پوهیږی خوراک ته یې کړیږی.
- په ګوره ویلو سره خوله نه خوږیږی.
- په ګیډه کښې پرزند نوم یې ارجمند.

- په ګوړه، ګوړه کوه خوله په دي خوږه وي.
- په لاس کار په زړه یار.
- په لاس کی یې شړشم زرغونیږی.
- په لوخه شادغره څخه ډبري راوړه چاته سوال مکوه.
- په ما او تا چې او ږدي که د سل واره تر سونه موپریږ دي.
- په ما ښام کښې څوک هدیري ته نه ځی.
- په مځکه کی سیوري نه لري په آسمان ستوری.
- په لیځی کی هم ویښته لټوی.
- په مرګ یې ونیسه چې په تبه راضي شی.
- په مړ دا یرو کښې د کي مه وهه!
- په مشرانو مجلس ښایسته وی.
- په ملنګ څه کلنګ.
- په نا از مویلی آشنا باور نه شی کیدای.
- په نابلد سپی هر سړی عونډی واروی.
- په ناسته غومبر نه کیږي.
- په نابود زوی خپل پلار شرمیږي.
- په نن پسی سبا شته.
- په نهومیاشتو کښې نه پخیږی په نهوورځو کښې پخیږی.
- په کار کښې فکر کول د پیغمبر (ص) خاصه ده.
- په وهلو څوک نه سمیږی.
- په هر غار کښې ګوتی مه منډه.
- په هغه دی خدای مه وهه چې وهل یې نه وی کړي.
- په هغه واله کښې چې اوبه تللی وي بیاراځی.
- په هندوستان یې ګتی په چوره کلی یې بایلی؟
- په یارانه کښې بنګړی ماتیږی.

- په یوه باندي چې دوه شی رنا ورځ پری توره شپه شی.
- په یوه بړستن کښې دوه لوڅ نه پټیږی.
- په یوه تیکّی کی دوه توري نه ځاییږی.
- په یوه څپېړه دوه مخه خوږیږي.
- په یوه څپېړه سل مخه خوږیږي.
- په یوه ځنګل کښې د دوو زمریا نوشپې نه سا کیږي.
- په یوه سپاره دوړه نه کیږي.
- په یوه کتاب څوک نه ملا کیږي.
- په یوه ګل نه پسرلی کیږي.
- په یوه ګیده دوه منته مه اخله.
- په یوه لاس کښې دوه هند وانې نه اخستلی کیږي.
- په یوه مړي موړ شوي په ټول کلی سور شوي.
- په یوه موزه کښې دوه پښې نه ځایېږی.
- په یوه و دانه په دوهم بیرانه په دریم ډګ دګنی.
- په هغه می مه وژنه چې مرګ یې نه وي لیدلی.
- پیاز دی وی په نیاز دی وی.
- پیر ئا نوته عزنی څه دي.
- پیر که خس وي د مرید بس وی. (پیر ما خس است، برما بس است)
- پیر نه الوځی مریدیې الوځی. (از آش کده، کاسه داغتر است)
- پیشو چې ایسار شی ونې ته خیږی.
- پیشو چې جنګ کوي منګولی مخ ته نیسی.
- پیل که له تندي مړشی یوز نګون او به یې لاپه نس کښې وی.
- پیل چې ژوندی وي یو لک وي چې مړشی دوه لکه شی.

ت

- تا به ولی ما به خوږ کی.
- تاته یې لور پخوي – موږ ته یې تنور پخوي.
- تاته یې ابې پخوی ماته یې تبې.
- تا زیان چې هوسی وهی دهغو خولی توري وي.
- تازي چې ترتازی پاته سو لکې یې غوټه پري که.
- تخته چې په تخته جوړه شی ترکاڼ ته څه حاجت دي.
- تر اوبو د مخه موزه مه کاږه.
- ترباغ یې موری لویه ده.
- تر بورته بی وروره مشی وروړته بی زویه.
- تر بوروژنه خوشرموه یې مه.
- تربور که خرشی هم مه پرې سپریږه.
- تربور که هر څومره خوار شی د خوار ګمان مه ور باندی کوه.
- تر بورد تیری میوږی دی.

- تر بی عقل دوست هوښیار دښمن ښه دي.
لکه چې په دری ژبه وایي:
«دشمن دانا بلندت مي كند - بر زمينت مى زند نادان دوست»
- تر بیکاری بیګاري ښه ده.
- تر پردی مصری توري لور پر غاړه ښه ده.
- تر پروت زمري ګرځنده ګیدړه ښه ده.
- تر پښنولاندی مځکه مه ګوره لیری و اتن ته ګوره.
- ترپلی ښه دی نه وتلی.
- تر تیاري ورخه مه تېرېږه!
- تر نشه ولاړه په خرپ نږیدلی ښه ده.
- تر څو چې رښتیا راځی دروغوبه کلی وران کړي وي.
- تر څو چې یوز وژلی نه وی پوست یې مه خرڅوه.
- تر خوړلو یې لاامید ښه دی.
- تر خه خوره تر خه مه وایه.
- تر دی یې درتیر هغه توریې ستا ګندهیر.
- تر رمې یې سپی ډیر دی.
- تر رنګ یې خوند ښه دی.
- ترزرین پوښه پیاده دغوایې سپور ښه دی.
- تر سړی ګټی تود تا و ان ښه دی.
- تر سلو د اوو یوه بر منته ښه دی.
- تر سل منو خوړلی یو چارک کرلی ښه دی.
- تر کانی د بیزو ګانو کار نه دی.
- تر کوره به در سره یم نه تر ګوره.
- تر شور یې په شوروا خوشاله دی.
- تر مزد یې شکرانه ډیره ده.

- تر مړه زمري ژوندی ګیدړه ښه ده.
- تر خور او پلار خوړی راځه که غوښی خوری؟
- تر نکل یې و پوهیدی ډیر دی.
- ترورخ تیری اوبه بیرته نه راګرزی.
- ترور نیمه مور.
- تروری تروری موړ په سره جوړ شو تاته پاته مخ توری.
- ترورور روزلی بریشی ګومل ښه ده.
- تروزلی ورور پری ایښی ګومل ښه ده.
- ترویش په چور خوشاله دی.
- تربا کی دوه په ایکی.
- تریوی خرما دوی وڅکی ښی دی.
- تری په خوب کی اوبه وینی.
- تری سپی یې پر کور نه اوبیږی.
- تش لاس نرښحه کوی.
- تشه لاسه! ته مې دښمن یې.
- تښتی له سیرلی غرول کړی په زمری.
- تلتک دی د میلمانه کوسی دی د کور بانه.
- تلخی دخنکندن ده که دشپه پربل وطن ده.
- تله د چامخ اوښې نه ګوري.
- تنباکو که ښه دی عملی ته خواړه دی.
- توبه دمیړو خالی ده.
- توبه باید دستی وی هسی نه چې په سستی وی.
- تو په شونډ کیږی.
- توتکی وایې بی آزاره ده ویلی ورشه د سیند د غاړی د ماشونه و پوښتنه
- تور توتان له تا قربان

- تور په توره شپه اخله چې ژيړوينې شين مه اخله.
- تور د تور دی زیږ دا نجنو دی.
- تور سپي دا ورکړي په بيه خرڅوی.
- تور لیمڅي په صابون نه سپينيږی.
- توره په اصل والي غوڅه کوی.
- توره سره ښه د مخونه دورور په وینو.
- توريالي ټول تنګيالي.
- توريالي له شانه وهل کيږی.
- توري به لالا وهي مړی به عبدالله وهي.
- توري چې باتيږی جګړه پيښيږی.
- توري چړګي سپني هګي اچوی.
- توري ځوانان وهي منصب سدو اخلي.
- توکل نردی اند يښه ښځه.
- توکړی لاړی بيرته خولي ته نه راځي.
- ته به يې خپل و يولي دی به دی زوم وخيږی.
- ته ترما جارزه ترتا جار.
- ته خوجينګ داړی وی زه دی نه خندا مړ کړم.
- يا تا خولي جينګه ده ماله خندانه مړ کړی.
- ته خودی ډاګ وی زه دی درسره دی ډاګ کړم.
- ته خود غرو وي زه دی له کمرو و غورزولم.
- ته خود غونډ و وی زه دی هم د غونډ وکړم.
- ته څه سخندر لري لکه چې ناري اوري.
- ته ښه سړی يې د پلار دی دامانه کړی.
- تياره بدان خوښوی رڼانيکان.
- تيرپه هير چې تېرشو نو هغه هېر شو.

- تيزه تيږه ماتوی.
- تيزه چاړه چاړه نوک دی.
- تيږه په خپل ځای درنده وی.
- تيږه چرځي د خوآر په سرلګي.
(یا هر جا سنگ است، در پای بزلنگ است.
- تيږه چې چيری پرته وی هوری درنده وی.

ټ

- ټال کښې ځنګېده په سرګنډوو دریده.
- ټپوسه خپله پوسه، تاته چاویل چې د بل چرګوړی نیسه.
- ټک له دواړه لاسو خیږي.
- ټیغ له ماړه نسه خیږي.
- ټینګ عزم غرونه ماتوي.
- ټک دیولاسه نه خیږي.

ج

- جارتر هغه زوی چې تر هر چاوی نیک خوی.
- جار دی شم روېې چې هم سپریږي هم ګدی.
- جامه چې د پور شي په ځان پورې دی اور شي.
- جامې خو دی ښې دی چې په ګیده ځنګه یې.
- جاهل ته دوه ځله سلام اچوه.
- جټ یم هغه تور، نه مې ننګ شته نه پیغور.
- جغ پرغاړه اوجغ غواړه.
- جفا مرګی ښه ده نه بې اتفاقي.

- جومات که ونړېږی محراب یی پرځای وی.
- جنګ په وسه تنګ په غله.
- جنګ په شید یاره بنه دی جنګ په شید یاره نه په درمنده.
- جنګ جنګی کوي تنګ تنګی.
جنګی سپی هغه دی هوسۍ ژربنکار کوی.
اویا میړه هغه دی چی هوسی ژربنکار کړی.
جنګ چی نه کوی ډ بره لویه اخلی.
جنګ سوړ شومیری تود شو.
په غیرت من د نیستی زور نرسی.
جولاشوی نه یې بیادی نیچی پتۍ کړی.

څ

- څته په ملګري پورته کیږی.
- څراغ چی په خپل کور کنبی لګیږی د ګاوندی کورته حاجت نشته.
- څښتن په سپی حکم و کړ سپی په لکۍ.
- څښتن (خاوند) یومزل کوي سپی دوه.
- څمڅه په ځان غره شوه چی په دي اوګره سره شوه.
- اویا: څمڅی په ځان غره شوه چی پدی اوګره سره شوه.
- څنګه چی سوال هغسی یې ځواب.
- څنګه چی ژرنده هغسی یې دوله.
- څنګه چی جومات هسی پوزي.
- څنګه وی هغه سیاه بخته چی څلوښت ورځی نه وی نیک بخته.
- څو چی ونه ویشل شی خبر به نشی.

- څوربښتیا څرګندیږی دروغو یه کلی وران کړی وی.
- څوک چی دیوي منی په قدر پوه نه شی هغه د ټول باغ په قدر نه پوهیږی.
- څوک چی اوښان ساتی دروازی به لوی ږدی.
- څه چی کري هغه به ریبی.
- څوک چی لاس د راوږد کړی مه یې غوڅوه.
- څوک چی خوب کوی میښه به یې نر کټی زیږوی.
- څوک چی زحمت ونه ګالی راحت به ونه مومی.
- څوک چی با زوړای نشی اوږه نه ورته نیسی.
- څوک چی دی طلبګار وی هغه به دي یا روي.
- څوک چی پر مخ ځی باید تر شا وګوری.
- څوک چی غوا خرڅوي له پړي به یې تیریږي.
- څوک مه وهه په ګوته تابه نه ولی په لوټه.
- څوک مه وهه په نوک تا به نه وهی په سوک.
(نزن در مردمان به انگشت - که نزنن در ترا به مشت)
- څوک نه وایې چی زما د غړګی خوند بد دی.
(تاسمند زمانه در دوش است - کس نگوید که دوغ من تُرش است)
- څوک نه وایې چی زما شولمبی ترخه ده.
- څوک وایې څه و خورم څوک وایې په چایې و خورم.
- څو کوچنی ونه ژاړی موریې تیٔ نه ور کوی.
- څونه چی خرکی هغونه یې بارګی.
- څویې ونه شاربی کوچ نه کوی.
- څه توره تیره وه څه اناورسته وه.
- څه چی تپاروی هغه د باروی.
- څه می په هغه پسرلی چی نه می غواځري نه خو سی.
- څه چی په کټی کښی وي هغه په څمڅی راخیږی.

(آنچه در دیگ است در کفلیز می آید بیرون)
- څه خوره څه پریږده.
- څه چی پلار او نیکی دی کولی.
- څه د کور څه دی پور.
- څه کوه هغه چارچی نه دي مور کړي وي نه پلار.
- څه راوړه څه یوسه.
- څه غربناه څه ور پناه.
- څه زه بدوم څه دښمنانولاسونه راپسی ټکوهل.
- څه ژرنده پخه وه څه غنم لانده وه.
(چیزی گندم تر است و چیزی آسیا کُند است)
- څه مړه څه ماړه.
- څه وهلی څه پوروهلی.

څ

- څاڅي پورغواړي توری لاتور غواړی.
- ځان پخپله د بلاء په خوله کښې مه ورکوه.
- ځان ته ښه وايې او ښه نه کړي دا څه وايې داڅه کړی.
- ځان دی وخوری نو کری چی به لړو ډیر لری.
- ځان ځانی خپله خواری.
- څما پسته غاړه اوستا زېړه رسی.
- څمکه لکه سره زر ده.
- څمکه هغه سوځی چی اور پری بلیږی.
- ځلمی د ځوانۍ په نیشه مست دی، د چانه اوری.
- ځنګل چی اوراخلی وچ اولانده په کی ټول سوځی.
(جنگل که درگرفت، تر و خشک می سوزد).
- ځوان پر غړی زوړ پرلری.

- ځوانی نه پټیږی.
- ځی ځی آبازو ته به راځی.
- ځوانی دزړورو اس دی.
- ځوانی یوه نیشه وی نه چی همیشه وی.
- ځی خوځی نو په ځان ولی ناوخته کوی.
- ځای ته ګوره بیا نوښوره.
- ځای درتنګ او به در خړی.

ح

- حاجی په مکه کښې لټوه چرسی په تکیه کښې.
- ړوند د خدای څخه څه غواړي؟ دوې سترګې.
- حال د منصور وایه چې سریې په دار سو.
- حرام چې د چا په کور ننوتلی وی حلال یې هم ورسره تللی وی.
- حساب په مثقال بخشش په خروار.
- حساب په کک بخشش په لک.
- حسد هسې نیکۍ خوری لکه بل اورچې لرګی خوری.
- مریض تش لاس ګرځی.
- حق اخر حقدار ته رسی.
- حق خپل ځای نیسی.
- حق په تا، حق له تا.
- حق وایه د خدای له پاره توره وهه د وږور له پاره.
- حقی روژی تیری دی نفلی زه نه نیسم.
- حیادار حیا کوی بی حیا ویل زما څخه بیریږی.
- حیوان قیمت په بارجګوی انسان یې په کار.
- حیوان چې بی کاره شی هم خوړل کیږي هم خر څیږی.

چ

- چا په کلي کښې نه پرېښود ده ویل آس می د ملک کره وتړی.
- چا په ورا [١] کی نه پرېښود، ده ویل د مخ اوبښ زما دی.
- چاته چې شی نه ور کوی ورته ښکاره کوه یې مه.
- چا په قافله کی نه پرېښود، ده ویل په مخنی اوبښ سپرېږم.
- چاړه که د سرزرزشی په نس کښې نه وهله کیږی.
- چاړه که د سرزروشی څوک یې په خیټه نه منډی.
- چا موندہ ماموندہ.
- چرت یې واهه خورجین یې بایلوه.
- چرسی زوی نه زوي تریا کی دوه په ایکی.
- چرګ په تالی کی ګوره.
- چرګ دی یم خو حلالوه می مه.
- چرګ په ډیران مه ګوره په کاسه یې ګوره.

[١] په خینو پښتنی قبیلو کی د (ورا) پرځای (قافله) هم ویله کیږی.

- چرګ چي خوان شي پر بام ورو ورو ځي.
- چرګ پر بام کرار تله ویل یې چي بام تر مالاندي ونه نړیږي.
- چرګ د مالګې په څټلو څه پوهیږي.
- چرګ هسې یو ما رغه دي چي چا ونیو د هغه دي.
- چرګه مې نا جوړه ده بانه مې ورته جوړه ده.
- چرګه چي بیره شي له پیشې نه کمه نه ده.
- چرګه د جولالاړه نوم د ملک وشو.
- چرګه زما دی هګې د بل کره اچوي.
- چغال آلو ته نه رسیده ویل یې ترخه دي.
(دستم به الغنجار نمی رسه، الغنجار ترش است).
- چغری څښتن نه موند امرخیلو وطن.
- چغل په خوی غل چي چغلی کوی د بل.
- چنګنبه له ما ره سره غځیده دوه ځایه شوه.
- چور په اجاره دي.
- چوغکی دی یو تر بل چا بکی دي.
- چي اختر تیرشی نکریزی په دیوال وتپه.
- چي اړشی (وخره) هند و ته هم ماما وایې.
- چي او به وی تیمم ته څه حاجت دی. لکه چي په دوی ژبه وایې:
آب آمد تیمّم برخاست.
- چي اوبه نه وي ژوندون ګران وی.
- چي اوبو ته وایی پانی سریی لاندی که ترکانی.
- چي او ریې بل شی خدای یې مل شی.
- چي اوبښ دی کړویې نړه.
- چي اول لري اخر نه لري.
- چي ایمان وي مرګی څه دي چي مړي وي ملګی څه دي.

- چي بابا ژوندی و داړي په لاس کودي و.
- چي بابا ژوندي و هلته ادې ادې وه.
- چي بابړ یې زما په کتاب پړیې.
- چي بادار حضور شي مربی ترورشي.
- چي با د نه وي ونه نه ښوري.
- چي باد وي د پاسه باران وی سمد لاسه.
- چي بادیې وي کینی وریځ زغلي لکه سبزیې.
- چي پتې خوري مولی به زغمی.
- چي بخت نه وی ډانډس نه زده کیږي.
- چي بخت یې تور سی دښمن یې د پلار کورشی.
- چي بد ګرزی بدبه پرزی.
- چي بدی کوي بد مومی.
- چي بده غواړي په ده به واوړي.
- چي بل یې وخوري ګل به شی.
- چي بی ملوځی تورماریې پراوړوځی.
- چي بی ځایه اشنایې کړي اوردبل پرخپل تندي کړي.
- چي بی قامه شی بی مقامه شی.
- چي پال ګورم ښه راځی چي یارګورم نه راځی.
- چي پر دې کور ته یې تمه شی یو من غوښه یی کمه شی.
- چي پرلوړه ګرځی په زوره پرزي.
- چي پور ګټې نور ګټه.
- چي په پته وي په ښکاره لنګیږي.
- چي په تا درشم کور نه ورکوي چي په ماراشی خورکی.
- چي په تمه د سوروشی هغه پاتی په مسروشی.
- چي په ځان یې خوري خاوري کیږي چي په بل یی خوري ګل کیږي.

- چی په تنګ شی نو په جنګ شی.
- چی په توره یې وهلی نه شی زړه یې مه بدوه.
- چی په شاتوسرې په زهرویې مه وژنه.
- چی په نازلویېږي په زیار زړېږي.
- چی په ډیر حرص یې غواړي هغه کم مومي.
- چی په ډیر یې واخلی په لږ یې مه خرڅوه.
- چی په ډکه کاسه موړ نه شی په ځټلویې نه مړیږی: لکه په دری ژبه
چی وایي: (به خوردن سیر نشوی، به لیسیدن سیر نمشوی).
- چی په ډله کښې دې دوست نه وي مه پکښې کښینه.
- چی په نیمه شپه بیدار شی که غل یې زما یارشی.
- چی له زورور سره نه وی برابر د هغو د څنګه مه کښینه زړه ور.
- چی په کور کی غوړی مومی لیونی په غرونو د رومی.
- چی په کار شرمیږی هغه کله پورته کیږی.
- چی په مرګ یې ونیسی په تبه به راضی شی.
- چی په میله کښې سوړسک خوری کور کښې به څه خوری.
- چی پیریې زورور وی مریدان یې ځنځیرونه ماتوی.
- چی لری ارمونی ندی چی شاهدلری دروغجن ندی.
- چی پیشی دغو ښوسر خانه کړی نو ساتی بسی له چا.
- چی پیلان ساتی پیل خانی به لوړی جوړوی.
- چی پیلان ساتی دروازی به دنګی جوړوی.
- چی تر ملکه دی کړه نوور که دی کړه.
- چی تل ځی په غدی یوه ورځ به یې وی د کم بختی.
- چی توری په تیری شی پول په اشرپی شی.
- چی توری چلېږی وینی تویېږی.
- چی ته می ولیدی په ځان می شکرو کېش.

- چی تیر شو هغه هیرشو.
- چی تیغ چلېږی وینه بهېږی.
- چی جګ ځم وایې مرغی آلوزی چی ټیټ ځم وایې دامونه شلوی.
- چی چم لری چمتو دی چی چم نه لری هندو دی.
- چی چنګښی وایې غار ترهکی وایې کندهار.
- چی چنګښی وایې کور ترهکی وایې مقر.
- چی چیرته ډب هلته ادب.
- چی حیامی ځنی نشی څه بلا می ورنه نیسی.
- چی حج حج وایی یو وخت به حاجی شی.
- چی ځوک دی ونه پوښتی مه کړېږه.
- چی څه د رپوری وینم – ګوړی غوندی دې وینم.
- چی څه نه درپوری ویم هر ګز دې نه وینم.
- چی ځوان وم دهری جنی یاروم چی زوړ شوم د نجونو پیغور شوم.
- چی خان یې په یاران یې چي یاران درسرهنه وی توری خاوری دبیابان یې
- چی خاوند یې لیتی، خوری د سپوبه څه احوال وی.
- چی خاوند یې نینی چیچی نوسپی ته به څه ورو اچوی.
- چی خبره شی بی اثره ترینه پته خوله بهتره یا په دری ژبه: دهن
بسته هزار دینار.
- چی خپل دی وی خوره چی خپل دی نه وی مره.
- چی خدای شرموی داس په شا یې سپی خوری.
- چی خدای یې نه کابنده به یې څه کا.
- چی خدای یې کوی هغه به وشی.
- چی خونه لری خرنه اوزی.
- چی خرنه شی غوړ نشی.
- چی خوله خوارېږی زړه بدیږی.

- چې خوله لري قراره، نه به بوره شي نه وراره.
- چې خوی بد شي پلمې ډېرېږي.
- چې خیر دې نه رسیږي بد مه رسوه.
(مرا ز خیر تو امید نیست شر مرسان).
- چې د اختر کالي دې داوي نو دلوبو به دې کوم وي.
- چې د بل عزت کوې د ځان عزت کوې.
- چې دا غړ که کوچ کړي طالبان به رانه وچ کړي.
- چې دا ملا کیسې کړي ماغونډه وریسې کړي.
- چې د بل مور بوره وي ستا به هم بوره کي.
- چې د بنګو بټېل زدویې اخر به بټګې شي.
- چې د خدای وعده پوره شي د بنده سخه به پخه شي.
- چې د دووښځو ښښتن وي سخت به یې ځنکندن وي.
- چې درانه بارونه وړي خوراک یې غوزوي.
- چې دردي شي په ستوني ستا به هیر شي زوی اولونې.
- چې دروند نه شوی سپک په څه شوی.
- چې درومي څه به مومي لکه په دري ژبه چې وایې: گر گران و گر شتابنده بُوَد هر که جوبندست یا بُنده بُوَد.
- چې درنې نه کړم ازار به دې څه کړم.
- چې د رندو پر کوڅه راشې پر یوه ستر ګه لاس ږده.
- چې د سترګو نه لري شي د زړه نه به هم لري شي.
- چې دې زده کړه په طفلي هیر به یې نه کړې ترپیرې.
- چې د ګیدړې په ښکار وزې تا بیا د زمري نیسه.
- چې د ملا نه یې غواړې خدای د نغاړې.
- چې دود نه وي، هلته سود نه وي.
- چې به ډکه کاسه موړنه شي په څټلو به یې هم موړنه شي.

- چې د ګنډل یې نه وي ولې دې ښېرل.
- چې دې نیا د رغله ځای ورکوه چې تله لاز ورکوه.
- چې دوستي کوې په زرمه بېرېږه چې دښمني کوې په سرمه بېرېږه.
- چې دوه په غیږ ورشي یوځملوي.
- چې ډوډۍ وي، بې دسترخوانه هم خوړل کیږي
- چې ډیری وایې لږ کیږي.
- چې قصابان ډیرې شي غوا مرداري شي.
- چې د میږې هوګه راشي نو و زر وکړې.
- چې د یوی منې په قدر پوه نه شي چې تول باغ ورکړې هم هیڅ دی.
- راځي د بل د کوره پر تا به شپه شي تکه توره.
- چې وخت لري بخت لري.
- چې روبې وي برکې چیلې ډېرې وي.
- چې زر وي زاري د څه ده؟
- چې زر وی زرګر نه ور کېږي.
- چې زرلري زور لري.
- چې زړه خوږیږي له رندو سترګو هم اوښکې ځي.
- چې زور نه وي خواره ږیره به څه وکړي.
- چې زده کړې د رویزه، هېره به نه کړې دا مزه.
- چې زړه تنګ نه وي ځای نه تنګیږي.
- چې زما په زړه لیکلي، څه پاچا څه لنګ وهلي.
- چې زما سره ځې تل به تورې وڅکې خورې.
- چې زور تېرشي عقل هېرشي.
- چې زور د زوروړشي پتې له تخمه سره خپل شي.
- چې زه کونډه یم پر دنیا دې میړوښې نه وي.
- چې زور شي د هربې ګادرې د پیغور شي.

- چې زوی نه ژاړي مور یې تی نه ورکوي.
- چې زیار کاږی ګټې د هغو دی.
- چې زما پر مینه نه وي هغه واړه ښه سړی وی.
- چې زما په دودیٔ مست شی هغه زما د مور سیړه شی.
- چې ژوندی یم ښه می غواړه چې مړشوم مه راپسی ژاړه.
- چې ژوندی وی قلندر وی چې مړشی چغندر شی.
- چې سباشی غم پیدا شی چې بیګا شی غم پناه شی.
- چې ستاله کوره راځی په غلبیل کی راولېږه.
- چې ستړی نه شی موړ مه نه شی.
- چې سر وي خولې ډېرې دي.
- چې سردې نه خوږېږي داغ پرې مه ږده.
- چې سره ونه میږی سره به ونه ګټی.
- چې سرومال تری جار کړی، نو هر سړی د ځان یار کړي.
- چې سم د چا ویل وي په هر چا به یی منل وي.
- چې سود کوی سود به مومی.
- چې شپه یې ترمنځ وی د هغی بلامه بېربېږه!
- چې شرم نه لری ایمان نه لری.
- چې ښه وي بد دي اور واخلی.
- چیرته چې یې ښه هلته یی شپه
- چې ښیړی کړی هغه به خپلی مینی سپیړي کړي.
- چې غواړی پری واوړی.
- چې عقل نه لري په کور یې تل غم وی.
- چې عقل یې کم وی باریې د روند وي.
- چې عقل یې ویشه ته چیري وی؟
- چې خدای درسره مل وی خطر نشته.
- چې غت شی پرن دی بولي چې ډنګرشی ګرن دی بولي.

- چې غټ وي لټ وي.
- چې غل نه وي له پاچا مه بېربېږه!
- چې غل نه تښتی مل دی وتښتی.
- چې غل نه یې د جوال خوله مه ورسره نیسه.
- چې غلی غلی باسی هغه تل کانی پری باسی.
- چې غواړي پرې واوړي.
- چې غوټه په لاس خلاصېږی حاجت خولی ته نشته.
(گره انگشت را به دندان باز نکن.)
- چې غورځی هغه پرځی.
- چې کوچنی وي پرېښوځی چې لوی شی پراوږوځي.
- چې کری هغه به ریبی.
- چې کلی په نامه لري یو خوی ترنوروښه لري.
- چې کور پر غره لري هم نوی هم زاړه لري.
- چې ګرنګ می ځځیده خدای راکړه ستایې څه.
- چې قاضی دی مدعی شی د عوا به له چا سره کوی.
- چې ګډي ږیږاوه غم به یې وړي.
- چې ګل کری ګل به ریبی.
- چې لاس په خشیو نه شی خوله په غوړونه شی.
- چې لږ خوري هغه تل خوري چې ډېر خوري هغه ګندیر خوري.
- چې لوي غاپی کوچنی تراپی.
- چې له خانه مست نه وی په بنګونه مستېږي.
- چې لمونځ می کولای جما تو نه ډیر وه.
- چې له مازیږي بلازیږي.
- چې له خدا یه پته نه وی د بند ګانویې ولی پټوي.
- چې له یاره وایې له ځانه وایې.
- چې لیوه میږه خوري په توره شپه یې خوري.
- چې مالګه و خوری لوښی مه ماتوه.

- چې مربې لري مربا به خوری.
- چې مړشو هغه پړ شو.
- چې مړه شی امیران، نیمګړی نه دی دا جهان
- چې مېلمه شی اسوده شی.
(در این روز آدم نی ده سفر باشه نی ده خانه، مهمان باشه ده قوشخانه.)
- چې مېړونه وی هلته کورونه وی.
- چې مشریې قمبر وی اختر یې ما زدیګروی.
- چې ملا وایې هغه کوه چې ملا کوی هغه مه کوه.
- چې مور لري ادکه په صفت به یې واده که.
- چې مال لري اقبال لري.
- چې مور یې بتیاری وي زوي یې نه فتح خان کیږي.
- چې مور میره شی پلار پلندر شی.
- چې مبنه زهیروي کټی یې وهه.
- چې ناچاریې شی سړی توري ته هم لاس اچوي.
- چې نر کچور درسره نه وی بوی دی نه ځی لونګینه.
- چې نغده دي ولیده ښنګه دي وخندل؟
- چې نغری سوړوی اولاد به یې کله موړوی.
- چې نه ځنی خلاصیږی بربړ پري ورځه.
- چې نه کوې حبیب څه به وکړي خوار طبیب.
- چې نه دی کار په هغه دې څه کار.
- چې نه دي وي له موره داسی مه وایه چې وروره.
- چې نه خوري له باغ غم یې پر څه خوري غرمساغ.
- چې نه دي وي له ملا داسی مه وایه چې اغا.
- چٙې نور یووار خاندي کونړ دوه وار خاندي
- چې نوم دي د غله دي ناستی دي په څه دي.
- چې نه دي وی غله مه دي اس مه دي ګله.
- چې نه دي وي سړي مه نغن خوره مه غوړي.

- چې نه دي وینم اخر به می هېرشی.
- چې نه دي وي له پښته له هغو کسانو تښته.
- چې نه دي وي غمخور پاتی دي مه شه میراث خور.
- چې نه غوارم هغه مه را پیښوي.
- چې نه لري هلک، هغه کور دتیغ لایق.
- چې نه لري سړي نه دي کورت خوري نه غوړي.
- چې نه مرم لا به واروم.
- چې نه پوهیږي د هغو دوې برخی وي.
- چې نه لري باغچی هغه دې نه خورې الوچی.
- چې نه لري پنګه، مه کښینه د چاله ځنګه.
- چې نه منی د چا پندونه، لاس به نیسی پر سرونه.
- چې نه وي چا کولی څه به یې وې ریبلی.
- چې نه وای د خدای زورونه د هر چا بس وه خپل کورونه.
- چې واک یې د موروی ګانی په کوروی.
- چې واوري وایه، چې ووینی مه وایه.
- چې وخت د ښکارشی، تازی اسهال شی.
- چې وخت دختی شی، دیتیم پزه وینی شی.
- چې وخوري د نر لغته، داسی به کښینی لکه اورته.
- چې وخوري پیتی، سر دې کښیږ ده په لښتی.
- چې ولاړشی تر بلخه، درسره ده خپله برخه.
- چې ولویدې د اول بخت، بیادې نه وینم دوهم بخت.
- چې ولویدی خوږ و بی نه شوی: "غلتیدی. هان! افګار شدی، نی!"
- چې وې غواړی په خوله، وبی خورې په څه.
- چې هر ښنګه وړی شی تانتی مه چیچی.
- چې هلک ملک شو، کلی ورک شو.
- چې هوږه ونه خورې له خولی بوې نه ځی: (نه می هوږه خوړلی، نه یې له بویه وېریږم.)

- چې هوس دی، هغو مره بس دی.
- چې هوسې نیسي د هغو تازیانو خولې تورې وي.
- چې یاری کوې شوګیرې به تیروې.
- چې یو لورې تر ملاوې، مه یې ځنې رغوه.
- چې یې زده کړی په طفلي هیریې نه کړې تر پیری.
- چې یو وهم بل په رنګیږي.
- چې یو مړنه شي بل به موړ نه شي.
- چې یو خوری بل ورته ګوري.
- چېرته چې اوسې، په خوی به د هغو سې.
- چېرته چې زړه ځي هلته پښې ځي.
- چېرې کولاله. ګوره خپله سیاله.
- چېرې چې هیدو چیرې ګیدو راځه چې سره ځو.
- چېرې چې ډنګ شي دابې ګودې ترځنګ شي.
- چېرې دې وهم چیرې دې باسي.
- چې اختر تیریې نو نکریځې په د یواله وتپه.

خ

- خان ته مه وایه چې د خره ځل دې کوږ دې.
- خانده خانده چې بنه کور دی کړی.
- خان صاحب یو و رینېم نه څوارلس زره روپۍ یې وخوړلې.
- خاورو په ایروته اړول، باد دواړه یووړل.
- خاوره د خسرد کوره اخستله کېږي.
- خبره تر خبرې پورې یاد یږي.
- خبرې چې روپۍ کوې، نه پلار کوی، نه ادې کوی. (کاری را که زر کند، نه پدر کند نه مادر کند.)
- خبره اول زده که بیایې کوه.
- خبرې هر څوک کوې مګر خوله د ملا عثمان غواړی.
- خپل به دې وژړوی پر دی به د ې وخندوی.
- خپل به از ارشیی بیزاره کیږی نه.
- خپل پر تنګه کی په کار دی.
- خپل ته نامه وړه، پر دې ته جامه.

- خپل، خپل، پر دې، پردې.
- خپل دا په نس د بل دا په وس.
- خپل مې خپل دي، خو پر دوهم غواړم چې مې خپل شي.
- خپل دې که مړکي، لمر ته دې نه غورځوي.
- خپل سر په خپله نه خر ییل کېږي.
- خپل عمل د لارې مل دی.
- خپل عیب دولو منځ دی.
- خپل عیب د ځتې غوښه ده.
- خپل کور یا خپل ګور.
- خپل مال وساته! همسایه دې غل مه نیسه!
- خپل مال تر ستر ګولاندې ښه دی.
- خپل وطن ګل وطن.
- خپل وخت خوشې مه تیروې.
- خپل وطن هر چاته کشمیر دی. هر چاته خپل وطن کشمیر دی.
- خپل وهلی ښه دی، پر دې پورې وهلی نه.
- خپل هغه دی چې بېګاه یې کور وینې، صبایې اور وینې.
- خپل یې که ور کوې، بیا منت ورباندې نه ږدې.
- خپله پښه خپله ښه پیژني.
- خپله تښا که ملغلره ده.
- خپله ژبه هم کلا ده هم بلا.
- خپله خوله په بل نه وچیږي.
- خپله شړې ښه ده، نه د بل وریښمین شال.
- خپله لاسه ګله لاسه.
- خپله خواري نه ژاړي سر ځخوړې غواړي.
- خپله مرسته له خپله دسته.

- خپلوی له لرې ښه ده، نه له نژدې.
- خپلې مورې را نژدې شه پر دې مور د زړه لمبه مې در پسې شه.
- خدای په رښتیا خوښېږي.
- خدای په اتفاق خوشحاله کیږي.
- خدای د حق ملګرې دي.
- خدای د کراری مل دې.
- خدای د ناروا ملانه تړي.
- خدای د ناروا مل نه دی.
- خدای دبل په ګناه څوک نه نیسي.
- خدای دې په هغو پوښته چې لرې یې.
- خدای دې هیڅوک داسې نه که، چې خپله درنه که، د بل سپکه.
- خدای کوږ کړی نه سمیږي.
- خدای چانه دې لیدلې په قدر تویې پیژني.
- خدای وایې ته حرکت کوه، زه به برکت کوم.
- خدای وهلی د خلکو نه شرمیږي.
- خدای خبر دی چې تره کاپر دی.
- خدای یو دی روزي یې ډېرې دی.
- خدایه لوی مې کړې، لویې مه راکوې.
- خرابه ښځه د بل ده.
- خر په پالان نه درنیږي.
- خر په اته، کوټې یې په شپیته.
- خر پرلاز که، خپله چارکه.
- خر په زین اس کیدای نه شي.
- خر په سمباڅه خبر دی؟
- خر په ځان حیران، ښښتن په بار.

- خر په وهلونه آس کیږي.
- خر چې ترخره پاته شي غوږيې پرې کوه!
- خر چې ترمکې ولاړشي، هم هغه خر دی.
(خر عیسی گرش به مکه برند، چون بیاید هنوز خر باشد.)
- خر ځان ته حیران خاوند يې بارته.
- خر خپل اوپر دی فصل څه پیژنی.
- خر که مری دیگان به وړی.
- خر له باره ولویده، له مستی ونه لوید.
- خر له وری پاتی کیږی. له هنګه نه پاتی کیږی.
- خر مرداریده نه، اوسپی تری تله نه.
- خر هغه دی خو کته يې بدله ده.
- خرو که ښکر درلودی، د غو يو نسونه يی څېرول.
- خره ته جوار او اور ښشی یو دی.
- خره ته يې ګل ونیو هغه وخوړ.
- خری ته ویل زوی دی شوی دی ویل څه يې کم هغه خپل بار به وړی
زه خپل به وړم.
- خره ګله که بیا تری ګیله که.
- خرسپی د لیوه ورور دی یا په دری ژبه چې وایی:
"سگ زرد برادر شغال"
- خلک په لیونی پوری خاندی. لیونی په خلکوپوری.
- خلک هر څه کوی خوهر څه نه وایې.
- خوار په خپله خواری نه شرمیږی.
- خوار تلتک نه درلود چې پیدایې کړ تر غرمې پکښې پروت و.
- خوارته مه ور کړی نوکان، چې پری وګروی ځان.

- خوار خو خوار دی عزیز کرده دی خدای نه خواروی. **لکه چې په**
دری ژبه: رحم کن بر عزیزی که خوار شده باشد.
- خوار خدای کړی سپی چا کړی؟
- خوار کبرجن خدای نه بخښی.
- خواران به هر ځای کښی حیران.
- خوار په هندوستان هم خوار دی.
- خوار سړی برګ يې سپی.
- خوار شوم نو هوښیار شوم.
- خوار شو خوله کبره ونه لویده.
- خوارشی د کس نه د ناکس.
- خوار کورله د یوالو معلومیږی.
- خواره بازاری هغه نه هغه خواری.
- خواره به دی وغواړم نه د ورورله مرګه.
- خوار خدای کړی، منت په چا کړی.
- خواره شی مکاری، چې هم جنګ کوی هم ژاړی.
- خواره شی چرګی. چې له خیاله مستک نه خوری.
- خوارشی خندنی، نه پر غم يې نه پرښادی.
- خوار کبرجن د خدای دښمن دی.
- خوار کبرجن خدای نه بخښی.
- خواره هغه کړی چې ګاللی يې شی، بوره هغه کړی چې ژړلایې شی.
- خواری د میړو په شاده.
- خواری ماوکړه، کندو ته میرمن کښیناسته.
- خواری لوری: تخت به زه درکم، بخت دی خدای.
- خواری نه عیب ده نه پیغور.
- خوار مړکړه کالی يې مه ورځېره.

- خواړه د لوښی له مخی خواړل کېږی.
- خواړه د لوښی له رویه خوړل کیږی.
- خواړه که د بل وو، نس خودی خپل وو.
- خواست چی کوی داسی کوه.
- خواښی پرزوم رېږدی، زوم یې لور ور پرېږدی.
- خوب په روغ صورت کېږی.
- خوب چی راشی بالښت نه غواړی - مینه چی راشی ښایست نه غواړی.
- خوب د مرگ ورور دی.
- خوره! چښه! حساب مه پوښته!
- خوره گډلو، خوله پوره ځخه زغله.
- خوری سوړ سک تیغ د پلونا سی.
- خوریې د ماما د مینی دښمن دی.
- خوږ به د کم خونه تر ځانه.
- خوشی خواری د لور په لمسی.
- خوشحال ختیک په درندود روند په سپکوسپک.
- خوله په غاښونښایسته وی.
- خوله په ممیزومه آموخته کوه.
- خوله چی آموخته شی اس نه دی چی قیزه شی.
- خوله دی خپله گل پری وله.
- خونه که وسوه د یوالونه یې پاخه شوه.
- خوی چی بد شی بانی یی ډېرې دی.
- خیراتْ دی اوشه، د مړوبه اروا دی مه شه.
- خیرات لاپوخ نه دی، خوازک یې ورته په سرنیولی.
- خیراتی اس غاښونه یې کتل.

- خیښی په خوښه سودا په رضا.

د

- دابا د غومره ږیره وه چی په تاویزو کښی ولاړه.
- دابا د مرگه پس، په ادې ورغی هوس.
- داباسین نه چی اوبه غواړی، تږی نه یې.
- دادی د غونه او گره وه چی په ښتلو خلاصه شوه.
- دا خوله هغه حلوا.
- داد پټی سردی پیتی بیرته سورور دی.
- داد حافظ غونډاری دی.:
- دا د نیا که د یوه شی هغه یو به پری موړنه شی.
- دادی څوک نه وایې چی خواریم، بډای به نشم، بډای یم خوار به نه شم.
- دادی کور، دادی اور. که چېری لاړی مخ دی تور.
- دادو د کلی میاشی کله ورک کله پیداشی.
- دادی اره دادی سپاره.

- دادي لابله ملا ګله.
- دازله يې سپور سپور کی پیاده پلی.
- داس لغته اس زغمی، د خره لغته خره.
- داسمانی تکی څخه څوک ځان نشی ساتلی.
- داسی ونه نشته چی باد نه وی ښورولی.
- داسی کاروی د کهال، انګور غواړی بی دیوال.
- داسی مړی مه کوه چی خوله دی پری څېری شی.
- داسی ممیز نشته چی خلی پوری نشته.
- داسی مه وایه چی زه یم، داسی به شی لکه چی زه یم.
- داصیلی کول سخت ساتنه یې اسانه دکم اصلی کول اسان او ساتنه یې سخته.
- دادیګ او دا شلغم. (تیپر)
- د انصاف په وخت کی لیوه او میږه په یو ګدال او به څښی.
- د اوبو لار په وتی ده.
- د اور سوی جوړېږی خود لمر سوی نه جوړېږی.
- د ازرایل په پردی زوی څه.
- د اور لمبه که سړی هر څوښکته کوی، هغه اخر سر او چتوی.
- د اوبو نه مخ کښی موزی مه کاږه.
- د لوړی لوښانی دژمی نګولی.
- د اوړی نه شړی کېږی.
- د اوښ په شان د سر سیوری مه خوره.
- د اوښ په شا سپوو خوړم.
- د اوښ او خره بارله ورایه معلومېږی.
- دامی سمندوله ده، برخه می لانوره ده.
- دامی سمندوله ده، برخه می بله ده.
- د اور په رڼا مه ځه! د سپی پرغپا مه ځه!

- داوښ غلا په ګنډه کی نه کېږی یا چی په دری ژبه وایی: شتر دزدی په خم خم نمی شود.
- ایلتی مار پټ چیچل کړی.
- دایی ګزدایی میدان.
- دایی ډول اودایی ژرنده.
- دایی ګانی چی دوی شی، د هلک سر کوږ راځی.
- دا شپان لوچی تیر شی، بیامې دی خدای جوړه نه کړی.
- د بابا د غوښه ژیره ده، چی د مچولو بس ده.
- د بارانه ولاړ شوی، ناوی ته کښینا ستی.
- د باران اوریدل د مسافی مخ نه نیسی.
- د بارانه تښتېدم تر ناوی لاندی می شپه شوه.
- د باز په ځاله کښی باز زېږی.
- د باز عمر لنډ وی.
- د بد مرغه مړی غوابه په ژمی کښی لنګېږی.
- د بدی خبری سل کاله عمر دی.
- د بدی خبری به څه خواب وی.
- د بډای په ختم د ملا ارمان نه خېژی.
- د بډای په ختم ملا نه ستړی کېږی.
- د بزی بدن چی بخارو کړی نو د شپانه ډوډی خوری.
- د بل په پرتاګه ځان نه پټېږی.
- د بل په لاس کښی مړی غټه ښکارېږی.
- د بل په قول شرط مه تړی.
- د بل دسترخوان کې سل میلمانه هیڅ دی.
- د بل پرمړی دی خپل یاسین تیزوی.
- د بل تروریجو غوښو خپل سوړسک ښه دی.

- د بل تر اطلسه خپله خمتا ښه ده.
- د بل تلتک ترنیمو شپو وي.
- د بل دلاسه عسل ګنډیر دی.
- د بل ډوډۍ یا پور ده یا پیغور.
- د بل زوی نه زوی.
- د بل کار د ایمان په رڼا کیږي.
- د بل کور چا خوار نه دی لیدلی.
- د بل یاري د سر سو داده.
- د بنده مخ د خدای له نوره دی.
- د بنده هیله ګنده ده.
- د بنده ویره په سترګو کې ده.
- د بنګړو یاري زه دي ترم ته ورانوي.
- د بیکاري لار ورکېږي د کار داري لاروئړېږي.
- د بې پیره سزا بد مذهبه ور کوي.
- د بې پیره سره بد مذهبه جوړېږي.
- د بې عقلې ښځې تل کمیس سوزي.
- د بې غیرته سړي میلمه واکداروي.
- د بې کاره خدای بیزاره.
- او یا: له بې کاره خدای بیزاره.
- د بې ننګو په ننګه به تل شرمنده یې.
- د بې نیازه چې مروریږې، هغه نه سود من یې.
- د پاچا نه پاچاهي، ځي د مزدوره مزدوري نه ځي.
- د پا خه اوستاد دیګ ورو ورو پخېږي.
- د پایځي رګ نه پرېښود کېږي.
- د پردي مصري توري نه مې لور پر غاړه ښه دی.

- د پر دې ابۍ نه خپله تبۍ ښه ده.
- د پردي په زوی د عزرائیل څه.
- د پر دي اس نه خپل ټټوښه دی.
- د پر دې تور سري ښه غواړه د خپلې تور سري د پاره.
- د پړانګ سپیني منګلې شپنو پوځي پرې ویشلې.
- د پسرلي ترګلو دژمي اوربنه دی بترنا سیاله ښځې جره کور ښه دی.
- د پشې منډه تر کاداني پورې دی.
- د پشې نظر په کولپي وي.
- د پیشي که دا پزه په یادوه بیا به د غوښو نوم په خولې وانه خلې.
- د پښې پر د کان که ونه سوځي، بڅرکي به درونانوځي.
- د پښې کور چې وسو، هغو ته ښه شو.
- د ښتنو جوړه په پردي وي مرګ یې هسې پلمه وي.
- د پښتو خاوري سترګوته الوزي.
- د پلار آشنا د زوی کاکا.
- د پلار ګټه د امبار کوټه، د زوی ګټه د زړه غوټه.
- د پور د لاسه دوه کوره خرابیږي.
- د پیغلې شل مخه په بخچه کې دی.
- د بیل یوه تپه مرګ دی.
- د پوه سړي دوستي زیان نه لري.
- د پینبې څخه تینبته نشته.
- د پیل په یوه و څکه څه کېږي.
- د تاچې څومره خیال دی زما هغومره مال دی.
- د تالندي چې دربي شي، د شپانه ورته غړیږې شي.
- د تبر خوله نیځي لمیځي نیولې ده.
- د تخته که ولوېږم و ځمکې ته لوېږم.

- د تربور په زړه سوی کې پیغور نغښتی دی.
- د تروای په ډیر ایرس رنګ یې بدکړ د اولس.
- د ترم چې څه خې یوپوف.
- د تش تو پکه دوه کسه بیریږی.
- د تشه ډاګه به سیلی څه یوسی.
- د نورو مخ رڼا وی.
- د تربورمرګ د خدایه غوارم نه د بل دلاسه.
- د توری شپې ناری یی څه نه ویی.
- د توری وهلی به جوړشی د خولی ویشتلی نه جوړیږی.
- د توری ټپ جوړیږی، د بدی خبری ټپ نه جوړیږی.
- د ټولو نیمه نیمه، دابی شوه یوه نیمه
- د ټپوس د خالی نه ټپوس پاځی.
- د شګو بند تل او به وړی.
- د ځان پربنادی نه یم خپل شوق اخستی یم.
- د جنګ په ورځ آس نه چاغیږی.
- د جنګ څخه به روغ راشی، مګر له ځنګله څخه نه.
- د جنګ خوږی خبری ساعت یې تریخ دی.
- د جنګ شپې دی وی د غم دی نه وی.
- د جنګ میدان په پښو نه وهل کیږی.
- د جولاهنډه ترموری پوری وی.
- د جولاټوپ ترشا میخه دی.
- د ځوانی یوه نیشه وی نه چې همیشه وی.
- د ځوانی بیکاری د سپین ږیر توب خواری.
- د چا اول د چا آخر.
- دچا چې یوه ستر ګه رنده شی پر بله لاس ږدی.

- د چا زویه څه دی بویه.
- د چا دروازه مه ټکوه په ګوته، ستا به ووهی په لغته.
- د چا عیب مه وایه: چې عیب دی ونه ویل شی.
- د چاودی په پلمه د صوفی غوړه شوه کولمه.
- د چادی نه شی په ناسړی کار، چې پلار زوی شی او زوی پلار.
- د چرګ په آذان نه سهار کیږی.
- د چرګ غوړه ښوروا په مرچو په دنیا.
- د چنګښو من نه پوره کیږی.
- د حریص کاسه چپه ده.
- د حق ځښتن ډاډه وی.
- د خپل خپلوی ښه ده نږدیکت یی ښه نه دی.
- د خپل کاله خور او لورکړمیږ نه وی.
- د خپل کور غل نه نیول کیږی.
- د خپل لاس تیا که مرغلره ده.
- د خپلو آزاریده شته بیزاریده نشته.
- د خپل وطن ګیدړه د بل وطن ترزمری ښه ده.
- د خپلی کمبلی سره پښی غزوه.
- د خدای په چارو د چاوس نه رسیږی.
- د خدای داسی رضاده.
- د خدای کاره دی خدای سم کړی.
- د خدای ګناه ګار په توبه خلاصیږی او د بنده په ناغه.
- د خدای نظر یا پرزهیر وزړو دی یا پرنړیدلو قبرو
- د خدای چې رضاشی ورځ یې سمه ځی.
- د خره بار چې دروند وی ښه ځی.
- د خره مینه لغته ده.

- د خره مړی د سپو اختر دی.
- د خره لکۍ چې له هرې خوا لویشت کې دوه لویشتې ده.
- د خره نه یې کته لویه ده.
- د خوار په لاس کښې غلمینه ډوډۍ بده ایسي.
- د خوار خپله خوارۍ بس ده.
- د خوار کاله ورځې دې خدای ماره کړي.
- د خوارانو برخې پراغزیو څرخې.
- د خوار انځور پوښتنه رحمت دی د بډای سرې منت.
- د خوار ملا مسئله څوک نه اوري.
- د خوار ملا په آذان څوک لمونځ نه کوي.
- د خوار سړی ځای به په زوړ ګلیم وي.
- د خوار ښه دغه دی چې پر خپلو پښو ولاړ شي.
- د خوارۍ دونه توان دی چې پرخپلو پښو روان دی.
- د خوارۍ کونډۍ زویه خپله روټۍ ژویه.
- د خوارۍ ښځه ژرنده ساتي د کبره نه یې مزد نه اخلي.
- د خوار یوه وزه وه هغه هم ګوډه رنده وه.
- د خوالې شړپ د ګیډۍ ویر.
- د خورییې خاوره د ماما د نغرې څخه ده.
- د خولې او زړه وینا چې یوه شي یارانه ترې جوړیږي.
- د خطا یا ناغه وي یا توبه.
- د خیاله د لونګولونه کوي. د لوړې ځابنت پاخي.
- د خیرات سرد جنګ پای.
- د خیرات زویا لنډۍ وي یا بوچي.
- د خیره مې دې توبه. کاسه مې په لاس راکړه.
- د داسې سړي په لاس مړ مه شې چې سل یې نه وي وژلي.

- د دسترخوان پرلمن څه دوست څه دښمن.
- د دروغجن تر کوره پورې.
- د دروغو مزل لنډ دی.
- د دښمن کره ځکه ځم، چې دوست مې ګرودی.
- د دښمن د غصې غم شرم په تماشې.
- د دنیا پیغور د آخرت تراور کم نه دی.
- د دنیا ښځه چې وفا غواړي لکه د مړو څخه چې خندا غواړي.
- د دوبي سخي، دژمي صوفي نه دي په کار.
- د دوبي کور د اختر په ورځ ګوره.
- د دووخرو وربشې نه شي ویشلای.
- د دوست په منت خپه نه شې د دښمن په خنداونه غولیږې.
- د دوست پوستین مې وکیښ خود دښمن د روازې ته ورنه غلم
- د دوست لاس درد نه لري.
- د دیوال عمرله اخیره پوښتنه.
- د دې کلي خوزه ده، په دې کلي واده ده.
- د ډنډ او به چې ډېرې و دریږي ګنده کیږي.
- د ډمګر سترګې به تل په نغرې وي.
- د ډول اواز دلرې ښه خوند کوي.
- د ډېر کار ډېره ګټه وي.
- د ډیوې لاندې تیاره وي.
- د ډیرو ډیر مرې دلرو لر.
- د ډېر لرګي د یوه.
- د روغوته د رښتیا رنګ ورکول ګران دي.
- د رښتیا ګوې د خولې سرسوری وي.
- درواغ د ایمان زیان دی.

- دروغجن سړی شرمیږی
- درواغ وایه پر شرع برابر وایه.
- درواغجن درواغ وایي، عاقل دی قیاس کوی.
- درواغجن دی درواغ وایی هوشیار دی قیاس کوی.
- دروغجن حافظه نه لری.
- دروغجن د خدای دښمن دی.
- دروغجن هیرجن.
- درویباړ په دواړومخ تور دی.
- دریاب که لوی دی څپه یې خپله ده.
- دریاب په لپه نه کمیږی.
- د ریاب لوټه نه خړیږی.
- دربدلی په چانه دی چلبدلی.
- د ړانده له نیولو د کاڼه اوربدلی دی خدای ساته.
- دړندو بازار دی.
- د زاړه غوایی یوه چو په ده.
- د زړه مینه په لاس ښکاره کیږی.
- د زړه نه زړه ته لاروی.
- د زرګر راستی دغه دمچه غلاورڅخه ونه کی.
- د زرو په قدر زرګر پوهیږی.
- د زرو قدر زرګر سره دی.
- د زمری غاربی هډوکی نه وی یا په دری ژبه چی وایی:
خانۀ کفتار بی استخوان نیست.
- د زورور اوبه په پیچمی هم خېژی.
- د زورور باری د خره سپرلی ده.
- د زورور د څنګه مه کښینه زړور.

- د زور ورو دی زور اوبه شی د کمزوری دی وخپږی بیخ.
- د زور ورالښته نه پوردی نه پیغور.
- د زورور خپلی د خوار ککری.
- د زوی په هیله مورد میږه ووته.
- د زوی ناره پر هغو ده چی خدای باندی پیرزوده.
- د زوی مورد تندی څخه معلومیږی.
- د زوی په میړانه مور شوه د سره څوانه.
- د ژاولن په کور کښی خپلوان شرمیږی په ګور کښی مردګان.
- د ژمی په توده د دښمن په خوږه مه غولیږه.
- د ژرندی زه راغلم له واره ته خبریې.
- د ژرندی زه راغلم ته وایی چی ډول خالی ؤ.
- د ژمی په لمر مه تازیږه د دښمن په ورین تندی.
- د ژمی پیتاوی دی هغه کوی چی کندویې ډک وی.
- د ژمی اور هر څوک ځان ته را کاږی.
- د سبا خبره سبا کیږی.
- د سپو د بی غیرتی نه شغالانو په کور کښی ځای ونیوه.
- د سپوله خواری، ګیدړ پر بام کوی بازی.
- د سپی په خوله دریاب نه مرداریږی لکه په ترکی ژبه چی وایی:
ایت اورمکلی دینیز میندار اولمز.
- د سپی دم زده کړه خو کوتک له لاسه مه غورځوه.
- د سپی خوله چی په هډو کی ورسیږی غنیمت دی.
- د سپی ترلکی لاندی عمر هم تیریږی.
- د سپی تراشنایې د ځان خواری ښه ده.
- د دستر خوان پر لمن د دوستانو انجمن.
- د ستړی یوه دمه، دوړی یوه مړی.

- د ستني له سوري چا بارنه دی ایستلی.
- د سر پرځای می پښنی وایې د ژی خوله را نږدی وایې.
- د سرنه چي تېرشی قلندر شی.
- د سلوبللو ځای کېږی او د یوه نابللی ځای نه.
- د سلو کولبو خاوند یوه لنډی نه ودرېږی.
- د سلو مرغانو د پاره یوه ډبره کافی ده.
- د سلو هو، نه یوه، نه، ښه ده.
- د سلو کالو وږی به په سل کاله موړنه شی.
- د سلو غرونو پناه ښه ده نه د یوه سیند.
- د سوال په اوبو ژرنده نه گرځی.
- د سورناچي څه ځی یو پوف.
- د سوی دی خپلی غوښی دارو شی.
- د سیال خواږه یا پور دی یا پیغور.
- د سیل ځای گودردی.
- د سیند مړی چاگټلی.
- د شپې که ولاړنه شی دورځی به مزله ته ونه رسېږی.
- د شپې هر څوک ډارېږی، څوک حال وایې څوک یی نه وایی.
- د شگوبند همیشه اوبه وړی.
- د شرمښ زوی شرمښ وی.
- اویا: د لیوه زوی لیوه وی.
- د شلو کالو یار یوه ورځ شی په کار.
- د شنی مېږی وری که شین نه وی شین ټکی به لری.
- د شوم په شومی وسول تول پټیی.
- د شوقدر شپه په شو گیر لېدل کېږی.
- د ښار دروازی تړلی کېږی د ولس خولی نه تړلی کیږی.

- د ښاره زه راغلم د نرخه نه خبرېږې.
- د ښارنه ووځه د نرخه مه وځه.
- د ښځی واته یو شرم او نه واته یې بل شرم.
- د ښځی چي مېړه راست وی د کور ژوند یې په درستی وی.
- د شغال تر ناری د زمری څپرل ښه دی.
- د شغال کور بی چرگه نه وی.
- د ښکار غوښی د ځان غوښی.
- د ښکاری وارورباندی نه جوړیده، د ننداړچی ورته بیره وه.
- دښمن دی چي په شا تو مری په زهرو مه وژنه.
- د دښمن په خوږه خبره مه غولیږه.
- دښمنی په سلام نه ورکېږی.
- دښمن هغه دی چي اول یې، هو، وی اخیرېږې، نه.
- دښمن یا سر ته گوری یا پښوته.
- د دښمن خواږه یا پوردی یا پیغور.
- د ښو به ښه وایې د بدو به څوک څه وایې.
- د ښو څخه ښه زېږی د بدو څخه وا ښه.
- د ښو روا دی مروریم د غوښو دی پخلا.
- د ښو غوښو ښه ښو روا وی.
- د ښه خوی ښاییښت په ښاییښتو نه گډېږی.
- د ښی ورځی می یار، د بدی ورځی می بیزار.
- د صبر میوه په مراد پخېږی.
- د صحرا موږک راغی د کور موږک یې وویست.
- د عالمه سره غم نه غم دی.
- د علم برخه درنده ده.
- د عقل وسه په عشق نه رسېږی.

- د عقل مې کمبود نشته خوبخت نه لرم.
- د عقل وړې چالیدلی نه دی او د دنیا موړ
- د عقل وړی نشته د دنیا موړ
- د غرض ښبتن لیونی دی.
- د غابښ درد چاره ایستل دی. درد دندن باید کندن
- د غرو ځنګلو بی زمریا نو نه وی
- د غریب په مرګ ځوک نه ژاړی.
- د غریب ملا آذان ته ځوک غوږ نه نیسی.
- د غریب سړی به د خیرات په ورځ غوا ورکه وی.
- د غریب غابښ به په حلوا کې ماتیږی.
- د غلو ده ښه یاری بده یې بیزاری
- د غلومی کلی نه دی لیدلی. د شګومی ځلی.
- د غله په ږیره خلی غله لاس ورته نیولی.
- د غله ځای په غره کښی نشته.
- د غله سره یاری لره خپل خر ځینی خوندی لره.
- د غله کلا چالیدلی ده.
- د غله میړانه تیښته ده.
- د غنمو له برکته ځوزعم اوبه کیږی.
- د غنمو لار د ژرندي تر خولی ده.
- د غنی که زړه سوی وشی خوار غریب به پاتی نه شی.
- دغه نوره د پاچا وزیر میله.
- د قاطری ترشا مه تیریږه د ملک ترمخ.
(از پشت قاطر و از پیش روی آمر تیر نشو!)
- د کاږه تیکی سره کږه توره چوریږی.
- د کال خپله مې نه یې خپلی شپې به د رسره تیروم.

- د کال ښه والی د پسرلی ځخه معلومیږی.
(سالی که نکوست از بهارش پیدا است).
- د کاله خور او لور کړ میز نه وی.
- د کاله کشر مه شی د کاروان مشر.
- د کان یې مه ګوره مال یې ګوره.
- د کبر کاسه نسکوره ده.
- د کږی توری کوږ چړتون وی.
- د کم اصل لوی تیا د اصل سپکتیا وی.
- د کوټه یوه غوټه.
- د کور توریالی دی خود بیابان خندنی دی.
- د کور خبره د باندی مه کوه.
- د لور له حاله یو خدای خبر دی.
- د کور ګټه د لاهور ګټه.
- د کور غم به صحرا ته یو سم د صحرا غم به چیرته.
- د کور غم د ګور غم.
- د کور غم نه ګلول کیږی.
- د کور نوم نیستی نه ورکیږی.
- د کونډی دوه غوایې وو یووت نه بل ننه ووت نه.
- د کونډی هم زړه کیږی هم یې ساړه.
- د کونډی نه دین شونه دنیا.
- د کونډی غم د ځان وی، د لوریې د خان وی.
- د کونډی کره زوی نه وه چی زوی پیدا شو مرګو ګډه شوه.
- د کونډی یوه لوروه په سکونډلو کښی یوړه.
- د کونډی زویه ځه دی بویه.
- د کونډی زوی نیم باچا دی.

- د کلال په کور کښې روغ لوښې نشته
- د کوهي ختيه په کوهي لګېږي.
- د ګټې او توري خاى توپير لري.
- د ګور خاورې په ګور لګېږي.
- د ګوډې لاړ په ژرنده ده.
- د ګور شپه نه په کور کېږي.
- د ګوملې مړې له ګوملې غواړي.
- د ګونګ په ژبه ګونګ پوهېږي.
- د ګونګ په ژبه مور پوهېږي.
- د ګيدړ اوزمري اشنايي نه کېږي.
- د ګيدړ کور بې چرګه نه وي.
- د ګيدړ ترناري د زمري څېرل ښه دي.
- د لاس غوټه په غاښ مه خلاصوه.
- داټ غوايي آخر خاوند قصاب دي.
- د لړولړ ډ ډيرو ډير.
- د لښکر په اخر څه دماتي په سره.
- د لندو به څه لانده شي.
- د لندو ختيولړي او به دارو دي. ده خانۀ مورچه شبنم طوفانست.
- د لورمې دي ميړه مړشي، د زوي مې دي اورته. زه دي تولة بمه سمته.
- د لوګري چې رضا نه وي لور په لوټه تيره کوي.
- دليري دي ليدي نه شم د نږدي درته کتاى نشم
- د ليوة چې خوله سره شي په لسو پسو بند نه دي.
- دليوه سره چې غوښې خوري له ښتنتني سره تندي وهي.
- د ليو و يالو څخه خيزمه وهه چې لوند به شي.
- د لوى منګى او به خوږې وي.

- دماغ دي پيل وړاى نه شي په کور کښې دي موږ کان له لوږې روژې نيسي.
- د ما رانولاري چابندي کړي دي.
- د ماړه کور به سترګې وږې وي.
- د ماهي چې اجل راشي چجې ته نژدې کېږي.
- د مرچوپه څټه ناست دي.
- د مرد خواړه د نامرد په نس کې پاتې کېږي.
- د مرګ دارو ګران دي.
- د مرګه مخ کښې خان مه وژنه
- د مرور برخه يا درنه ده يا تالا.
- د مرور برخه د نور دوه.
- د مريانو لښکر څه وي؟ د خرو چر چر څه وي؟
- د ميرې خپره داور لمبه ده.
- د مړوبه لاڅه ښادي وي.
- د مړ کله په قيامت نه وه رضا.
- د مړي قدر په ژوندي باندي وي.
- د مړه څخه شيطان لابيزاره دي.
- د مړه مال په مړي پسې ځي.
- د مجبوري يو نوم صبر دي.
- د مسافر د شپو حساب مه کوه؛ د سر خواست يې کوه.
- د مسافر وير سوړ وي.
- د مستي په ميچن څه وربشي څه غنم.
- د مسجد سړي به مسجد کښې لټوه.
- د مسخرواخر جنګ دي.
- دمشکو بوى نه پټېږي.

- د مکې لاړ په منډه نه لنډېږي.
- د ملخ وروریې نه خواړه ګوري نه ترخه.
- د ملغلري یواب دی چې توی شي نور په کار نه دی.
- دملک لور په نامه غوښتل کېږي
- د ملنګ کچکول پاتېږي د پاچا پاچاهي نه.
- د منګري سر په دښن تو کوه.
- د وچې خونه هسې خوساوه چې باران پرې وشوه ډوزې یې لاړې.
د مورزړه پرزوی د زوی پروچ کاڼی.
(دل مادر به بچه از بچه به سنگ خارا).
- د مورغیږي د زوی زانګو ده.
- د موریې شړې لنګ وګوره دلوریې شرنګ پرنګ وګوره.
- د موړک څه غم دی په ژرنده کښې یې کور دی.
- د میړانې اوسپیتانې یو ګام ترمنځ دی.
- د میړو په مغزو کې تل د توري شرنګ وي.
- د میړو پرده دی خدای کوي.
- د میړه زوی سترګې غټې وي.
- د میړو یو لاس په چاړه بل په خواړه.
- د میړو ژوند د توري ترسیو رې لاندې وي.
- د میړه سیالي کوه! د بخت یې مه کوه!
- د میړه یا خرپ وي یا ترپ.
- د میږ یا نوله غمه نه خلاصېږي.
- د میلمه‌تیګامه ګوره سبا یې څټ.
- د میلمه جواب پاتې دی.
- د میلمه میلمه بدایسی د کور به دواړه.
- د مین کام د شهادت جام دی.

- د مینځې مات سرته ګوري د بي‌بي زړه ته نه ګوري.
- د میو غوندې په یومخ کولېږي.
- د نااهلو څخه پت مه غواړه.
- د ناپوه وی درواغ دی.
- د نازخواړه یا تاوده وي یا بلمنګي.
- د پروت زمري نه ګرزنده ګیدړه ښه ده.
- د ناکسه اشنایې د خره سپاري.
- د ناوختې میلمه یې له خپلې ټنډې خوري.
- د ښار څخه ووزه! له نرخ څخه مه وزه!
- د نژدې ورته کتلای نه شم دلرې نه پرېښودلای نه شم
- د نړورخته د خسرو نغدې څخه وي.
- د نس پرسته لاندې په خپله کښې تمامېږي.
- د نشت نه موزې ښه دی کټ پر ډک وي.
- د نغرې غم څوک نشي ګاللی.
- د ننګرهار له توپې نه سرې سر توري ښه دي.
- د نورو نیمه، دانا یوه نیمه.
- د نورو تلوار دی ماته یې په ځمکه راواچوه.
- د نوک پرځای سوک منډی.
- د نوی په هوس زاړه یې کړه خس خس.
- د نه میړوملک شوبلو.
- دنیا بلبل ده کله د یوه کله د بل ده.
- دنیا په دوو سترګو، خپله په دوو پر دی.
- دنیا په دنیا پسې ځي.
- دنیا په امید خوړل کېږي.
- دنیا ترسر جار سر ترناموس جار.

- دنیا خپله لری روی پر عالم.
- دنیا داره چی دنیا دی ډېروله سپین کفن دی یوو ړ.
- دنیا ډېرېږی زړه تنګېږی.
- دنیا هغه ته معلومه ده چی خښه کړی یې ده.
- د نیستی هرساعت مرګ دی.
- د نیکانو له قدمه بدان وویل له غمه.
- د نیمی ورځی حکومت د سلوکلو کور خرابوی
- دواده نه وروسته سندری څه په کار دی.
- دوبی د خوارو غریب جامه ده.
- دوچوله امله لانده سوځی.
- دوران پرهر ګوروان.
- دورځی د توتوپه خوړلوشرمېږی، د شپی یې له پچو سره خوری.
- دورور خورمی کی محتاجه می مه کی.
- دورور څخه ګټه څه ګټه نه ده.
- دوروره دی وراره شو، دوراره سره دی څه شو.
- دوره پوری ولاړی دمنی ورځ وی ولاړی.
- دوړی ترپام سړی غوښی دی.
- دوړی سترګی په دسترخوان کی وی.
- دوست او دښمن په یوه سترګه مه ګوری.
- دوست اشاری ته ګوری، دښمن وارته.
- دوست به دی وژړوی، دښمن به دی وخندوی.
- دوست ته حال وایه دښمن ته لاپی.
- دوست ته دومره تمه کوه چی د لاسه یې کېږی.
(طمع را نباید توچندان کنی - که صاحب کرم را پشیمان کنی).
- دوست دی کوم دی، چی سهار دی اوروینی ماشام دی کور.

- دوست زورنه غواړی دښمن تر ېنه.
- دوست د سختی ورځی د پاره دی.
- دوستی د سلو کالو لارده.
- د وطن په قدر مسافر پوهېږی.
- دولت له اتفاقه پیدا کېږی.
- دولت د لاس خبره ده.
- دولت دی د ځان دی عزت دی په جهان دی.
- دولی میوه لاس ته نه راځی.
- دومره مه لوئېږه چی مانه ګوری.
- دومره ټوپ وهه چی د پښو ونه لوېږی.
- دونی سل کاله عمر دمرغی پری یوه شپه وی.
- دوه به سره جوړشی که دریم یې ترمنځ نه وی.
- دوه پیک هغه هم سره ورک.
- دوه ورونه دریم حساب.
- دوه که لامچان شی د یوی پلا تمام شی.
- دوه ګوتی می توری کړی په تاخوار می پوری کړی.
- دوه لوڅ نه سره پټېږی.
- دوه لوڅ په حمام کښی ښه سره ایسی.
- دوه مرغان یوه یې ځاله، خبر نه دی یو د بل له حاله.
- دوه وړی چن په یوه وټ کښی بد سره وړی.
- دوه غوایې چی ښکر په ښکرشی زیان د بوټو ګاټو دی.
- دوه هندوانی په یوه لاس کښی نه نیولی کیږی.
- د هر چا سره خپل سیوری مل دی.
- د هر چانه د خپل ځان دی.
- د هر چا په سر کی یو پیاله ښګ دی.

- د هر سر د پاسه سر دی.
- د هر سر د پاسه سر دی.
- د هر سړی عزت په خپل لاس کښی دی.
- د هر شی خوند په مالګه ښه کېږی. د مالګی خوند به په څه ښه شی.
(هر چه بگندد نمکش می زنند، وای به آن حال که بگندد نمک)
- د هیلی مخ تور دی.
(دست طمع که پیش کسان میکنی دراز. پل بسته ای که بگذری از آبروی خوش)
- د هیلۍ بچی ته لامبو مه زده کوه!
- د یار ترخی خبرې خوږی لګېږې.
- د یار سره یاری کړه، په عیبویې غرض مه کړه.
- د یتیم اوښکه په خپله موپا کېږی.
- د یوال نم زړ وي انسان غم.
- د یوالونه هم غوږ ونه لري.
- د یوې ونی لرګی څه لوی څه ککی.
- د یو ستورې نه دوې پچی ښی دی.
- د یوزر طلاو نه یو بخت ښه دی.
- د یوه زبان د بل تکیه.
- د پوه سپاهی به څه دوړه وی.
- د یوه ګل غخه نه پسرلی کیږی (په یو ګل نه پسرلی کیږی)
- د یوه لاس غخه ټک نه خېږی
- د یوه مریې د سلو بادار.
- د یوی ورځې حاکم د شلو کالو کور خرابوي.
- د یوې سپږې د پاره پوستین ته اور مه اچوه!

ډ

- ډال چی ګرزوي ځان په ساتی.
- ډ بره چی پر ځای پرته وی درنه وی.
- ډ بره د یتیم له سره نه چپېږې.
- ډ بره راځی د یتیم په سر لګېږی.
- ډ بره یوه نیک مرغه یو بد مرغه.
- ډ برې اړوي لړم تر لاندې غواړي.
- ډ که کاسه خامخا خړپېږي.
- ډک لوښی چی څو ښوروی او به یې توئېږی
- ډم چی ډول وهی زوریې لري.
- ډم خوموړ شو څه پاتی کور شو.
- ډمه ګډیدلی نه شوه، ویل یې ځمکه کږه ده.
- ډم له خدایه یا غم غواړی یا ښادی.
- ډم یې د یتیم په سرزده کوی.

- ډوډۍ په خپله خوري سترګې به دنورو پرې سرې وي.
- ډوډۍ خپله خورم دعا ستا سرته کړم.
- ډوډۍ که د بل ده نس خو دې خپل دی.
- ډوډۍ پر دې شورواته مه وړه کوه.
- ډوډۍ د نانوای ځې زور بټیارۍ ته ورکوې.
- ډوډۍ زما خوري، تو تو د سلاخان کوي.
- ډوډۍ دې زما پر ډوډۍ باندې کښېږده زړه دې له پورته خوری که له کښته.
- ډوډۍ د لوښي له مخې خوړل کېږي.
- ډول په بیه، کبروړیا.
- ډولو نه مې تر سرتېر شوی دایې ډمیکې دی.
- ډول سوري ګوته پکښې.
- ډول په تیراغږېږي مامندې کور ګډېږي.
- ډول مې تر ځنګ دي، نو وهل یې څه ننګ دي.
- ډول یې د لیونې په لاس کښې ورکړ.
- ډېر ځله ایمان په ګمان ځي.
- ډېر کار ډیره ګټه.
- ډېر مولاړه لږه ولاړه.
- ډېره مه وایه چې لږ خبږي.
- ډېر ویل څه په کار دی.
- ډېر ویل د قرآن ښه دی.
- ډېره ګټه د مالې سر خوری.
- ډېریې نه موندل لږیې نه خوړل.
- ډېرې خبرې د قرآن ښې دي.
- ډېرې تږوکې آخر خفګان دی.

ر

- راتګ په اراده بیرته تګ په اجازه.
- راست او سه په لویه لار ناست اوسه.
- راستې زوال نلري.
- راکه زما چوتې بیزاره یم د ګټې.
- رښتیا ویل تر خه دی.
- رښتیا وایې په کوچنې یې وایه!
- رښتیا که نه وایم الله مې نیسي، که یې وایم عبدالله مې نیسي.
- رښتیا یا زورور وایې یا لیونی.
- رښتیاني یاران په سختۍ کې معلومېږي.
- راغلې پکښې کینوتې، ډنډۆ پکښې پریوتې.
- رضایې کړه، ملایې ماته که.
- اخستلې له منځه وتلې.
- رمه که له شپانه خوشې ده. له ښتن خونه ده خوشې.

- رنځوران تمام شو چې لقمان پرې نادان شو.
- رنځونه د ګرمۍ علاج يې د سردۍ.
- رنګ دي د غله. ناستې دې د څه.
- رنګ مې ګوره حال مې پوښته.
- رنګ يې د ګل خوند يې د پياز.
- رنګ د ملانوريې بلا.
- رنګ يې د ملا نور عمل يې د بلا.
- رنګ يې مه ګوره خوند يې ګوره
- روپۍ روپۍ پيدا کوي.
- روپۍ که کوچنۍ ده کارونه غټ کوي.
- روټه نه د کاله خوښېږي نه د ميلمانه.
- روغ که يوه ده و ختونه يې ډېردي.
- روح مې واخله نوم مې مه اخله.
- رود له ويالو جوړېږي.
(قطره، قطره جمع گردد و انگهی دریا شود).
- روزي چا په منډه نه ده پيداکړې.
- روغ صورت پاچاهي ده.
- روغ صورت نه پټېږي.

ړ

- ړانده ته شپه او ورځ يو شان ده.
- ړانده ته د خولې لار معلومه ده
(بی عصا راه دهن معلوم باشد کور را).
- ړانده ته مه ګډېږه کاڼه ته ډول مه وهه.
- ړوند خوړونديم — سترګو ته مې ولې ډکې راوړې
- ړوند په خپل سترګو بينا دی.
- ړوند په خپل کور ښه پوهېږي.
- ړوند په ګوډې پورې خاندی.
- ړوند په موږې هره ورځ نه لويږي.
- ړوند څراغ څه کوي.
- ړوند دوست او دښمن ته په يوه سترګه ګوري.
- ړوند له خدايه څه غواړي دوه بينا سترګې.
- ړوند يو واري امساور کوي.
- ړومبی د وروستي پل دی.

ز

- زاړه په خواږه دی.
- زلمیان په سپین میدان مری.
- زړه په زړه آئینه دی.
- زه له تاجارته له ما.
- زړه چې مین شی ښائیست نه غواړی، خوب چې راشی بالښت نه غواړی.
- زړه په توره کتو سپینږي.
- زور چې د زورور شی، پټې له حاصله سره خپل شی.
- زوم چې روپی شیندی، د کلی ټولی پیغلې به یې خدمت کوی.
- زوم چې جیب تړلی وی په خواښې او خواښینې به یې قدر خورا لږوی.
- زه د مړی ژاړم ته مې په ماته خوله پورې خاندي.
- زهر څه خروار څه مثقال.

ژ

- ژبه لمده لښته ده.
- ژرنده او جومات نه پیژنی.
- ژړا هم ښه زړه غواړی.
- ژرنده په چل ګرځی.
- ژرنده چې بارنه لری په څه به ګرځی.
- ژرنده که د پلار ده هم په وار ده.
- ژرنده که هر څومره ګړندی شی لانده غنم نه اوړه کوی.
- ژرند ګړی خدای خوار کړی څته پرته مزد یې خوړلی.
- ژرنده وګرزي چې اوړه وکړی.
- ژرنده ماته شوه ټکتکني یې لانبوري.
- ژمی کله وی چې بادباران وی.
- ژمی د توری مه شه دوبی د سوه.
- ژمی د خوار انو زیان دی.
- ژوند دی ورک شه له مرګه بتر.
- ژوندیې ګران مرګ یې ګران.

س

- سپاهی کار دي څه دي لړایی.
- سپر هغه گرزوی چی توروته اوږه سموی.
- سپما سپما، نه له ادي نه له ابا.
- سپمولی سپوخوړلی.
- سپېنسی په نری ځای شکېږی.
- سپور د پلی په حال څه خبردی.

(په تورکی ژبه وایی: آت مینگن آته سی گه قره میدی)

- سپور خور، خاوری خور.
- سپور خور مردار خور.
- سپور سپوریې کاوه ترپیاده بی همته.
- سپوژمۍ ته له اوله دوا کېږی.
- سپی په هدو کی نه خوړېږی.
- سپی په خپلو مینځو کی سره خوری ساراته یی سلایوه وي.

- سپی چی ایسارشی - یا ... یا غاپی.
- سپی چی څومره غاپی هومره نه تراپی.
- سپی چی گرزوی په هډو کی یې وله.
- سپی چی غاپی څه وینی.
- سپی‌ته‌یې ویل دچاله لاسه په عذاب‌یې؟ ویل‌یې دخپله کاسه (کازه).
- سپی خپل خاوند نه پېژنی.
- سپی د هغه و خوره چی پیژنی دی.
- سپی د بر کور له پاره غاپی لږ د ځان د پاره.
- سپی غپی کاروان تېرېږی.
- سپی کور په کور اخته وی، خوار فقیرته یې یوه وی.
- سپی سرې سپینی خبرې.
- سپی که هر څومره بدشی بیاهم د څښتن کور ساتی.
- سپی بانجن سارې نه وهی.
- سپی می کړی کشر نه.

(ترکمن نی کیچیگی بولگونچه، کوچیگی بول)

- سپی هډو کی خوری ځان ته یې نه انگیری.
- سپی یې وهه چی خاوندیې و وېرېږی.
- سپی یې د کوره په زغا سته تېرېږی.
- سپی طمع د خدای له کرمه څخه لری ده.
- سپین تکی د هر چاخوښ دی، مگر د پشوور پسی کولمې لوېږی.
- سپین غربی و اوری نه وی.
- سپین والی د زړه ښه دی نه دوینتو.

(دولت اگر دولت جمشیدی است، موی سپید آیت نومیدی است)

- سپین وینته د مرگ استازی دی.
- سپین ویل یا لیونی کوی یا زورور.

- سپی ته وایه چغه شه د چا دمخه.
- سپین پګړی سړیوته ښځوور په سر کړی دی.
- ستا څه کمی دی چی په لاس دی سورغمی دی.
- ستا دا به خورو زما دا به ساتو.
- ستاله خبره می توبه ده سپی دی ګرزوه.
- ستاپی وانښ زمایې غاړه.
- سترګه لونده ښه ده نه لار کوره.
- سترګی پټوه شمکی تېروه.
- سترګی په ښو نه درنېږی.
- سترګی د سترګونه شرمیږی.
- ستړوو ګټېل هوساووښتل
- سخاوت کوه چی مخورشی.
- سخت ساعت یو ساعت.
- سخ دهغه چاچی غم یې پر بل وی.
- سخوندر د موږی په زور غورځی.
- سر په خپلو وینښتانو نه درنېږی.
- سر تړلی من څوړلی.
- سر چی د شال لایق وی له کشمیره ورته راځی.
- سر چی بی جنجاله شی کدوشی.
- سر خریلی ښه دی نه میره شړلی.
- سر د سوی بوی یې نه دی درغلی.
- سر د مېږی جنګ د منده غوایې.
- سر دی آسمان ته رسیږی او عقل دی ترپښو لاندی دی.
- سر می ګاته غوږ می بایلود.
- سړی غرونه دی، ښځی اړمونه.

- سړی کسه جامه یې پری نیسه.
- سړی یونور جامه یې بل نور.
- سل بللی خوندی کېږی یو نا بللی نه.
- سلام یې نه اچاوه چی وایې چاوه پرهندو وخوت.
- سل په لالی پور یویې د بنګړو.
- سل جادو ګر یو غیبت ګر نه دی سره برابر.
- سل خره په سویه کی ښه دی نه یو ... په مر که کی.
- سل خویونه نور کړی یو به دمور کړی.
- سل دی تنورونه دی یو موتی دی اوړه نښته.
- سل د پور یوه ایکی د کور برابره نه دی.
- سل څټکه د زرګریو د آهنګر.
- سل دی ومره سردی مه مره.
- سل روپی پور که زوی په بازار لوی که.
- سل روپی پور که، د اختر شپه په کور که.
- سل روپی پور که یوزوی د تر بوره له څنګه لوی که.
- سل ورځی بیکاره یو روځ په کار.
- سل سمند ښندلی له بي عقله ځان ساتلی.
- سل کاله دونی یو شپه د مرغی.
- سل کاله بندی وایې خو سایې دژوندی وایې.
- سل کاله عبادت یو خبره د حقیقت.
- سل کاله دی تیر شوه جمعی شپه دی ونه پیژندله.
- سل کسه هندوان و وبدر ګه یې لانوره غوښته.
- سل مړی پردی کوی، یومړ نخری کوی.
- سل منی خوره یوه به دی زهرشی.
- سل یې ګوره! یویې غواړه.

- سل يې مړه کړه لابدی يې نه بولی.
- سلواغه هره ورځ په څاکی نه لوېږی. (کوزه هر روز نمی شکند).
- سود په لاس پيسی ترکاله.
- سوردی سوريدلی تراووکنووتلی.
- سور سپی د سور لنډی ورور دی.
- سوی چی باری شی باربه يې څه شی.
- سوی چی خروړی شی څوک به وخوری.
- سوی د خاوندوی سپی هسی منډی وهی.
- سيالی می د خانانو سره کړه کورمی وران شو.
- سيال می يې مخی می نه يې.
- سيرلی په خپله مور پوری ښملی.
- سيلاب لوی کانی رغړوی کمکی پرخپل ځای پرېږدی
- سين په ونبو نه بند يږی.
- سين چی په ويالو شی هم وچېږی.
- سين د سپی په خوله نه مرداريږی.
- سين که پلن ده د سپی په ژبه ده
- سينه د درياب کړه خوله دبېږی.

ښ

- ښادی د رباندی غم دی چی په تاپسی لړم دی.
- ښادی د ياردی غم يې دو راری
- ښايسته په سلو کنبی يووی.
- ښايسته مخ د خوږو زړو مرهم دی.
- ښځه په کور ښه ايسی. ژرنده په شور.
- ښځه چی زړه شی خوله يې بسته شی
- ښځه د ميړه په خوښه ده نه د کلی
(زن خوب با عفّت پارسا. کند مرد درويش را پادشاه).
- ښځه يا په کور يا په ګور
(طلب علم بر هر مرد و زن مسلمان فرض است).
- ښځه می دی نجل وی او زامن می دی سل وی.
- ښکار تازی وکړ خوشحالی کونه کوی.

- ښور وادبی همنه سړي لړېږی.
- ښه انګور چغال خوری.
- ښه باران په ناوه معلومېږی.
- ښه بدی لوړکی بد به دی ځوړ کی.
- ښه پرچانه ورکېږی.
- ښه په بدو هم معلومېږی.
- ښه په ښه دی بد په بدو.
- ښه پر دی دنیا وی.
- ښه پر دنیا ګټه، پر عقبی توښه ده.
- ښه پر بدو د مېړو کار دی.
- ښه پوهېږم خونه پوهېږم.
- ښه جالوان د طوفان په ورځ معلومېږی.
- ښه حال به دی سودمن کی بد حال به دی هم پک پمن کی.
- ښه چی څوک پیژنی بد به ولی کوی.
- ښه چی یاد کړی نویی برباد کړی.
- ښه خپل ځان ته ښه راوړی.
- ښه خدای ښه بللی دی.
- ښه خدایه زوروره، مورمه کړه د مور مزدوره.
- ښه خوی به دی سلطان کړی، بد خوی به دی په ځان پوری حیران کړی
- ښه خوی د سړي ګانه ده.
- ښه دوست په بد ورځ معلومېږی.
- ښه دی د نورو بد دی زما.
- ښه د خپل وی، چی تل ترتل وي.
- ښه دی هم د مېړه بد دی هم د میره.

- ښه د هغه چاسره خوند کوي چی پری پوهېږي.
- ښه زوال نه لري.
- ښه ژبه د خزانی کونجی ده.
- ښه ښځه د کور برښه ده.
(زن خوب با عفت پارسا کند مرد درویش را پادشا)
- ښه ښځی نه ښه ملاتړ نشته.
- ښه ښه دی بد بد دی.
- ښه عمل د لاری مل دی.
- ښه کوه بد مه کوه!
- ښه کوه له باچا مه بېرېږه.
- ښه کوه چی بد نه وینی.
- ښه کوه بد به نه در رسیږی.
- ښه مه پرزاړه کوه مه پرواړه.
- ښه میره له موره زیاته ده.
- ښه مي غواړه ښه یی دی غواړم.
- ښه و که په تاخچه کښی یی کښیږده! یوه ورځ به دی په کار شی
(تو نیکی میکن و در دجله انداز، که ایزد در بیابانت دهد باز)
- ښه وکه و دریاب ته یې واچوه.

ش

- شاباز ګړه دسترو ځای دی.
- شجاعت د میړونو پسول دی.
- شپه به وی باران به نه وی.
- شپه که تیاره ده مینی په شمار دی.
- شپه یوه ده غله یې ډېر دی.
- شپه می هم تیره کړه انامی هم مړه نشوه.
- شپې ورځې لکه دارهټ منګوتی کله غم راوړي کله ښادی.
- شپنی د لیوه کار نه دی.
- شر چی غواړي پرینښ به شی.
- شرح زړه منی که خوله.
- شرح ښه ده د ښومیړوپه ښه ده.
- شرم په سترګو کې دی.
- شرم د هغوی و ساتی چی په شرم پوهېږی.

- شرم د بدی چاری نه ښه دی.
- شرم د ایمان پوښ دی.
- شرم می کوت بیخ می خوت.
- شرمښ څه غواړی باد او باران.
- شرمښ هغه میږه وړی چی به رسی څخه جلاوی.
- شرمښکی دمار سره غزیده پر منځ و شلیده
- شری سړی په مکه کی ارام نه لری.
- شګونې که حلال دی رنګ یې د مردار دی.
- شلومبی وړه مستی راوړه.
- شلومبی اوشورواد بی خونده سړی لرېږی.
- شنی په غلانه چیچلی کیږی.
- شنی که انسانه وای سپرو به پلو ته نه ورکولای.
- شوده راوړه شلومبی وړه، کور دی خپل دی.
- شولی می دی شدلی وی خود سیال سره می دی سمی وی.
- شیخ پریده! پته خوله دی بهتره ده.
- شیر په شیوه خوړل کېږی نه په کښلی توره.
- شیطان ته یې ویل خاوری خوری و پوښته چی غوږی لری؟
- شین د شانه معلوم وی.
- شین سپی د لیو ورور دی.

ص

- صبر که تریخ دی میوه یې خوږه ده.
- او یا: صبر که تریخ دی، خوږې میوې هم لري.
- صبر د رنه برخه لري
- صبر سرور دی.
- صبر د میړو لوی هنر دی.
- صفره و وته بلاو وته.
- صورت یې غټ په کار کښې لټ.

ع

- عاشق تل لوغړن وي.
- عاشق سرنه لري غم د لښکر نه لري.
- عاشق سرنه لري.
- عاشق سترګی نه لري.
- عاشق یم مګر ځان نه وژنم.
- عاصی پوهیږي او دوزخ.
- عاقلان بدی ورکوي بی عقلان په بدي ځان اخته کوي.
- عاقل به ځان ناپوه بولی. بی عقل ځان پوه بولی.
- عاقل پر مخ ځی ترشا ګوري.
- عاقل ته اشارت کم عقل ته کوتک.
- عاقل د هر چا خوښ دی
- عزیزه خدای دی لوي لره.

- عشق او مشک نه پټېږي.
- عشق يې چې پټ که ځان يې سټ که.
- عذر دي جوړ شه عذر دي را جوړ کی.
- عقل په سر دي نه په کال.
- عقل په پيسو نه اخيستل کېږي.
- عقل چې يې کم وي پر کور به يې تل غم وي.
- عقل داسې شی نه دی چې څوک يې په لاس در کړي.
- عقل د عزت ورور دی که عقل لري عزت يې پور دی.
- عقل که نه لري څه نه لري، عقل که لري هر څه لري.
- عقل که څوک مومي دولت کورلره ور د رومي.
- عقل عقلمند غواړي، هنر هنرمند غواړي.
- عقل د بی عقله زده کېږي.
- علت پرېښو کېږي، عادت نه پرېښو کېږي.
- علت پرېښودل کېږي، عادت نه پرېښودل کېږي.

غ

- غاتري ته يې ويل پلار دي څوک دي؟ دي ويل اس غوندي ماما لرم.
- غټه ګوله کومې ځېري.
- غټی سترګی ځان ويني، وړي سترګی جهان.
- غربه در پشا کړم توان به دي پيدا کړم
- غر په غره نه ورځی، سړي په سړي ورځی.
- غر په پرېټوي.
- غر په پرنه پټيږی.
- غر که هر څومره لوړ دی په سريې لار ده.
- غر ولاړ غشی يې يووړ.
- غريب سړي او پرګ يې سپی.
- غريب ته يوه ګېډه مستی پسرلی دي.
- غري زمريان ماتوي غوښی ګيډو خوري.
- غړ که هر څو چې شاربل کېږي کوچ يې د برېږی.

- غلاتا کړه بلا دی پر ما کړ.
- غلامه کوه له هیچامه بېربړه
- غل اوسه په انصاف
- غلبیل ولاړشو کوزی ته یې ویل سو ري
- غل په غره کښې نه ځایېږي.
- غل په غلانه شرمېږي، ته یې په نیولو شرمېږي.
- غل په غوجل کښې پټیږي
- غل تر کوره پوری مه شړه.
- غل چې غلا ته ځي قسم په شا ګرزوي.
- غل څه غواړي د ځان مله غواړي.
- غل غل پېژني.
- غل که نه تښتي مل دي وتښتي
- غل که هوښیار دي قافله والا بیدار دي.
- غل له خپل سیوري څخه وېرېږي.
- غل له خپل ترپ نه هم وېرېږي.
- غل له څوکی داره نه ډارېږي.
- غل له غلو غلا کوي.
- غل هم وایي خدا یو دی. مل هم وایي خدا یو دی.
- غل یوه غلا کوي. د مال څښتن یې سل ګومانه.
- غلو سل کورونه وران کړل. خپل یې و دان نه کړ.
- غلو قافلي وهلی، نو نه چې کوتې یې وهلی.
- غلېِ ته وایي غلاکوه! د کورڅښتن ته وایي بیدار اوسه!
- غله دري وهی بدبختي پلی وهی.
- غله کورونه وهی بدبخت زورونه وهی.
- غلیم چې ژوبل دي. دوستان به یې ډېروي.

- غلیم که دي سروي. تر خپل منافق بهتر وي.
- غم به دي غمجن بد دي. دوست غواړم دښمن بد دي
- غم دي دلالي په سرمستـه دي تازه ګرځي.
- غم له غمه نه شرمېږي. پرون ابی مړه وه نن توره چرګه
- غوا که توره ده شودي یې سپینی دی.
- غوایي حلال نه دي ښانګ په سر ګرزوي.
- غوایي چې سره ښکر په ښکر شی. زیان د بوټو او کانو دي
- غوټه چې په لاس خلاصېږي په غاښویې مه خلاصوه!
- غوړ په غوړوتویېږي. نه پر خوارد چاو ده.
- غوړي په ګوتی اوړه په موټی.
- غوړي د زیړي غوا. کوچ د سپینی غوا.
- غوړي لاغوړي.
- غوړیې ګاته. سریې بایلود.
- غښتو پلمه غوښته. د ښی خوله وخته.
- غوښی چې پر قصاب ارزانه شی. پر جهان ارزانه شی.
- غوښی خانانو و خوړلی. پر هډوکویې سپی جنګ کوي.
- غوښی دی هغه خوری چې توری وهی.
- غوښه په هر چاګرانه ده. خو پشی ایمان پری راوړی.
- غوښه که وسوځی هم له سبونه ښه ده
- غوندی ګلیکی تشوی. جوالونه کوچني تشوی.
- غوږی چې زوړشی په خوب کښې کو نجاړه وینی.
- غوږی د بزګر ملاتړ دی.
- غوږی دی چې په ندرلوی شی. غاښونه یې مه ګورد!

ک

- کاراسان دی، پیل یی گران دی.
- کادانه خو سیان خلاصوی. کندوان کوچنیان.
- کارته مثل دی پاسته. خوراک ته تند رست دی.
- کارته شل دی خوراک ته ډیر تکړه.
- کارد بابا خو راک د لالا.
- کار زده کړی ښه دی دښمن وژلی.
- کار کړه خدای یادوه.
- کارګه ویل زما سپین ککیه زویه ځزګی ویل زما پستیکه زویه.
- کارګه مرداری خوری، منبو که څنډی.
- او یا: کارغه مرداره خوری منبو که څنډی.
- کارګه غونډی هوشیار دی.
- او یا: کارغه غونډی هوښیار دی.
- کارغه د زرکی تګ تقلید کاوه خپل یی هیر شو

- او یا: کارغه د زرکی تګ را یا داوه خپل یی هیر کړ.
- کارګه په پسرلی څه خبر دی؟
- او یا: کارغه له پسرلی څه خبر دی؟
- کارګه ته کنډوهم باغ دي
- کارګه له اصله تور دی. سپین به نه شی.
- کاروان په باج نه ورکېږي.
- کاروان تېرېږی سپی غپیږی.
- کاروان بند بړی خلکو خولی نه تړولی کېږی
- کارونه ازلی دی. نه په زور نه په زاری دی.
- کارمی د بل خوښ. خوراک می د خپل.
- کارمی له لاسه واخله: لقمه می له خولی.
- کارګر کور مړ وی. لټ مور ژړوی.
- کاږه بارونه خدای سموی
- یا: کږه خوله سوک سموی.
- کاسه په کاسه ده کرده په کرده ده.
- کاسه چی په کاسه شی، د خدای وجه څه شی.
- کاسه که د بل ده، ښس خودی خپل دی.
- کال به داوی شپی به نوری وی.
- کال د کاختی دی شامت د بوډی وی.
- کال دی په لکړه تیر کړ که په ګکره؟
- کاله کی اوږه نشته. ادې سندری وایی.
- کاله ته به تیرشی خلک به دی ښه نه یادوی.
- کالی چی اوبووړه څوباړی ماور پسی خوشی کړ.
- کام پسی ناکام دی.
- کام کام لره ځی، وریجی لغمان لره ځی.

- کامیابی د استقامت ملګری ده.
- کامه یې لوټ کړه، بیراګان یې اوس خبرېږی.
- کانی به پوست نه شي. دښمن به دوست نه شي.
- کانی د یتیم په سرلویږی.
- کانی ځی‌ځی او د یتیم په سر لویږی
- کبرجن د خدای دښمن دی.
- کتابونه دریابونه دی.
- کټ دی ستړی کړ، چی پاتی مناشوه.
- کتو چی په سر رانشی نه تویېږی.
- کتوری چی مات نه شو ازانکه بن ولاړه.
- کتوی کولال جوړوی، نیت پی مربی بدوی.
- کډی می لاړی زوی می راملاکړه.
- کراسته داسی ځای خرڅوه چی پری کښینی.
- کرک خو کرک یې دالته دی خوله وچوم چی خولی اچوی.
- کرمیه غم دی نه ؤ غم دی راوړ.
- کری اور بشی غواړی غنم.
- کړی وړی چاره یو اس غواړی دری ناله.
- کړدی په خپلو مراندو ولاړه ده.
- کړي چاری به خدای سمبږی.
- کشتی په نیت چلیږی.
- کلاله وکه خپله سیاله.
- کلپی روبی په زرګر نه چلیږی.
- کله دریاب کله کریاب.
- کلی دو دان وی، لیوان دی پری روان وی.
- کلی په مشر ممبر په ملانبه ښکاری.

- کلی کور به اور واخست. پچلوناوو به غږ نه کړ.
- کمان زده که په تاخچه کښی بی کېږده.
- کمبختی ښځی په کال کی دوه واره لنګېږی.
- کچنی ته یی ویل یاردی مړشو. ویل یی د کمی کوځی
- کم اهل چی بسیا شی، عقل یی خطا شی.
- کم بخت سړی د پردی خیرات سرخان وی.
- کمیس می روغ کړ په یخی، خیال می خپل ګوتی پر دی
- کنز خو هر څه وایی، که یی څوک ومنی.
- یا: کنز خو هر څه وایی، که ملافاروق یی ومنی.
- کوتک وهه د ورور د پاره، خبری کوی د خدای د پاره
- کوټ کوټ دلته لری، هګی بل ځای اچوی
- کوټه وسوه دیوالونه یی پاخه شول.
- کورت او غوړی وایی ناست ورته مړنی وایی.
- کورت دی وی غوړی دی وي. په منت یا په سوتی دی وی.
- کور د هغو ګران وی، چی ګتلی یی په ایمان وی.
- کور دی کور کی سو چی دی درګنی ښو.
- کور کښی دی جوار نشته. له تیغ دی د پلو بوی ځی.
- کور می در جار کړی، تروره د باندی.
- کور می در جار، له بازوانو پورته.
- کور می د تالاشی، بول می دی بالاشی.
- کور و دان ورور و دان.
- کوزده له کوره وکړه واده له پوره کړه.
- کوږیار تر مزله نه رسېږی.
- کوږ لرګی په بار کښی نه تړل کېږی.
- کونډی هم ژاړی رنډی هم ژاړی بریې راوړی په ناورین ژاړی.

- کونډه د لیوره په تمه د میړووته
- کونډه چې سترګې توری کړی میړه به وکړی.
- کونډه د میړه په تمه شوه له وړو ټولولو ووته.
- کوڼ دوه واره خاندی.
- کوم شی چې نه پایی زړه ترل پری نه بنایی.
- کوهی مه کینه وچاته چې به وکیندل شی تاته.
- او یا: کوهی کنی پخپله به ورولویږی
- که اغامری که بی‌بی زما دی وی پخه ډوډیه.
- او یا: که خان مری که بی‌بی زمادی وی پخه ډوډیه.
- که او به هر څومره لوړی شی تر پله لاندی بهیږی.
- که باران وی که ږلی میلمه غواړی ښه مړی
- که باغ خرابوی الو پکښی ږدد.
- که باجوړ نه خوری بد مه پری وایه.
- که باجوړ نه خوری بد پری مه وایه
- که باز په پیسه شی چې پیسه نه وی نوبی څه کوو.
- که اوښ په پیسه شی چې پیسه نه وی څه به یې کړی.
- که بی ښښتنه ډیر بدای د غروغرڅه به ډیر وایی
- که پورته ګورم پاڼ دي که کښته ګورم پړانګ دی.
- که پرتا واوری پرما به وښاخی.
- که په خپل و طن کښی خان وی پر بل وطن اریان وی.
- او یا: که په وطن خان یی. پر بل خای اریان یی.
- که به ژړا څوک ژوندی کیدای. مړی به ټول ژوندی شوی وای
- که په سبا ناری ښاد شوم. غرمی ته به هم پاتی شم.
- که پیل په پیسه شی. چې پیسه نه وی څه یې کوم.
- که پیو ته د زړه کیږی، غوا واخله.

- که پی خوری. غوا واخله!
- که تا وهی زمایې. څه که تاشړی زمایی څه.
- که تاویل ته یی او ماویل چې ته یی هم به زه یم هم به ته یی
- که تا ویل چې زه یم. او ما ویل چې زه یم. نه به ته یی نه به زه یم
- که تل لوونه وی څوانان به نه وی. که تل غوبلی وی غوایان به نه وی
- که ته کړی سمی چاری. تا به څوک باسی دلاری.
- که ته یی زما څیکریې.
- که ته غریې زه غونډیه. که ته ماریې زه لنډیه
- که ته مری ماخوبه وړی. که خرمری دیګان به وړی.
- که ته کتیو یی. زه دی بر غولی.
- که ته ټګ یې زه ټګ مار.
- که ته ناز وشی. نو میرخان به څوک زیږوی...
- که ته یې عالم شیر. یو ځپک یم ترتاتیر
- که ټوله دنیا او به ونیسی. د هیلی تربړ کی پوری وی.
- که جنګ نه کوی. هم لکۍ خو دینګه ونیسه!
- که عالی نه یی نولګی جنده وړه
- که څوک نه شرمیږی څوک به یې وشرموی.
- او یا: په شرم دی هغه وشرمیږی چې پوهیږی.
- که څه وایی څه به واوری.
- که ځان په عذابوی. له بی عقله سره آشنایې کوه.
- که ځان وژنی ګازره خوره. که ګازره وژنی اوبه پسی چیښه
- که ځغلی له جنجاله. نو تاک مه ږده بی دیواله
- که خانی غواړی دیر ته لاړشه
- که خوری اخلی. نوله لوی ډیران یی اخله.
- که خر څوړی می زاړه دی. هډوکی مه درانه دی

- که خره یې نه وړی، په کوټی یی بار کړه.
- که دا بلاویم، انګی می ښه زده.
- که غوا مړه شی، په تاوړه شی.
- که دبیدیا کانی پاسته وای، ګیدړانو به هم نه وېری ایښی.
- که دبیدیا کانی پاسته وای، ګیدړانو به ټول خوړلی وای.
- که دنیا ډیره شی هم، اخر به تیره شی.
- که سر کار د کوره تیل قو شو لمن ورته نیسه!
- که دلوړی ولوېږم د مځکی خونه لوېږم.
- که دی په ښویادول په ښو به یاد شی.
- که دی تربور خرشی، مه پری سپریږه.
- که د سهار ورک ماښام کورته راشی، ورک نه دي.
- که دښمن ګیدړ وی هم، تا بیا ورته د زمری نیسه!
- که دښمن دي هر څومره خوار شی قوي یی بوله.
- که دومره بهادر وای، نوم به دی فتح خان و.
- که د کاله رنګ بدېږی د میلمه هم بدېږی.
- که د مور زوی میړه کم دا تور طالع به څه کم.
- که دیک د سروشی بیخ بی سوری.
- که د فصل خواریم د اصل خوار نه یم.
- که روزی په عقل وای بی عقله به له لوږی مړو.
- که زور په بازو نه لری زر په ترازو نه لری.
- که زه نه وایم دا ګوډه پینه می وایی.
- که زه مړ نه وای زما خر په تابیوی.
- که زمری وږی پاتی شی، د ګیدړی پاتی شونی نه خوری.
- که ساړه دی په ټول ښار دی.
- که سر غواړی سرمه پاشه.

- که سل کاله ژوندی یې، عاقبت د ګور بنده یی.
- که سند لوی دی، خو سپی ورته ژبه وروړل دی
- که شپه تیاره ده منې په شمار دی.
- که ښه شپه وی په خوارانو هغه شپه وی
- که غاپی نه څک خو اوسه.
- که غرلوړ دی، په سریې لار ده.
- که غوا راغله په پی که نه راغله پر دی.
- که کښیناستی خوله پټه په لاس به رانه وړی هیڅ ګټه.
- که کټو خوټیږی، خپلی شونډی سوځې.
- که لاړشی تربلخه، درسره ده خپله برخه.
- که لعل هر څومره خراب شی. له جستوښه دی.
- یا لعل په ایرو کښی نه پټیږی.
- که لیوه ډیر میړه وی، ځاته دي سوګلی جوړی کړی.
- که ما چاره درلودای، سر به می ولی داسی بیر وای.
- که ماوېوښتی، ته به وتښتی.
- که مځکه ټوله وریشی شی، د خره په کښی لپه ده.
- که اور شی، د روپی خروار شی، د خره په کی لپه ده
- که مړی خبری کولی نوولی به مړو.
- که مشر مشر توب غواړی، کشر هم د دنیا دودغواړی.
- که مرګ غواړی، کندوز ته لاړشه.
- که مرغه غوندی پرېږی تر خپل قسمت به نه تیرېږی.
- که میلمه یی، مړ خونه یې.
- که نه پوهېږی ځوان مال اخله.
- که نرې و دانه دد، په مړی قیامت دی
- که والوزی مرغه شی، خود نصیبه به تیر نه شی.

- که ور ورډی په مخه دی ګور ډی.
- که وړی یم سړی نه خورم.
- که ورځ د زور ورده، شپه ده کمزوری ده.
- که هر څو هوښیاریږي، نادانه پوښته.
- که هرې ښځی میرخان زیږولای، نو میرخان به ولی یادیدای.
- که هین کړی، که پین کړی، دا پټی به شین کړی.
- که یار نادان وی، نو کار ګران وی.
- که یاری نه کوی بهانې ډېری دی.

ګ

- ګامینبه د ګل په بوی څه پوهېږی.
- ګټه بی سترِیانه کېږی.
- ګټه په تاوان کېږی.
- ګټه په سره سینه کېږی
- ګټه یاد وړی یا دهګی.
- ګټی تر ګټو لاندی وی.
- ګټی د رو اوو دی.
- ګرګه بل علاج دی نشته بې له مرګه.
- ګرګه چی زړېږی اوړ پری لګېږی.
- ګړنګ یې څڅیدی چی خدای ورکړه ستایې څه.
- ګیدړ چی ایسار شی، یا ایخ وایې یا سیخ

- ګېږی که مات نه شو، تنګ یې بور نه شو
- ګز راوړه خمتا یوسه.
- ګلاب بوټی کې ښه ښکارېږی.
- ګل د کدو ګل ګوره! یو پورته کوه ترې لاندې بل ګوره!
- ګل چې دماغ دی هم ښه دی.
- ګل د ګل سره ښه ښکارېږی.
- ګل شې خو عمر دی د ګل مه شه!
- ګل هم بې اغزی نه وی.
- ګله له یاره نه له ماره.
- ګلیګی د موږی په زور خوږ ځی.
- ګنجی که داکتر وای، د خپل سر علاج به یې کړی و.
(ګل اګر طبیب بودی، سر خود دوا نمودی).
- ګور که ګران دی، د مړی ناکام دی.
- ګوړه ګوړه وایه خوله به دې خوږه دی.
- ګومل که وچ دی رود یې بهېږی.
- ګیدړه چې څه پیدا نکړی، څکولی پټوی.
- ګیدړه د اوښ په سیوری تلله ویل یې دا زما دی.
- ګیدړه تر هغې د ښادی ده چې څولمړ نه دی ختلی.
- ګیدړی ته خپل پوستکی اور دی.
- ګیدړی سترګې پټې سړی سپی ونیوله.
- ګیدړ په نعمت شکر ویسته، چرګه یې د خولې ووت
- ګیدړ ویل که ما مړکړی نو قیامت به شی.
- ګیلانه څه بلاشوی، چې دلوی و کم د خندا شوی.
- ګیله له خپله کېږی.

ل

- لار په مزله لنډېږی.
- لار میندلی، ماهی پرتللی.
- لار وهه، د خدای لار ګوره!
- لار یوه کوه، قدم لری ږده.
- لاس چې تر سخری لاندی شی، په دردیې را کاږه.
- لاس چې مات شی، غاړی ته ځی. (دست شکسته، تاوان گردن).
- لاس چې له لاسه خطا شی، بیایې چاره نشته.
- لاس د بری کار دی
- لاس مې تور، مخ مې تور.
- لاس لاس پېژنی.
- لاس مې توری پښوڅه تلی دی.

- لاس په ایرو کښې نه پټیږي.
- لالپوره په میړو یو ده.
- لامبو په ږیره نه ده.
- لانده کړی در ښنلي، وچ مې لانده نه کړي.
- لټ د دوبي سیوري غواړي، د ژمي پیاوی
- لټ یې د کور په وره کښې غواړي، که نه وي نو بیا یې ژاړي.
- لټه ښځه ولور نه لري.
- لغ د اوبو نه بېربږي.
- لغ په خوب خمتا ویني.
- لرګی یې توږه سري ځیني جوړوه.
- لري شي، بري شي، په باغوان رابرابر شي.
- لري له سترګو، لري له زړو.
- لري مې واده کي، چې دابا کنډولي شاکاسي وبولم.
- لري مه ځه چې لیوه دي ونه خوري.
- لړم ته یې ویل کوچ، دي لکۍ په شاواړوله.
- لږ به خورم هو سابه او سم.
- لږ خوره هو سابه اوسي (نیم نان، راحت جان).
- لږ خوره! تل خوره! ډیر خوره! زهرو ګنډیر خوره!
- لږ و خوره نو! کرو نیسه!
- لږ خوراک ډیر عبادت.
- لږ خوراک د ځان کومک.
- لږ خوره! ډېر ګټه!
- لږ خوره طبیب ته نه ځي.
- لږ لږ ورکه! ډیره وګټه!
- لږ ویل خو ښه ویل.

- لږ غرېږه ډېر کوه.
- لږ ګټه، تل ګټه.
- لږ مې در کړه خوندیې در کړو.
- او یا: لږ مې در کړو، خوندیې در کړو
- لعلپوره' په خیر و پوره.
- لکه ابا، هغسې یې قبا.
- لکه ادی، هغسې یې پایځی.
- لکه بخت، هغسې تخت.
- لکه پر، هغسې وراشه.
- لکه تنده لښته په هره خوا یې کږوي.
- او یا: تنکۍ لښته په هره خوا کږېږي.
- لکه جولاخپلو پښو ته ګوري.
- لکه چرګ آذانونه ډېر کوي، لمونځ یې هیچا نه دي لیدلی.
- لکه ځان هغسې جهان.
- لکه ځنګل هغسې یې چغال.
- لکه د آسمان کټ، چې د شپې پیدا شي دورځې ورک شي.
- او یا: چې د شپې پیدا شي، دور ځې ورک شي.
- لکه د تبې ډوډۍ، نه مخ لري نه شا.
- لکه د ښت، هغسې کښت.
- لکه ژرنده، هغسې یې دوړه.
- لکه ژړه، هغسې سود.
- لکه غر، هغسې ځناور
- لکه غر هغسې کربوړی.
- لکه غوایې چې سریې واخیست، یا به دیوال ړنګوي یا به جغ ماتوي.
- لکه ګور کې د مور د مخه زغلي.

- لکه لیونی خپل ځان ته خاندی.
- لکه لیونی له کوره په سارا خوښ دی.
- لکه میندی هغسی یې لوېی.
- لکه مرک په کورتو پسی مه زغله!
- لکه ورغومی، هومره یې کومی.
- لکه لوږ، هغسی څوږ.
- لمر په دوو ګوتونه پټېږی.
- لمر څیره وهی، خرکار پټیره.
- لمر د کمو نیکبختانو له رویه راخېږی.
- لنډ کلونه، اوږده یې پیغورونه.
- لنډی له مار غزیده، پر منځ دوه ځایه شوه.
- لنډیې داوږ ده سره برابر وه، د بیخه ووت.
- لکه لنډه څمڅه د کاسی منځ ته لوېږی.
- او یا: لکه مچ د کاسی منځ ته لوېږی.
- لوخی د کام سپکه غوښته، سریې په دریاب کښی وچ شو.
- لور په لوټه تیره کوی.
- لور چی ښه شی، د مور کوښی یې په پښه شی.
- لور د موره بیلوی، تنګه بلاده.
- لور د مور د غېږي کاږی، نوم یې تنګه ده.
- لور چی د مور دغیږی کاږی نوم یې تنګه ده.
- لور د لویه کوره غواړه، کوچنی ته یې ورکوه.
- لور پریږده، کوریې کښیږده.
- لوری تا ته وایم، نږوری نږوری ته واوره!
- لوی می کړی لویې رامه کړی.
- لوی د خدای په هیله ؤ، وړو کی د لوی په هیله.

- او به ګوله ښه ده، چی د نس پکښی تښه ده.
- لویه کول ښه دی، چی ګیډه په کښی ځړېږی.
- لویه کوله ثواب لری، چی د نس هم پکښی خیر دی.
- لویې یو خدای لره ښایې.
- لویی پر کور کوی، کوچنی یې پر صحرا.
- لویی پر کور کوی، کوچنی یې په بیدیا.
- لویې غاپی، کم یې تراپی.
- له اخرت نه څوک نه دی راغلی.
- له بارانه جګ شوی، ناوی ته کښیناستی.
- له بازاره زه راغلم له نرخه ته -خبری کوی.
- له ښاره وو ځه! له نرخه مه وځه!
- له بدو څخه یا غلی اوسه یا لري.
- له بدو سره چی اوسی که بد نه کړی بد به یوسی.
- له بد سره ګرځی بد به پرځی.
- له بله به خپل ته وژاړی، له خپله به چاته وژاړی.
- له بوسو لاندی اوبه مه تیروه.
- له بی با کوچی څه پاک شی، چی پر دی کوریې اتاک شی.
- له بی کاری نه بیګاری ښه ده.
- له پلالی لاندی اوبه مه تېروه!
- له پلارنه یې زوی غټ دی.
- له پر دی سړی ګیله نشته.
- له پر دې ښځی، له نږیدلی دیواله، له لیونی سپی، څخه ځان ژغوره.
- له تر بوره می زړه ګرم دی.
- له تشی توبکه ده وکسه ډار ېږی.
- له تناره یې موری لویه ده.

- له جاهل سره چی وایی، لکه میخ چی په تیږه بیایي.
- له خزانې سره ماروی.
- له خولې دی وځه! په ګریوان دی ننوځه.
- له خیره دی بیزاره، سپی دی درکوری کړه.
- او یا: خیرمه راکوه خو سپی در کوری کړه.
- له خیره می دی توبه، سپی دی دروګرزوه
- او یا: له خیره می دی توبه، خو سپی درکوری کړه.
- له خوراک نه یې تمه ښه ده.
- له خوند نه یې شخوند ښه دی.
- له څاڅکونه سیند جوړیږی.
- له ډکه لوښی هرومرو تویږی.
- له سختی مرګ نشته.
- له غم یې خلاصیږم نه، له ښادی څخه یې خبریږم نه.
- له کنډو څخه یې موری لویه ده.
- له کور نه په صحرا خوښ دی، له ویشه په تالا.
- له کوره به در سره یم، نه تر ګوره.
- له کوم میلمه نه چی نه خلاصیږی، هغه ته دوه واری هر کلی وایه.
- له کوره یولیونی وی، نه ټول.
- له کونډی سره چی هر څومره ښه کوی، دا پخوانی میړه یادوی.
- له ماپاتی وتاته، له تاپاتی وماته.
- له ما پیدا شو، راته بلاشو.
- له ماره مار بچی زیږی.
- له ماده، چی پر تا ده.
- له موره یې نمسی غټه ده.
- له موره که یویم، له کامه خویونه یم.

- له لیونی سپی څخه هر څوک وېرېږی.
- له نادانه دوسته هوښیار، دښمن ښه دی.
- له نړیدلی دیواله وېره په کار ده. (از دیوار شکسته حذر).
- له نیا نه یې لمسی غټ دی.
- له ورخه تېری اوبه، بېرته نه راګرځی.
- له وزګاری څخه د کرتو چیچل ښه دی.
- له وږی نه ډوډی غواړی. (آچ بچه غر دن، قاچ بچه غر).
- له ویش نه یې په تالاخوښ دی.
- له هغی بلاچی نه خلاصیږی، دوه کرته په مخه ورځه.
- له یارانو سره مرګ اختر دی.
- لیلی ته د مجنون په سترګه ګوره.
- لیونی په ژمی کښې پالوده غواړی.
- لیونی کلی پوری خاندی، کلی لیونی پوری.
- لیونی ته نه ځه ورکوه مه! نه ځنی غواړه.
- لیوه په خلاصه خوله وهنه کوي، ملک یې په پټه خوله.
- لیوه ته یې نصیحت وکړ، په هغه ورځ یې شل وداړل.
- لیوه ته یې نصیحت کاوه ویل میږی ولاړي.
- لیوه که سوګلی جوړولای اول به یې خپل ځان ته جوړي کړي وي.

م

- ما پر آسمان غوښتی، خداي پر مځکه راکړی.
- ما پور غوښته، تا نور غوښته.
- او یا: ځاځی پور غواړی، توری لا نور غواړی.
- ما چی ته لالا بللی، ماویل ته به تاتکی په ګوته راوکاږي.
- ما خواست، کی تا راته لاس کی
- ما ویل چی زما نشته د دی خیالی خولانشته.
- ما ولیږلی کلانه ته لاړی مشغولانه.
- ماهی ویل ما به خبری کړی وای، مګر خوله می د اوبو ډکه ده
- مچ نور څه نه کوی، خپله خوا بدوی.
- مچه خپل حق دی وچه.
- مچی په لوی لاس مه لونوه.
- مځکه هغه سوځی چی اور پربلیږی.
- مځکه مور ده زر زر زیږوی.
- مځکه سره زر ده.
- مخامخ زوی ته څوک نه وایی چی زوی

- مخ کی ځه، خو شاته هم ګوره.
- مردار پوړنی اورنه اخلی.
- مرغان هغه سره کښینی چی بنی یې سره ورته وی.
- مرغی چی په بوټی ننوزی ځان ورکوی.
- مرګ او خوب یو شی دی.
- مرګ دی وی خو په مړه ګیډه.
- مرګ دول او سورنی سره نه راځی.
- مرګ ته ځوان او زوړ یو شی دی.
- مرغلری په دریاب کښی وی.
- مرګ حق دی ماخو کفن په شک کښی دی.
- مرګ حق میراث حلال.
- مرګه د ټوپک بنه دی. نه د تلتک.
- مرګ کله پردی کوی، کله لوړی کوی.
- ما دبرش روژې داختر د پاره نیولی.
- مارته چی بدبختی راشی، نولاري ته راشی.
- مارته لستونی کی ځای مه ورکوه.
- مارچی خپل غارله ورشی، نو سمیږی.
- مارچی سوړیلره ورشی، نوسمیږی.
- مارچی دی وخوری ماردی. شرمښکی دناسوړ داغ دی.
- مارخوړلی له پړی هم وبریږی.
- مارخونه یې چی خاوری خوری.
- مار راوړی، مارخوړلی
- مار دلنډی کړ مړدی نه کړ.
- ماردشینشوبی بد راتله، شینشوبی دغار په خوله کښی ورته شین شو.
- مار وژل او بچی یې ساتل

- مارهم د دښمن په لاس مه وژنه.
- مارچې لنډی شی، د رسره خولی اچوی.
- مار که اوږد دی سمساره پر سوروره ده.
- ماږه ته يې کتی نه شم، وږی ته يې ورکوی نه شم.
- مالا جوړولی، لالا غزولی.
- مال په دهقان سپاره دهقان په خدای.
- مال په مال پسی ځی.
- مال چې وخاوند ورته نه وی حرام دی.
- مال يو ځای ايمان سل ځايه.
- مال خپل ساته، همسايه غل مه نيسه.
- ماما ځان ګروی، د خوريې ورته تمه کيږی.
- ماموند ه بيادی موندد.
- مرګی د اوبو واردی، نن پرما سبا پر تا دی.
- مرګی نژدی اند يښنی لری.
- مرور دوی برخی لری.
- مريې په مستومست وی.
- مريې غوندی يې وګټه، ساووغوندی يې ختبه.
- ميږانه د ميږو جوهر دی.
- مړونه يی په خولو ګټی، اسونه يې په سوو ګټی.
- مړونه مری، نومونه يې پاتی کيږی.
- مړی به ډير څه وايې، که ئې څوک ومنی.
- مړی په ژړانه ژوندی ګيږی.
- مړی په ګور ژوندی په کور.
- مړی و، و يريې نه وه.
- مړی ايری مه شينده.

- مړی پر کابل وشو، تندی يی زما په وسو.
- مړی څوک په لغته نه وهی.
- مړی ته شپه او ورو ځ يوه ده.
- مزی تاو کړی ګيدړی چې هميش دی شوندی غوړی.
- مزدور چې له کال نه تيرشی، د کاله واکدارشی.
- مزدور چې نور کار نه لری، وريه پوری کوی.
- د مزدور نه چې نور کارونه ورک شو، وريوری کوی.
- مږک په غارنه شو ننوتلای چچ يې په لکی پوری لوته کړی وه.
- مږک ګنګری جوړ کی دپشی په غاړه کښی به يې څوک اچوی.
- مږک چې کور په ژرنده کښی لری، څه غم لری.
- مږک واده لری پشی پری راخبره کړی چې غم پری جوړ کړی.
- مسافرله خيره پوشته، له شپويې مه پوشته.
- مسافری سړی پخوی.
- مسافری سړی باتجربه کوی.
- مستی دغلمينی بانه بنګ دی.
- مستی ګيډو خوری خوله يې دازګړی ککړه کړه.
- مسجد دخوب ځای نه دی.
- مسجد که ونړيږی، محراب يې پرځای وی.
- مشر مشره برخه لری، کشر، کشره.
- مغزی زمريان ماتوی، غوښی ګيدړان خوری.
- مکه په منډه نه لنډيږی (جوينده، يابنده ست).
- مطلبی ژوند باله کيږی.
- ملابانک اوچرګ بانک فرق لری.
- ملا ځنګلی ته نه ځی، ميلو هواری ته نه راځی.
- ملا هم پاک مسواک يې هم پاک.

- ملا ګوره کوریې مه ګوره.
- ملا ګیډه د خیرات لپاره غوړوي.
- ملا لورنه خوځوي، هسې يې سر لوړوي.
- ملا ملا تلبردی، یوملګری مې بردی.
- ملامې کړی، د خپل ځان بلامې کړی.
- ممیز بې خلې نوی.
- من خوړم سیر ګنم، بی بی اوسم که درځم.
- منډی به لالا وهی مړی به عبدالله وهی.
- منکر نردی قایل خردی
- منګې هره ورځ نه ماتېږي.
- منګې، کله کله ماتېږي.
- منه دې وي له ولې دې وي (دوه). از بید بیار آلمه (سیب).
- موچي د نورو څپلې ګنډي، مګر خپلې يې څيرې بيرې وي.
(خانهٔ نجار دروازه ندارد).
- مورچې يې موټکې وي، لوریې اشوکې وي.
- مورچې روی شی، لاد زوی ژړه نه خوری.
- مور او پلار چې زاړه شي، له شکر ولاخواږه شي.
- مور او پلارېې پر قاضي، هلکان پر بازی.
- مور نه ده، میره، ده راته کنبلې يې چاړه ده.
- مور يې په کلې شلومبې غواړي، لوریې په نیم من کوچو سرنه غوړوي
- موریې داسې به دي وادوم چې څوک دي نه کوي.
- مور نه میره کېږي.
- مور يې پیدا نه و، لور یې پر بام ګرزیده.
- مور يې چې درخانې وي، لور به يې ښاپیرې وي.
- مور بز ګردی په کور میلمه مه شه.

- مور دورې د حاله څه خبر دی.
- موړ چې نس ګرو وی دوږې ورته طبع وي.
- موړ تول د یوه لاس ګوتې یو.
- موذی په راځې.
- موزی لایق دی، د شړې کربره مه پرا غوندی.
- مه پوری خانده، چې در پوری و به خاندی.
- مه چاته څه ورکړه! نه د چا زړه بد کړه.
- مه خوره هغه کراړه، چې پرې نیسی دی تر غاړه.
مه داسې خوږشه چې څوک دی وخوری.
- مه داسې تریخ شه چې څوک دی وغورځوی.
- مه د چا را پاته کړی، مه مې چاته ور پاتې کړی.
- مه راوړه تر خولږه، در به شي خوږو لړه.
- مه غوندی تشوه، مه وږی ژړوه.
- مه غولبه کړه مه شیداره! خدای بې درکړی په تیاره.
- مه کولبه کړه مه شو د یاره. خدای بې درکړه په تیاره.
- مه کرل که! مه ریبل که! توری ختې اړول که.
- مه کړه هغه چاره چې نه دی مور کړی وی نه پلاره.
- مه کړه د رویشه، پر تابه درشي پس و پیشه.
- مه وهه چې به ووهل شې.
- مه وایه پرما چې ور بشي پرتا.
- مه وایه ماته چې دربشي تاته.
- مه کوه په چا چې و به شي په تا.
- میاشت په لومړی ورځې معلومېږي.
- میراث د هغه ته پاتې شه، چې هم يې خوری هم پرې ژاړي.
- میراث خوربنه دی که آموخته خور.

- میره می نه لیدد تر مور مینه
- میږوته ګوره! برخې وینښه.
- میږو له خندا موندلی ده.
- میږونه که څه نه وی، له خدای لری نه دی.
- میږه څه وهلی څه پوری وهلی.
- میږه ته وایه میږه ګیه.
- میږه یا نیکنام یا بد نام.
- میږه په خواری بد ته ښکاری.
- میږه مری میړانه یې نه مری.
- میږ مداره پورتر غاړه.
- میږه که ډنګره شی، هم دوری ورته هیله ده.
- میږه دی په لیوه و سپارله.
- میږی ته چې خدای په قهر، شی نو وزرور کری.
- میږی تر ځان لوی باروری.
- میږی پړانګ ماتوی، غوښی ګیدړان خوری.
- میږی پړانګان ماتوی غوښی ګیدړان خوری.
- مینه په خوب کې تاپوګان وینی.
- میلمه په ننګ ښه ایسی، کور به په ست.
- میلمه به دی شم مګر نه می بازوی نه به می بندي کوی.
- میلمه خپل نصیب خوری.
- میلمه څه خوره، څه پرېږ ده.
- میلمه شړلی ښه دی، نه په کنډه نهار.
- میلمه د کور د خاوند اس دی.
- مینځه چې توده شی هلته بیده شی.

ن

- نا بلده غل کادانه وهی.
- نابلده غل د بوس خونه وهی.
- نابلده غل په بوساړه ننوځی.
- ناپوه یې دومره په بل نه کوی لکه په ځان.
- نا پوه یې په سلو کلو ګټی، په یوه ورځ یې بایلی.
- ناخبره د مر کی لیوه دی.
- نادار پوروړی، چانه دی وژلی.
- نادیده تلتک نه درلود، چې پیدایې کړ، تر غرمی پکښی پروت وه.
- ناراسته سړی په وچه ځمکه ښوېږی.
- ناسته ښځه کار کوی، ولاړه ښځه ځار کوی.
- نان ګدای ښه دی نه ځای ګدای.
- نان هوسي یوبې خوری، بل ورته مری.
- ناوی تللی په خرې ورایې، پنډه په نغری.

- ناوی په پسول نښه ایسی. پاچا په خول
- ناوی هسی هی لری. خوبه زړه ګوړی ماتوی.
- نخل به هلته نخل شی. چی په څنویې وربل شی
- نر پسه د حلالولو د پاره دی. '
- نرخ ته ګوره! ګولی وهه
- نر زوی په دوبی کښی معلومېږی.
- نر دی مره، نر دی زېږه!
- نر مه غاړه توره هم نه غوځوی.
- نسته داسی لوری چی وروتښتی کمزوری.
- نصیب په ګټه کړی خردی
- نصیحت ومین ته ګټه نه لری.
- نعمت قدر پس له زواله معلومېږی.
- نعمت‌یې وهغو کسانوته ورکی چی پرښو خوړویې توزن لوښی نسکورکی
- نغری د کهول مشر دی.
- نغری له د شمنانوډک ښه دی. نه له دوستانه نو خالی.
- نن پر ما سبا پرتا
- ننګ د ګورستانه پاڅیدلی دی.
- ننګ له میړو ولاړ، شرم له ارنینو.
- ننګرهار نیم بهار
- نر پسه خدای حلالولو ته پیدا کړیدی.
- نر بیعقل سری ښه نیولای شی.
- نور جوړ، کارته ناجوړ
- نور یو منزل کوی. سپی دوه منزله کوی.
- نوریې ترمړیدو خوری، خیتهور ترلیدو خوری.

- نوک او اوری نه سره بېلېږی.
- نوکر داسی دی د دښمن په کور دربږی.
- نوم یې لوړ کوریې ډګر
- نوم د نامه نه پیری کېږی.
- نوم دی فتح خان ایښی دی. تر کور دی سپی په تاخت تېرېږی.
- نوم یې خان کوریې وران
- نوم یې خان دی کوریې وران دی
- نونس شل کیدای نه اوبیراخستی نه.
- نه به تل داسره او ښان وی. نه به تل دانا صر خان وی.
- نه به درته ووایم چی پر مخ دی څوکله دی.
- نه پوهېږم چی ورتنګ شو. یا نه غټ شو.
- نه تاڅه راته کښیښوه. نه ماڅه پکښی پریښوه.
- نه تا کړی. نه ما کړی. پرڅه باندی پخلا کړی.
- نه جغ کوم نه سپاره. خدای بی راکی په تیاره.
- نه څه وونه څه وشوو.
- نه چالېدلیې نه باد وهلی.
- نه خان دی. نه مان دی. زما د اوړو زیان دی.
- نه خر وهلی. نه لښته ماته.
- نه خرمړ کیده. نه سپی ځنی ته.
- نه خوړلی. نه څښلی. پښتورګی درد نیولی.
- نه دبی مالګی خوړو مزه شته. نه د پر دی زویه ګیله شته.
- نه د چا کور. نه د چا کلی.
- نه دی ښه الوت شته. نه دی بد حاله مرګ.
- نه دلی شوم. نه هوری. تر منځ شوم خاوری ایری.
- نه د مړو د ژړادی. نه د ژوندو د د لاسا.

- نه دی پاتی خورم، نه دی سری چلوم.
- نه دی غیلی بیایم، نه دی گاړی خورم.
- نه دی کورت خورم، نه غوړی، نه دی سوک خورم، نه سوټی.
- نه دی وی هغه غوړی، چی ویی نه خوری سړی.
- نه زما پلار ستا تربور دې، نه ستا پلار زما مزدور دی.
- نه سیخ سوی نه کباب.
- نه شرم نه حیا، لعنت پر بی حیا.
- نه کرم، نه ریبم، توری څټی اړوم.
- نه کم، نه کمتر، سلامت د غوایې سر.
- نه کور ورک، نه دود ورک.
- نه گنډم چوټی، بیزاره یم د گټی.
- نه ملا شوی، نه امی شوې، د پلار مینه دی ورکه کړه، چرسی شوی.
- نه یو خان نه سل علاجه.
- نه یې تر خولی شوه، نه یې تر نسه.
- نه یې خوری، نه یې خورندی ته ورکوی.
- نیت سم نیسه، اول یې پر دښمن نیسه.
- نیت سم کړه لومړی په دښمن کړه!
- نیت می وتاړه پر بړی، مانوگیت وهل په کلی.
- نیستی اشخارونه ډېریږی.
- نیک بخت یې پر بل وینی، کم بخت یی په ځان.
- نیک عمل به دی باچا کی، بد عمل به دی رسوا کی.
- نیک عمل به دی سلطان کی بد عمل به دی په ځان پوری حیران کی
- نیکی د دښمن سره کوه چی تور پمه یې ووځی.
- نیمه ډوډی د کوټی پای.
- نینی په غلا نه چیچل کېږی.

و

- واده، اسانه دی، جل و جهازیې گران دی.
- واده اسانه دی، ټک و ټوک ئې گران دی.
- واده په سازښه ښکاری، مړی په ویر.
- واده د الله داد دي په کښی غورځی مولاداد.
- واده د نه ستنی کریاب دی.
- واده دی د پر دی، پکښی غورځی لیونی.
- واښکی پرتری ځای شیلږی.
- واښکی د سمی خوری، هوا د غره لری.
- وای ملک تور و خوږ که دوړو؟ وای دوړو
- وباسی پیسی و خوره پتاسی.
- وباسه پیسی، پس نو و خوره پتاسی.
- وبه یی پوښتم، واک اربه یی نه کړم.
- وتلی ښه دی، نه تړلی.

- وتلی ښه دی، نه ترپلی.
- و جنګ ته یوه لوینت د مخه کیدل، د سلو کالو لار ده.
- وچ اوره په د یوال نه نښلي.
- وخت چې د بری شی، هر ګیدړ زمری شی.
- وخت چې دختمی شی، دیتیم پزه وینی شی.
- وخت سره زر دی.
- وخوره اسالب، چې حاصل دی شی مطب
- وخوره ګلبخور، چې دی وشی میراث خور.
- ورانول آسان دی، خو جوړول ډیر ګران دی.
- ورجی غوښه ترماړه نسه وی، ارمان چې بوکو کیریږ سړی نه
وهلای شی چراغ یې په اوبو کښې بلیږی.
- ورکړه په لاس ګرزه په پښو.
- ورکه که نیستی، سړی باسی له سیالی.
- ورور چې هر څومره بدشی، د میری له زویه ښه دی.
- اویا: سکه ورورچې بد شی د میری له زویه ښه دی.
- ورور چې تنګیالی شی، د خور پر سر تیکری شی.
- ورور چې سپور شی، د خپل کور شی.
- ورور دی وی، په لاهور دی وی.
- ورور دی وی، د میری دی وی.
- ورور وژلی ښه دی، که ګومل پری ایښی ښه ده.
- ورور یې ګوره، خوریې غواړه!
- وروریې کسه، خوریې نسه.
- وروری به سره کوو، حساب تر منځه.
- وروریې مه و هه په توره، خوریې ناسته ده حضوره.
- وروریې ورورته ګتی، شریک یې شریک ته ګتی.

- ورونو جنګ وکړ، ساده ګانو باور.
- وریښم که زاړه شی، د خره کته لانه شی.
- ورینداری خواره به دی غواړم، نه د ورور له مرګه.
- وړوکی دښمن، د اور بڅرکی دی.
- وړو کی دښمن، لوی و ګڼه.
- وړه چې په مینده شی، هغه لالو په فتنه شی.
- وزه ښه وزه، جنګی لالاواده دی.
- وزه ننوزه وړسک وخوره لیمه دی وزه.
- وزه د شپون د پاره نه ده، شپون دوزی د پاره دی.
- وزی چې د شپانه ډوډی خوری، دانګ به په ښکر خوری.
- وژاړه! چې وخاندی.
- وړی په خوب دسترخوان وینی.
- وړی پشو د زمری سره جنګیږی.
- وړی د ډوډی تپهار اوری.
- وړی ته پا خه تیر ښه دی، نه سپین زر.
- وړی ته چاویل دوه دوه څوکیږی، ویل یې څلور ډوډی.
- وړی ته د پرانګ پوست، سنګکی ډوډی ښکاری.
- وړی د ملغلرو همانی پیدا کړه، د نینو ګمان یې پری وکړ.
- وړی نس مړیږی خو وړی سترګی نه.
- وړی سترګی نه مړیږی.
- وړی نس بلا دی.
- وړی ګیډه بلا ده.
- وړی لره، نیمه ګوله هم غنیمت دی.
- وړی نه یم قدر غواړم.
- وسله هغه ده چې په لاس در غله.

- وسله که سل کاله بارده، په سخته ورځ په کار ده.
- وطن په دوو سترګو خپل دی، په دوو پر دی.
- وګټه! پیل وخوره.
- وګوره سړی، تری لاندی واچوه کالی.
- ولاړی او به ژر زیږیږی.
- او یا: اوبه په ډانګ نه بیلیږی. ولاړی اوبه ژر زیږیږی.
- وماته خندا راځی، ستا د پلاره نه هه هه.
- ومی بوله! ومی نړه!
- ونه خوری هغه غوړی! چی وباسی مرغیړی.
- ونه چی ژړه شی، د هری پلا پری شپه شی.
- وهم د چېری ډبادی چېری خېژی.
- وهم دی چیری ډب دی چیری خیژی.
- وهو شیار ته نیمه کوه! وبیعقل ته بشپړه!
- ویشلی ورور! تربور دی.
- ویل دی ښه! کول دی بد.
- ویل! خره، خره، چیری ځی؟ ویل مالګی لره ځم.
- ویل سته عمل نشته.
- ویل شته دی، عمل نشته.
- ویل لکی ښه دی، که پتی ویل پتی.
- ویل یی تر لاس به دی ونیسم پرګرده دنیا به دی وګرزوم ویل یی ته
  خوبه هم راسره یې.
- وینی می دویالی ترغاړی بدا یسی، په کور کی راته شین شو.
- وینی په وینو نه مینځلی کېږی.
- ویی واهه په سر وی چا ودیدی تلی.

هـ

- هډ په پیوند جلا کېږی.
- هډ وعمریې مه حسابوه! حال ته یې ګوره.
- هر چا ته خپل وطن کشمېر دی.
- هر چا ته خپل مزی مرغلین ښکاری.
- هر چا ته خپل زوی شهزاده دی.
- هر چیری چی ښه، هلته دی شپه.
- هر چیری چی خوری، هلته به مری.
- هر څوک له ځان خوښ تیره بیا بنګښ.
- هر څوک پوهېږی چی غوا توره ده شیدی سپینی.
- هر څوک چی وزګار شی، یا غل شی یا بیمار شی.
- هر څوک چی هوښیار شی، نادان لا پوښته.
- هر څه چی درته وایم ته خپله غږ که شاوی.
- هر څه چی کری، هغه به ریبی.

- هر څه ځي خو، عادت نه ځي.
- هر څه مې د بل خوښ دي، عقل مې خپل خوښ دی.
- هر سړی خپل غم ژاړي، نه چې د بل غم
- هر سړي تر خپلې مدعا پورې یار دی.
- هر لوړ ځوړ لري.
- هر سور ږیری ملا شاه ګل نه دی.
- هر شی چې غبرګ شي لنډېږي، خبره چې غبرګه شي اوږدېږي.
- هر نوی قدر لري، بې له مرګه.
- هر مرغه خپله یې ځاله، خبر نه دی یو د بل له حاله.
- هر مرغه چې دانه اخلي ځنګونه یې ږېږوي.
- هر یو پر خپله تیکی او را ړوي.
- هستي کوي، مستي، نیستي، کوي سستي،
- هسې مه کوه انسانه، چې زوی ګران کې لور ارزانه.
- هغه آش، هغه کاسه.
- هغه بنده به څه کړي، چې خدای زیرمه نه کړي.
- هغه چرګه مړه شوه، چې برګې هګۍ به یې اچولې.
- هغه چې الوځي، ټولې چوغکې دي.
- هغه خوردی ارمان نه کړي، چې وروریې واده کړي.
- هغه چې نن غران کړي، نه یې خپل نه یې خپلوان کړي.
- هغه کار چې په عقل کېږي، زورورته عاجز دی.
- هغه هغه خرک درک.
- هغه ساعت هغه مصلحت.
- هغه ښترګی دې ړندې شي، چې د خپلو او پردو توپیر نشي کولی.
- هغه سړی نه دی، چې له ځانه خبرنه دی.
- هغه سپی دې خوري، چې پیژني دي.

- هغه شپې لاړې، چې ما او تا به کړې کرواړې.
- هغه ورځې ولاړې، چې دې لوکاوه په ولاړې.
- هغه ناوې چې په ځان ښایسته نه وي، څوک یې کوي ښایست د مور او پلار
- هلته به دې زده شي، چې ده خوار په حال دې شپه شي.
- هلته به دې زده شي، چې په ادرک بدرګ دې شپه شي.
- هلته څه؛ چې قدر دې کېږي.
- هله به زارېږم چې له کاره وزګارېږم
- هله به خبرشې، چې تارو چې له ورشي.
- هم اوړه پښې هم اور پوکې.
- هم بوره هم بد نامه.
- هم درڅخه مرم، هم در پسې مرم.
- هم سفر دی، هم جعفر دی، هم غرمه ده، هم تود لمر دی.
- هم لري، هم ناوې، هم ناوخته راستولي.
- هم یې پر میخ وهي، هم یې پر نال.
- هم یې سکني، هم یې رغوي.
- هم یې کړي، هم یې ریبي.
- هندو پیسې ګټي – پښتو قصې ګټي.
- هوتکه در بې زه ګم
- هوده د شرمښکې نه لري، لاس ښامارته اچوي.
- هوږه مې خوړلې ده، په ځان مې ازمویلې ده.
- هوسې هوا د غرو وهي، وابنه دسیمې خوري.
- هوښیاران زهر د تریاکو په ګومان نه خوري.
- هوښیار ته اشاره ده، ناپوه ته ډنډه.
- هوښیار عقل، له کم عقل زده کړی دی.
- هوښیار نه غورزېږي، چې و غورزېږي غبرګ غاښونه یې وځي.

- هوښیار مرغه، په دوولو موبند یږی.
- هوښیاره مرغی په دوولو موکښی نښلی.
- هوښیاره مرغی نښلی چې نښلی بیا دوه ځایه نښلی.
- همسایه غل مه بوله، خپل کور دی ساته.
- هم بوری ژاړی، هم وراری.
- هیڅوک نه وایې چې: زما د غرکې خوند بد دی.

ی

- یا انامی یا غړکی څېری.
- یا به تخت یا به تخته شی.
- یا تخت دی، یا تابوت.
- یا به کلاله ونیسه! یا به مالداره ونیسه.
- یا می په ساروان وی، یا په کاروان.
- یا به یې کولاله کړی، یا په یې مالداره کړی.
- یا خپل کور، یا خپل ګور.
- یا حوری توری دی.
- یاد به دی زه کړم، موړ به دی خدای کړی.
- یاد به دی زه کړم ښاد به دی خدای کړی.
- یا: د چلم سریاد پلاوبیخ.
- یاد مورتی دی، یاد چلم نی.
- یادمی ته که! موړ به می خدای.

- یاد خدای قدرت دی، یاد میړو غیرت دی.
- یاد مه وایې پوهولای، یادی مریې کړی مه وای.
- یاد مه وایې پیدا کړی، یادی مه وی پوهولای.
- یارانه ډوبه جاله ده.
- یار ژوندی صحبت باقی.
- یارتر کوڅې تیره که! رنګ بی هیر که.
- یارترما پوری رنګ زیړی ښه دی، نه زه تر یاره.
- یار چې هر ځای شی، رنګ دی ورک شی.
- یار د یار د پاره خوری، د غوایی غوښې.
- یار دشپې لره دی، دوست د تنګی لره دی.
- یار له یاره بلا ربیږی.
- یار میلی لره دی، دوست تنګی لره دی.
- یارمی دی بیدار وی، زما دی استراحت وی.
- یالویو کوروته ورځه! یالویو غروته.
- یامړ، یا موړ، یا جک په غوایی سپور.
- یامی ابابوله یا کتهوه ماتوم.
- یا نه کوی یاد خره کوی.
- یا نه ځم، یا منډی وهم.
- یا نیک پلو، یا نیک جلو.
- یاووړ پوښته یازوړ.
- یاوینه ژاړی، یا مینه.
- یا ښار ښه، یا بیزار ښه.
- یتیم ته یو نس مستی هم سپرلی دی.
- یتیم په ژړا پوښ دی.
- یرحمک الله هم ځای لری.

- یو انار او سل بیمار.
- یو بام او دوه هوا.
- یو بهلول، یو یې کچکول.
- یو به مړ نشی، بل به موړ نشی.
- یو په اوښکرژاړی، بل په وینو ورسره ژاړی.
- یو په سل په هیچ.
- یو په ست ښه ایسی بل په تګ.
- یو پتی شکه یې وخوړه وایی دالامزه ده.
- یو څه زه لندیم، یو څه می دی کوډي اوږده ده.
- یو ځان شرموی بل قام.
- یو خود وړه منګر په زکات کی خویی و بوله.
- یو خواته پان، بل خواته پړانګ دی.
- یو زوی نه زوی.
- یو سر، نه سر
- یو ښار او دوه نرخه.
- یو کارو کړه چی سل وارزی.
- یو لاس په چاړه، بل په خواړه.
- یو لاس دی خدای هغه بل ته نه اړوی.
- یو لمونځ په هفته کښی، هغه هم بی امامته کښی.
- یو مټ دی اوړه نشته، سل دی تنورونه دی.
- یو مټ اوړه به کور کی نه لری، تنور یې پر بام جوړ کړی دی.
- یو ممیز، په سل عزیز.
- یو نس، دوه منته.
- یو نو کی غیرت ترسلو میړو ښه وی.
- یوواریی شل کړه! بیایی په جوال کې واچوه.

- یوواړچی زوړشی، بیا خدای خبر چی جوړ شی.
- یو وایی مړیې دی یم. بل دی فکر و کی چی په څوییې اخستی دی؟
- یو وار مرګی وایی خوبیا لیدی وایی.
- یو تنګه دوړی په سترګو د آسمان دایره معلومیږی.
- یوه چاړه دوی کی دا چاره به په بری کی.
- یوه خطا، دوه خطا، نه چی جمله خطا.
- یوه خور خر خوله، بل په پور غوښته.
- یوه د ړه اور کا، دوه بنی کور.
- یوه رښتیا ویل به سمه کښی یی ځای نه و.
- یوه ژونده ښځله. بل یی لکی ښځله.
- یوه سترګه پر دین، یوه پر دنیا.
- یوه ودېږی، سل او یا وزیمی کیږی.
- یو د مور د میړه سره هم تېرېږی.
- یوه غونډی که هوارشی، ډیر خندکونه په ډک شی.
- یوه ګیډه د بل زړه کاږی.
- یوه کوه، دوه اوره.
- یوه لوبښت ناوکی، دوی لوښتی یې کوڅی.
- یوه منه واچوه! تر بلی بیا خدای شته.
- یوه میړو ترسلو کونډو ښه ده.
- یوه ویل کورمی درجار هغه بل وابنکی ورته وغوړ اوه.
- یو یی خوری بل ورته مری.
- یویی واهه. بل پری په ناریده.
- یویی ګټی، سل یې ختی.
- یویی ژرنده ماتوی، بل یی پارچاغو اړوی.
- یویی بروهی، بل یی رینبتی.

- یویی سروهی، بل یی پی پلی.
- یو یی پر نال وهی، بل یی پرلم.
- یو یی پزی پیاییې، بل یی کارختی.
- یویی پر کور کوی، بل په صحرا.
- یوی د غمه ژړل، بلی د خوشحالی پوری خندل.
- یوی بلا، بلی بلا ته ویل اخ.
- یوی پښنی بلی ته ویل چی نه ځم.